KEMAL TAHİR

Dutlar Yetişmedi

Bütün Öyküleri 1

Kemal Tahir

(1910-19.73)

Asıl adı İsmail Kemalettin Demir olan Kemal Tahir, İstanbul’da doğdu. Gazihasanpaşa Rüştiyesi'ni bitirip girdiği Galatasaray Lisesi'nin ikinci sınıfından ayrılarak öğrenimini yanda bıraktı. Avukat katipliği, ambar muhasipliği, gazetecilik gibi işlerde çalıştı. 1938'de, Nâzım Hikmet'le birlikte yargılandığı Donanma Komutanlığı Mahkemesi'nde on beş yıl hapse mahkum edildi. On iki yıl Çankırı, Çorum, Kırşehir, Malatya cezaevlerinde yattıktan sonra, 1950'de Genel Af Yasası uyarınca serbest kaldı. l9SS’ten sonra yayımlamaya başladığı romanlarıyla edebiyatımızın önde gelen yazarları arasına katıldığı gibi, tarih konusundaki görüşleriyle de düşün hayatımızı etkiledi. 21 Nisan 1973'te, bir kalp krizi sonucunda İstanbul'da öldü.

lthaki Yayınlan - 385 Edebiyat - 307

Kemal Tahir > Bütün Yapıdan - 8 ISBN 975-273-131-7

Kemal Tahir *Dutlar Yetişmedi*

Yayına Hazırlayan: Sevengül Sönmez

Yayın Koordinatörü: Füsun Taş

Kapak Tasanmı: Ömer Ülkenciler

Sayfa Düzeni ve Baskıya Hazırlık: Cemile Öz

Kapak ve Iç Baskı: İdil Matbaacılık

(Penguen Kitap-Kaset Bas. Yay. Paz. Tic. Ltd. Şti.)

Cilt: Yıldız Mücellit

lthaki Yayınlan

Mühürdar Cad. llter Enüzün Sok. 4/6 34710 Kadıköy İstanbul

Tel: (0216) 330 93 08 - 348 36 97 Faks: (0216) 449 98 34

^^w.ithaki.com. tr

e-posta: ithaki@ithaki.com.tr

Dağıtım:

Çatalçeşme Sok. Yavuz Han No: 26 Cagaloglu-lstanbul Tel: (0212) 512 76 00 Faks: (0212) 519 56 56 e-posta: ithakidagitim@ithaki.com.tr

cDutlar Yetişmecli

Bütün Öyküleri -1

Kemal Tahir

Yayına Hazırlayan: Sevengül Sönmez

‘DUTLAR YETlŞMEDİ’Yİ YAYINA HAZIRLARKEN ..

Kemal Tahir'in, *Dutlar Yetişmedi* adını taşıyan Bütün Öyküleri'nin birinci cildinde bugüne dek hiçbir yerde yayımlanmamış ya da taslak olarak kalmış yirmi yedi öykü yer alıyor.

Kemal Tahir Arşivi'ndeki dosyalardan derlenen bu öyküler, yazarın Osmanlıca elyazısından Sayın Melda Kalyoncu, Sayın Sabire Dosdoğru ve Sayın Hulusi Dosdoğru tarafından Latin alfabesine aktarılarak daktilo edilmişti. Bu kitabın yayımlanışını, maalesef üçü de göremedi, emekleri için onlara minnet borçluyuz. Öyküleri yayıma hazırlarken dosyaları

yeniden inceledim ve daha önce daktilo edilmiş çevrimyazılar ile Kemal Tahir’in el-yazılarını karşılaştırdım.

Pek çok öykünün yazılış tarihi belli olmadığından, onları bir araya getirirken, öykülerin tematik yakınlığını göz önünde tuttum. Başlığı olmayan öykülere köşeli parantez içinde başlık koydum. Bir öykünün birden çok yazımı varsa, her biri için ortak başlık yeğledim ve bu öyküleri arka arkaya dizdim. Ayrıca öykülerle ilişkin gerekli açıklamalan, dipnotlarla sayfa sonlarında gösterdim.

Kitabı yayıma hazırlarken dönemin dil anlayışına uygun ya-

s

zım biçimlerini günümüze uyarlayarak gerekli noktalama işaretlerini koydum. Bugünün okurları için kolay anlaşılamayacağını düşündüğüm bazı sözcükleri öykülerin sonundaki “Küçük Sözlükle açıkladım

Kemal Tahir’in edebî kimliği açısından büyük bir eksiği giderecek olan bu öyküler, yazarın kendisi tarafından yayımlanmaya değer bulunmamış olabileceği gibi, üzerinde çalışma düşüncesiyle bir kenarda bekletilmiş de olabilir. Ancak, Kemal Tahir'in, “beklettiği” bazı öykü kahramanlarına daha sonra romanlarında yer verdiği, Dutlar Yetişmedi öyküsünden anlaşılıyor. Bu öykünün kahramanları olan Sazlı Mustafa, karısı Güley ve Bakkal Ebu Efendi, *Kanlar* Koğuşu'nun da kahramanlarıdır. Dutlar Yetişmedi, *Kanlar* Koğuşu’nda anlatılan Malatya Cezaevi'nde yazılmış bir öyküdür.

1940’lı yıllarda yazıldığını düşündüğüm bu öyküler, çıraklık dönemi ürünleri olarak değerlendirilebilir. Öyküdeki ustalığını Göl insanlarında sergileyen Kemal Tahir, *Dutlar Yetişmedi* adını verdiğim bu derlemede insanları gözlemeyi ve anlatmayı tercih etmiş. Bu açıdan kitaptaki en etkileyici öyküler hapishane öyküleridir. Dutlar Yetişmedi, Hürriyet Nedir?, Acayip Düşmanlık. Kemal Tahir'in yaşamından da izler taşıyan bu öykülerin dışında hastane öyküleri de etkileyicidir. Taburcu, Kesilecek Bacak. Ahlak, namus, doğruluk kavramları üzerine düşünülerek kurgulanmış öyküler de kitapta önemli bir yer tutar. Doğruluk, Zavallı Namus, İhanet, İspiyon. Yine bu ciltte yer alan Bir Cinayet Hikayesi, mahkeme zabıtları ve tutanakları kullanılarak yazılmış bir öykü olarak

kurgusal açıdan ilgi çekicidir. İş Arayanlar başlıklı kısa ve eğlenceli metinler de gazete ilanı biçiminde kaleme alınmıştır. Kısa Kısa başlığı altında bir araya topladığım öyküler ise bugünün ‘çok çok kısa öykü' biçimini önceleyecek bir yapıdadır.

Terzi Nuri Usta, Alaybeyoğlu Yaşar, Satılmış Ağa, Marangoz Ahmet Çavuş ise birer portre öykü olarak değerlendirilebilir.

Dön cilt olarak yayımlanması tasarlanan Kemal Tahir’in Bütün Öyküleri’nin -dördüncü cilt, *Göl insanları* olacak- bu ilk cildi, yazılışlarının üzerinden neredeyse yetmiş yıl geçmiş olan öykülerin, karanlıkta kalma yazgılarını sonlandırması ve okurla buluşturması açısından heyecan vericidir.

Sevengül SÖNMEZ 2 Eylül 2005, Cihangir

[DUTLAR YETİŞMEDİ]

Karşıdaki duvarın dibinde, akşamüzeri, iki çocukla bir köpek yavrusu oturuyordu. Sekiz yaşında kadar görünen zayıf oğlan, sol koltuğunun altına yaı:ım kiloluk bir kare ekmeği sıkıştırmıştı. Sağ eliyle lokma lokma koparıp ağzına atıyor, sonra kendisinden bir iki yaş küçük görünen kızın omzuna, beline, boş böğrüne -yani neresine rastlarsa orasına- bir yumruk indiriyordu. Kız, her yumrukta “hıh" diye bir ses çıkararak önlerinde akan “harka” düşecek gibi sallandığından ve ağlama taklidi yaparak yüzünü buruşturduğundan, vuruşların pek de şaka olmadığı belliydi.

Oğlan, ekmek, yemekten de, yumruk vurmaktan da pek memnundu. ikisini de ihmal etmiyor lokmadan ve yumruktan sonra üst kat pencerelerine yan gözle -kabadayı kabadayı- bakarak gülümsüyordu.

Köpek yavrusu -adını biliyorum: Gümüş’tür- art ayaklan üstüne oturmuştu. Siyah burnunu yalayarak oğlanın hareketlerini dikkatle takip ederken, ekmeğin her kopanlışında bütün vücudunu -bilhassa süpürge gibi yerde sürünen kuyruğunu- titretiyor, ön ayaklarıyla habersizce yerinde sayıyor, yumruklarda ise irkiliyordu.

ZKemtâ ’TaJıir

Oğlan, bir iri lokma daha kopardı. Evvela köpeğe uzattı. Sonra kızın burnuna dokundurdu. Daha sonra ağzına attı. Ve kızın kürek kemikleri arasına bir yumruk indirdi. Bu sefer hepsinden daha kuvvetli vurmuş olacak ki kız nerdeyse suya düşecekti. Elinin tersiyle duvara tutunmaya çalışarak adeta kıvrandı. Yüzü buruştu. Tekrar duvara yaslanınca, gözlerini kapatarak saçlarını başının bir hareketiyle geriye attı.

Bir cigara yaktım. Kızın artık var kuvvetiyle ağlamasını istiyordum. Ağlamasını ve şu habisin yüzünü tırmalamasını. Oğlan filhakika gaddardı, rezildi. Kibrit çöpünü pencere demirlerinin arasından dışarıya attım. “Ekmeğe yumruk katık etmek... Yeni bir icat galiba” diye düşünerek gülümsedim.

Karşıda, çocukların önünde oturdukları kerpiç duvarın yanında Abu Efendi'nin (Abu, Abuzer isminin kısaltılmışıdır.) bakkal dükkanı vardır. Abu Efendi gülümsediğimi fark ederek meraklandı.

Gülerek üst çenesindeki takma dişlerini bembeyaz parlata parlata gelip pencereye yaslandı. Saati sordu. (Bu saat sorması, yalnızlıktan sıkılınca benimle konuşmaya vesiledir.)

Söyledim. Başını salladı. Sesini alçalttı:

— Dünya, akıl almaz bir dolap oldu bey... Dünyaya akıl ermedi mi, işler imanına kötü demektir, ne dersin?

— Doğru Abu Efendi. ..

Oğlan bu sırada ekmeği kıza verdi. Köpek yavrusu hafifçe kımıldayarak bu sefer de kızın eline bakmaya başladı.

Oğlan kalkıp gerindi. Önlerinden akan küçük suyun içine girdi. Sağ ayağıyla ovuşturarak sol ayağını bir müddet yıkadı. Tekrar yerine döndü. Islak ayağının parmaklarıyla kızın saçlarını tutmaya çalıştı. Beceremeyince -öfkelenmiş olacak- beline bir tekme indirdi.

Kız, ağzı ekmekle dolu olduğu için boğulur gibi bir ses çıkarmıştı.

Abu benim onlan seyrettiğimi anladığından seslendi:

— Ulan kıza sataşma... Bırak şunu... Gelirim ha...

— Buyur dayı... Bir tekme daha vurdu. Buyur.

— Bırak dedim... imansız...

— Kim bunlar? diye sordum.

— Bunlar mı? Kardeş bunlar... Şu oğlan gibi imansız yoktur. Bacısını döver... Hiç aman vermez.

— Demek kız bacısı... Burada ne arıyorlar?

— Babalarına gelmişlerdir. Babaları içerde mahpus.

— Kim?

— Sazlı Mustafa

— Yok canım... Demek bizim Sazlı'nın çocukları...

Sazlı Mustafa, Malatya havalisinde bir vakitler birçok cana kıymış meşhur bir eşkıya çetesine mensuptu. (Bu çeteden galiba bir yalnız Sazlı Mustafa sağ kalmıştı.)

Sazlı gözlerimin önüne geldi. Sarı bıyıklı, ufak tefek; bir şey, birisinden her zaman korkuyormuş gibi çekinerek adım atan sessiz bir adam. İnsan onun gülmeyi hiç bilmediğinden şüphelenir. Daima kederlidir. Esen rüzgardan hile sezen bu halinden başka hiçbir tarafı eşkıyaya benzemez. (Zaten mahpusa girdikten sonra eşkıyalar asla eşkıyaya benzemezler. Asıl eşkıya, zannederim, uzun silahla üç kol fişekten ibaret cansız bir şeydir.)

Sazlı'nın tuhaf bir talihi olmalı. Yedi senedir mahpusta yatmasına rağmen koğuş arkadaşlarına bile kendisi hakkında tam bir kanaat verememiştir.

Eşkıyalıkta lakabı nedense “Stepan” imiş. Bu sebeple mahpusların yarısı onu Ermeni sayar. “Gavur dölü”, derler, gavurdan eşkıya mı olurmuş... Bu

kitapsız, eşkıyaların ekmeklerini, sula

rı

nm taşırdı, yani hizmetkarlık ederdi. Diğer yarısı, -Sazlı Mustafa, Hekimhan kazasından olduğu için bilhassa Hekimhanlılar-bizim tarafın adamı. Biz biliriz, diye anlatırlar, Sazlı sütbesüt müslümandır. Hem de sünni müslüman... Şimdi hafız gibi gezer amma sakın aldanmayın... Stepan lakabının gaddarlığından kazanmış. Gaddarlıkta bunun ayarım analar kundağa sarmadı. Günde bir adam vurmazsa gözüne uyku girmezmiş. Diz çöktü mü yallah... Böylece nişancı mı olur?.. Beşlinin kundağında -görenler yeminle söylüyor- vurduğu adam sayısınca çentik yapmış bu imansız. Saymışlar. Tamam 55 çentik. Demek şu bizim Mustafa elli beş kana girmiş... ipten kurtulması bir Allah'ın hikmeti işte... Bir Allah'ın hikmeti...

— Köyden yeni geldiler... Anaları fabrikada çalışıyor. -Oğlan şimdi de kızın saçını çekiyordu- Abu hırslandı:

— Bırak kızı... it oğlu it... Gel buraya Silo yavrum... Seni döverim...

Silo bize yan yan bakarak güldü. Demek deminden beri kendisini seyrettiğimin farkındaydı, bana galiba gösteriş yapıyordu.

Abu Efendi bir daha çağırınca, kasketini düzelterek ağır ağır -sağ ayağını belli belirsiz sürükleyerek- pencereye yaklaştı:

— Buyur dayı...

— Utanmaz... Bir de terbiyeli görünecek... Nesine buyuralım...

— Adam bacısını bu kadar ezer mi? Fukaradan ne istersin hayvan...!

— Beni kızdırıyor dayı...

— Ne yaptı?

— ite ekmek vermiyor.

— Ciddi mi? Abu Efendi uzun kiraz ağızlığıyla alnını kaşıdı.

Ben:

— Sen de ite ekmek verseydin, dedim. işte bak deminden beri sizi seyrediyorum.

— Ben başka, o başka... iti erkek beslemez. -Artık Abu Efen-di’nin yüzüne bakıyordu- Adet böyledir. Köy' yerinde âdet böy-ledir... iti de erkek mi beslermiş... Kanlara ne hizmet kalır.

— it sizin malınız değil... Jandarmaların köpeği... Jandarmalar doyursun...

— Jandarmalar da erkek... Jandarmalar buranın garibi... Evi, köyü, kansı yok...

— Ayıp Silo... Elin iti için adam bacısına vurmaz.

— Kandır elbet dayak yiyecek... Yavaş yavaş alışır... iyidir.

— Silo başıni biraz çarpık tutarak bizimle alay eder gibi şımarık şımarık, tek tek konuşuyordu. Az daha cigarayı suratına atacaktım.

— itleri sen çok mu seviyorsun?

— Yok... Hiç sevmem...

— Sen neyi seversin?

— At severim... Katır severim... Koca katır severim. On kırat yük çekmeli... inek severim ben. Buzağılı inek, kısır olmayacak... itleri hiç sevmem...

Ayağını sürükleyerek tekrar duvarın dibine gitti. Sırtını dayayıp çömeldi. Şimdi bu haliyle pek uzakta duran bir köse ihtiyara benziyordu. Nerdeyse, kuşağının arasından kocaman bir tabaka çıkanp tütün saracak sandım. Şüphesiz Silo, kurnaz bir köylüydü. Gaddardı ama, ciddi bir erkekti. Zor ağlayan, fakat mutlaka kin tutan bir adam.

Abu Efendi içini çekti:

— Anasız fukaralar... Öyle ya... Karı gece gündüz fabrikalarda. .. Bir hafta gece, bir hafta gündüz, ana olmadı mı çocuk kısmı terbiyeden düşer... Anasız tay huysuz olur demişler...

n

ZKemal Tabir

iki küçük amele -on bir yaşında iki kız çocuğu- dükkanın önünde durmuştu. Abu Efendi, şalvarını savurarak gitti.

Fabrika paydos olduğundan, mavi tulumlu, mavi eteklikli amele çocukları geçmeye başlamışlardı. Pek yorgun olmalarına rağmen -günde on iki saat, ayakta çalışıyorlar- hızlı yürüyorlardı. Ekserisinin ayağında takunyalar vardı. Sokağı bir tahta gürültüsü kaplamıştı.

Silo'nun anası, büyük amelelerin en sonunda geldi. Sıçrayıp kalkan çocuklarının arasında, Silo'nun biraz gerisinde durdu. Şimdi üçü birden mahpusanenin, üst kat pencerelerine bakıyorlardı. Kadın ayağına beyaz yün çoraplar ve büyük erkek yemenileri giymişti. Fabrikanın işçilerine verdigi mavi ve bezden etekliğinin henüz boyası tazeydi. Başına, birkaç yerinden yamalı eski bir yatak çarşafı örtmüştü.

Silo babasına Kürtçe seslendi. Sazlı Mustafa pencereye çıkmış olmalı ki bağırarak konuşmaya başladılar.

Silo boynunu yan tutuyor, şarkı söylemeye benzeyen tek ahenkli bir sesle, tek hecelerle bir şeyler anlatıyordu. Kürt çocukları böyle haykırarak konuşurken dinlemek zevkli şeydir. İptidai adamın şımarıklığı ve körpeliği sezilir, küçük çocukların ve genç kızların agzında Kürtçe, ısrarla İngilizceyi hatırlatır. Kadınlan konuşurken ingilizlerin gururla ve lezzetle dinledikleri, ince güzel lisan.

Ben ' pencerede olduğum için Sazlı'nın karısı yüzünü hiç açmadı. Sesini de çıkarmadı. Kocasına söylemek istediklerini galiba yavaşça ogluna fısıldıyordu.

Sazlı Mustafa'nın ailesiyle o akşam işte o kadar tanışabildim.

Bir ay sonra, birer hafta ara ile iki defa oldu. Sazlı'nın kansı bir hafta gece, bir hafta gündüz çalışıyordu. Gündüz de çalışsa, gece de çalışsa mutlak yedi, yedi buçukta -daha doğrusu 19, 19.30'da- kerpiç duvann önüne gelip dikiliyor, kocasının yattığı koğuş penceresine bakıyordu. Çocuklan her zaman iki yanında ayakta duruyorlardı. Bu bir ay içinde kadının “efendisine” bir kelime bile söylediğini duymadım. Ağzını, örtüsü kapadığı için dudaklarının kıpırdadığını da görmüyordum. Herhalde yavaş sesle çocuklara söylüyor, onlar da babalanna anlatıyorlardı.

Gitgide bu konuşmaya diğer mahpuslar ve nöbetçi jandarmalar da kanşmaya başlamışlardı. Orta Anadolu'dan gelmiş jandarmalar, Kürt çocuklannın lisanını evvela yadırgamışlar, sonra bu seslerden hoşlanmışlardı. Silo’nun tek hücreli güzel kelimelerini gülerek tekrarlıyorlardı.

Sazlı'nın penceresine doğru kalın kalın bağırıyorlardı. Mahpusların sözlerini de anlayamıyordum. Fakat kadının siyah gözlerini yere eğmesinden, oğlanın keyiflenmesinden karı kocalığa dair oldukça açık saçık bir şeyler söyledikleri belli oluyordu. Belki bu sebeple kadın kocasıyla doğrudan doğruya konuşmaya cesaret edemiyordu. (Sonra daima tekrarlanan şakanın küçük Meryem'e ait olduğunu, onun mahpushane yadigarı olmasından bahsettiklerini anladım.)

Bir akşam Silo babasına heyecanlı heyecanlı bir şeyler bağırdı. Parmağına işaret ediyor, kederli görünüyordu. Sordum. Anasının parmaklan makineye kısılmış.

— iki parmağı dibinden kesildi... Ananım eli kesildi, dedi.

Biraz sonra kadın köşeden göründü. Parmağı yeni kesilmiş bir insana hiç benzemiyordu. Eskisi gibi ağır ayaklarını sürüyerek, fakat erkek gibi geniş adımlarla başlamıştı. Çocuklannın arasında durup o zamana kadar ellerini örtüsünün altından hiç çıkarmadığına dikkat etmemiş olacağım, o vakit ilk defa sol elini dışarı çıkardı. Bu elin iki parmağı üstüne başına hiç yaraşma-

yan temiz sargı ile bağlanmış, bembeyaz göründü. Sargı bezini bir müddet havada tutarak uzaktan kocasına gösterdi.

Seslendim:

— Güley... Bana bak Güley bacı... Şuraya gel hele...

Korku ile kocasının penceresine baktı. Fakat gelmemezlik de

edemedi.

— Eline ne oldu? dedim.

— Ezildi. -Başını duvara saklamıştı. Omuzlan sivri görünüyordu- Makine kaptı.

— Acıyor mu?

Cevap vermedi.

— Doktor ilaç koyunca daha acımıştır.

Gene cevap vermedi.

— Bak ne diyeceğim. Evde kap yıkamayacaksın. Kendi başına çözme. ' Mikrop kapar. Yani yaraya kurt düşer. Sonra kolunu bütün keserler.

— Keserler.

— işte o kadar... Doktor gene gel dedi mi?

— Dedi. Her akşam gel dedi.

— iyi işte... istirahat verdiler mi?

— A, ah...

— Demek ehemmiyetli bir şey değil... Sakın çözme... Güley bir hafta sargısını ne çözdü, ne de kirletti.

Bir hafta sonra gene bir akşamüzeri -bütün bu hikâyeyi bir mahpushanenin alt katında, sokak üzerindeki bir penceresinden seyrettiğim için- manzarayı

birdenbire gördüm. Güley diz kapaklan ve avuçlan üzerinde sürünerek köşeden çıkıyordu. Silo ile Meri arkasından yürüyorlardı. -Sonradan bunlara Gümüş de havlayarak “iltihak” etti galiba- Yumruğumu ağzıma götürüverdim. Nöbetçi jandarma da aynı hareketle önünü kesti. İkimiz birden sorduk. Ayakları tutulmuş. Böylece fabrikaya gidiyormuş. Doktora...

Sürünerek önümüzden geçti. Sol tarafta duvar hafif bir kavis yaptığından çok şükür, işkence benim için uzun sürmedi. Karşıdaki bakkal dükkanının sahibi Abu Efendi, uzun kiraz ağızlığını ağzında unutmuş, kadının arkasından, bir insanın birdenbire kapılacağı büyük bir kederle bakakalmıştı. Ben onun yüzünden gözlerimi ayıramıyordum. Bakkalın saçları hiçbir zaman bana bu kadar beyaz, yüzü hiçbir zaman bana bu kadar güzel görünmemişti. içimden “Bir araba bulmalı... Şimdi böyle mi geçecek... Kalabalıktan...” diye düşünüyordum.

Bakkal Abu pencereye dirseğini dayadı:

— Fabrika öldürüyor fukaraları... Mahvediyor beyim, dedi, kolay değil, 12 saat ayakta... Betonun üzeri. Rutubet. Rutubet olmazsa iplik koparmış... Adam kopuyor... Ne yapalım şimdi?.. iplik koparmış ... Bu halleri görüyorum da karı diyorum, Allah’ına şükret... Karı diyorum, aman bez parçasını horlama... Her bir ilmeğinde bir fukaranın kanı var diyorum... Fabrikaya Allah düşmanımı düşürmesin ...

Abu küçük esnaftı. Fabrikadan hem nefret ediyor, hem de dişleri birbirine vuracak kadar ondan korkuyordu. Her zamanki gibi alay etmediğim için sözü uzattı. Namusu berbat ediyormuş, adamın ayaklarını berbat ediyormuş. Gürültü, kafayı kazana çeviriyormuş... Fabrika bir Allah’ın belası, diye içini çekti, bela ama böyle bela da mı olurmuş... Canavar.

Güley’in yüzünü o akşam ilk defa öyle emeklerken gördüm. İncecik esmer ve pek çirkin bir kadındı. Kızı Meryem’e benziyordu. Her zaman kerpiç duvarın önünde iki çocuğunun ortasında ayakta dururken onu hiç kendimi zorlamadan bir dişi hayvana benzetirdim. Yavrularını sımsıkı etrafına toplamış, ürkek bir dişi

hayvana... Böyle dört ayakla, çocuklan arkasında giderken görünce bu hayal büsbütün içime yerleşti ve bir daha hiç çıkmadı.

Bir cumartesi günüydü. (Cumartesi ve çarşamba mahpushanenin ziyaret günleridir.) Güley'le kocası yanıma geldiler. (Güle-y'in ayakları bir haftadır açılmıştı.) Onlara bir istida yazdım. Belediyeye, kocasının mahpus olduğundan bahsediyor, çocuklarına yardım istiyorduk. istidayı bir gardiyan iki gün takip etti. Çocuklar nüfusa kayıtlı değilmişler. Belediyece yapılacak bir muamele olmadığı cevabını aldık. Bir taraftan muhtarı bulup ilmuhaber çıkarmaya uğraşırken ben bu sefer de kendiliğimden bir diğer istida yazdım. Çocukların muvakkaten yetimhaneye alınmasını rica ettim. Güley, pulun üzerine parmağını basarken geçenlerde makinenin ezdiği iki parmağı kırmızı et halinde göründü.

Önüne bağladığı bezin üzerinde pamuk parçalan yapışmıştı. Kadın, rutubet ve ham iplik kokuyordu.

Mahpustaki Sazlı sağ bir adam farz edildi. Babası ve anası olan çocukların yetimhaneye kabul edilemeyeceği bize bildirildi.

Halbuki Silo ile Meri sekiz seneden beri babasız idiler. Şimdi iki aydan beri de bir hafta gece, bir hafta gündüz anasız da kalıyorlardı. Istida ile bir şeyler anlatmak meseledir. Ben her zaman bu işe inanamadım. Ve inanamadığım için olmalı, istida vermekle başım hoş değildir.

Bu aile ile tanıştığım zaman sonbahardı. O yaz etin kilosunu 40 kuruştan, ekmeğin kilosunu 12 kuruştan yemiştim, yavaş yavaş ortalığa bir hal oluyordu. Et birdenbire seksene çıktı, sonra da 120 kuruştan geri gelmek üzere ortadan kayboldu. Ekmek de aynı süratle vesikaya bağlandı. 150 gram çocuklara, 300 gram büyüklere... Simsiyah bir şey. Korkunç bir ekmek.. . Çamur.

Sazlı Mustafa mahpushaneden tayın alıp çocuklarına vermemeye başlamıştı. Artık üç çocuk -birisi köpektir- karşıdaki kerpiç duvarın dibine oturup sıra ile ekmek yiyemiyorlardı. (Gümüş açlıktan fena halde geveze olduğu için evvelce belediyede köpek zehirlemek işleriyle meşgul iken sonra gardiyanlığa yazılan Memeli Hasan marifetiyle bir hafta evvel zehirlenerek ortadan kaldırılmıştı.)

Ekmeksizlikten şaşıran, bolluğa alışmış bu Anadolu kasabasında ilk hayretten sonra bir kısım komşu evlerden mahpushane kapısını bekleyenler,

yalvara yakara tayın isteyenler çoğaldı. Bizim kara tayınlarımızın fiyatı, buna göre hemen yükseldi. Üç günde bir tanesini arttırıp 30 kuruşa satıyorduk. Bizim kıyametimiz de demek ki böyle başladı. Güley bu kışı nasıl geçirdi bilmem... Herhalde anam “Dutlar bir yetişsin, sonu kolay” demiştir. 1)ut gibi faydalı yemiş olmaz. Çoluk çocuk akşama kadar dut yer, ekmeği unutur. Aksiliğe bakın bu sene de dutlar bir türlü yetişe-ıniyörlardı. Hava inadına serin gidiyor, ağaçlarda yapraktan başka bir şey görünmüyordu. Gardiyan Derviş Abdullah bunu orta-lıgm rezilliğine vermişti. “Kanlarda namus, haya kalmadı Rabbim işini bilir,” diye neye kederlendiği belli olmayan bir yüz buruş-ı urmasıyla içini çekiyordu. Ona göre bu hal Allah'ın bir gazabın-(lan ibaretti. Halbuki Hüseyin İpek Ağa -ki bin dönüm arazi ekmiş bir derebeyi, pulluk kağıdı için bir seneye mahkum- daha 1 iaşka türlü düşünmekteydi. O sene yağmur yağmamıştı. Eğer sınıklar da birden bastırırsa tohumlarımız üste gider, ekinler sap veremeyeceğinden saman bile olmaz. Hayvanlar kırılır. Hak Te-iila adildir. “Çiftçiye acıdı,” diye ellerini ovuşturuyordu.

Güley'in bu iki telakkiden ikisine de taraftar olmadığını tah-ıııin ediyorum. Kanlarda namus haya kalmadığına elbette mani t kgildi. Ekili tarlaları da yoktu. Dutların hala yetişmemesine fena halde kızıyor, bunu da çocukları tartaklamasıyla meydana koyuyordu.

Sazlı Mustafa ceketini sattı. Yeleğini sattı. Mahpusane beton olduğu için kışın zorla bir eski portatif karyola uydurmuştu. -Bir zengin mahpus tahliye sevinciyle 6 liraya bağışlamış.- Onu da sattı. Hâlâ dutlar yetişmedi.

Gardiyan Derviş Abdullah bıyık altından gülüp Kelime-i Şahadet getirmekte, ipek Ağa ellerini ovuşturup sevinmekte olsun bir aybaşı (Fabrikanın ay başısı ayın onunda gelir.) Mahpushaneye bir havadis yayıldı. 63 kişinin fişi vekaletten gelmiş. 63 kişi Diyarbakır’ın bakır madenine gidiyormuş.

Yalan mı, sahi mi derken bir öğleüzeri müdür bey bir tomar kağıtla ortaya çıktı. İsimler okundu. Fiş sahiplerine müjdeler verildi. Maden cezaevinde bir sene yerine dört buçuk ay yatılacak Yemek içmek bedava. Serbestliği de ayrı bir devlet.

Fişlerin içinde Sazlı Mustafa'nınki de çıktı. Vesika fotoğrafında boyunun kısalığı görünmediğinden palabıyıklanyla epey heybetli duruyor. Küçük gözlerini var kuvvetiyle açmış, insana cesaretle bakıyordu. Müdür beyin elini yakaladı. Üst üste öptü.

— İyi oldu, iyi oldu... Hak Teala işini bilir. Karıyı zaten köye yollayacaktım. Gitsin artık.. Ne işi var... Parayı da getirdiydi. Kırk lira... Yarısı benim, yansı onların, yol harçlığı lazım. Gurbete gidiyoruz. Köye yazmalı. Gelip götürsünler.

Sazlı Mustafa büyük bir sevinçle bunları önüne her çıkana söylerken saat öğleden sonra iki idi.

Üçte -fiş müjdesi gürültüsü henüz bitmişti ki-Sazlı Mustafa'nın karısı Güley -hiç âdeti olmadığı halde-karşıdaki kerpiç duvann dibinde göründü. Kızının elinden tutmuştu. Pencereden kendisine bütün mahkumlar bir ağızdan, Kürtçe ve Türkçe bağırdılar.

— Fabrikaya gidiyoruz... Senin Sazlı fabrikaya gidiyor... Korkma kız... Korkma dört buçuk sene sonra Sazlı çıkacak...

Dikkatle bakıyordum. Bu kadının sevincini görmek herhalde lezzetli bir şey olacaku. Evvela hiçbir şey anlayamadı galiba, gürültüden sersem olmuş ve sıkılmış gibi dalgın dalgın baktı. Sevinmediğine ötekiler de şaşmış olacaklar ki yabancılar sustular. Yalnız Sazlı Mustafa teker teker konuştu. Söz bitince Güley elini omzu hizasında iki kere salladı. Eskiden duvarın dibinden ayrılınca birkaç kere daha pencereye bakardı. Bu sefer hiç öyle yapmadı. Meryem'i peşi sıra adeta sürükleyerek gitti.

Mahpushaneler, görünüşleri ne kadar hantal olurlarsa olsun, bulundukları yerde en hassas birer dinleme cihazı gibi tetik üzerinde dururlar.

Yanın saat sonra bir fısıltı içeri girdi. "Mustafa'nın kansı Güley yok mu? Kendisini asmış..."

— Ne diyorsun?.. Ne zaman?

— Şimdi...

— Eee...

— Ee..si tavanca sallanıyor.

— Evi nerede idi?

— Bizim evin yanındadır.

— Ölmüş mü?

— Çoktan...

— Komşular...

— Kızın bağırmasına koşmuşlar. Lakin korkudan girişeme-mişler... Daha canlı imiş... Jandarma onbaşısının kansı baktığı zaman kımıldamış da, yüzünü kıbleye döndürüvermiş.

— Sazlı'ya söylemeyin... Sazlı duymasın...

' Sonra parça parça tafsilat almaya başladık... Hepsini bir araya toplayınca şöyle bir şey meydana geldi:

Kızına haydi seni uyutayım demiş. Kız demiş ki ana benim uykum yok demiş. Bu, olmaz uyuyacaksın. Uyumazsan ben de uyumam... Sonra ölürüm demiş. Kızı uyutmuş. Kalkmış, kendisini asmış. Kız hırıltıya uyanmış, anasını asılmış görünce korkmuş, bahçeye çıkıp feryada başlamış. Komşular zamanında gelmiş ama, karı milleti, eksik etek, hiçbirisi cesaret edip ipe bir bıçak atamamış. Karı şimdi mum gibi sallanıyor.

— Aman Sazlı duymasın kardeşler... Sazlı'ya işittirmeyelim.

Tepesinde saç kalmamış bir zayıf komiser geldi. Mahpushane telefonu ile yarım saat kadar konuştu. Müddeiumumi muavini yanında üç meraklı ahbabıyla arabadan indi. (Mahpushaneden aşağıya tarafına araba yolu yoktur.) Bizim katibi ve daktilo makinesini alıp çıktılar.

Asıl'resmi havadisi bir saat sonra katip getirdi.

— İntihar sefaletten ileri gelmiştir.

— Evde eşya var mıydı?

— Ne eşyası birader. Bir ot minderi, bir yorgan... Bir tava, bir tencere, üç kaşık... Bir teneke maltız, iki eski halı. Bir de Mus-hafı şerif... Duvarda asılı.

— Başka...

— Başka hiç... Başka, suç kocasındadır. Karıya fişinin geldiğini söylemeliydi. Asriye[1] gidiyorum demeliydi. Bizim millet hayvandır. Karı kısmını adamdan sayıp iki kelime konuşmaz... Yazık fukaraya... Acıdım... Ben acıyınca iştihadan kesilirim. Aksilik işte birader. Halbuki bu akşam eve et almıştım. Köfte yapacaklardı. Gitti gene bizim 135 kuruş... Bir şişe rakı ister. Nedir bu dünyanın hali... Rezalet... Kepazelik...

Bu esnada Küçük Silo gözlerini silerek karşıki kerpiç duvarın önüne dikildi. İşaret ettik, bağırdık, korkutmaya çalıştık. Faydasız, onun heceli güzel konuşmasıyla babasına meseleyi ciddiyetle anlattı.

Sazlı Mustafa’yı katibin yanına getirdiler. Yüzünde bet beniz kalmamıştı. Katibin asriye gideceğini kanya layıkıyla anlatmadığı cihetle hata ettiğine dair söylediklerini dalgın dalgın dinledi. Nihayet:

— Söyledik beyim, dedi, asriyi söylemedik. Daha evvel af var, dedik. Kırk lirayı getirdi verdi. Karı korkma af var dedim. Yakında çıkarız sen merak etme dedim. “Af olmaz” dedi. “Sen bu cezayı hep yatarsın” dedi. Dutlar yetişmedi dedi. Sazlı Mustafa biraz düşündü. Kaç gündür bir laf tutturmuştu: “Gece vakti çocuklar uyuyor, ben uyuyamıyorum, of dedikçe ağzımdan kıvılcımlar, duman çıkıyor. Karnımda bir taş var... Sanki kamıma taş doldurmuşlar. .. ” dediydi. Fukaraya öleceği malum olmuş demek. .. Kapıyı mühürlemişler mi? Çocuk söylüyor. Mushafı şerif vardı. Kaybolmasın da...

Sazlı Mustafa'nın arkasından katip küfretti. Bir şeyler söyledi. Sonra bana hayretle bakıp sordu:

— Ne düşünüyorsun azizim?

— Sekiz seneyi düşünüyorum azizim... Bir kadın sekiz sene erkeksiz kalınca demek karnına taş vurulmuş gibi oluyor. Feci bir şey değil mi? Bir de dutları düşünüyorum.

Dutları mı? Hakikat dut dediniz de canım çekti. Şapkasını alınıştı. Bana müsaade yoruldum.

Ertesi sabah bir istida daha yazdım. Meryem'le Süleyman'ı bu sefer yetimhaneye kabul ettiler. Anaları kendisini astığı için arı ık kanuni mahzur ortadan kalkmıştı.

İki hafta sonra Silo, yetimhane elbisesiyle mahpushaneye bahasını görmeye geldi. Meryem orada kalmış. Gelmek istememiş. Silo keyifli anlattı:

— 19 oğlan var. Bir de kız... Bir de bizim Meri etti iki. İki kız... Oynuyorlar. Yetimhane iyi. Bize fasulye veriyorlar. Pilav veriyorlar. Başımızda Zehra Hanım var. Bizi dövmez. Bahçede

dut ağaçları var. Dut yiyoruz.

Silo pencerenin önünden ayrıldı.

1943 senesinde bizim vilayetteki dutların iki hafta geç yetişmelerinin bazı insanlar için ne müthiş bir mesele olduğunu ben hiç unutmayacağım.

27 Temmuz 1943 Malatya Cezaevi

HÜRRİYET NEDIR?

Bana “Hürriyet nedir?” diye sormakta haklısın. Onu ben de tarif edemezsem sana kimseler anlatamaz karıcıgım.

Hürriyet... Şüphesiz gözlerine bakamamak degildir. Çünkü yan yana bulunduğumuz sıralarda, kaç on dakika mütemadiyen göz göze durabiliriz.

Gezip dolaşma, tramvaya binme, kapısı hiç mi hiç kilitlenmeyen, pencereleri demirsiz evlerde oturmak da hürriyet sayılmaz.

Filhakika tramvaya binemeyen adamlar, evi barkı olmayanlar, gezip dolaşamayan yatalak hastalar ve kötürümler de bir çeşit mahpus sayılırlar ama, bunlara malik oldukları halde istifade edemeyen serbest insanlar da mevcuttur.

Mahpusane avlusunda güvercinler vardı. Bunlar tembel, paytak fakat nihayet kanatlı mahluklardı. Bir damdan bir dama uçabiliyorlardı. Bazen epey havalanıp kaybolduklarını da görüyorduk.

Güvercinleri, mahpuslar, ipten ve toplu iğneden yaptıkları oltalarla, en basit ilmekli tuzaklarla, hatta elleriyle avlıyorlardı. Buna rağmen kuşlar, karar günü, sevap işlerse az ceza yiyeceğine inanan mahpusların serptikleri birkaç avuç darı, mısır için ölümü göze alırlar, avludan uzaklaşmazlardı. Belki işin bu kadar

derinine akıl erdiremedikleri de bir sebepti. Fakat nihayet hürriyet, uçabilmekle de anlaşılmıyor.

Bir Amerikalı muharrir “Bazen sen içeride olursun dünya nimetleri dışarıda kalır, bazen sen dışarıda bulunursun, dünya nimetleri içeride mahpustur," demiş.

Şu halde hürriyet, nimetlerin yanında bulunmak mı? Zannetmem, dişimiz ağrıdığı zamanları bir hatırla; nimet, sızının kesilmesinden ibaret kalmıyor mu?

Hürriyet, fertler için böyle iken milletler için başka değil. Bizim evimizin ötesinde gezip dolaşacak uzaklıklar var. Halbuki milletler ne kadar hür olurlarsa olsunlar, vatanlarından topye-kün seyahate çıkamazlar. Hürriyet başka bir şey sevgilim. Dur bakalım anlatabilecek miyim:

Hani bir gün sen, mahpushanenin bulunduğu şehirden uzak bir yere gidecektin. Hatırladın mı, gidecektin de aylarca gelmeyecektin. Bulutlu

basık, loş bir gündü.

Avluda bir tahta iskemlede oturmuştum. O akşam hareket edeceğini biliyordum. Ziyaret günü değildi. Müdür, görüşmemize izin vermezse, birbirimizi göremeyecektik.

Otururken bunları düşündüğümü zannetme. Hiçbir şey düşünmüyordum. Rahat olmak için düşünmemek kafiyse, rahattım.

Birdenbire kapıdan seslendiler. Yavaşça kalktım. Ayağımdaki takunyaları şakırdatarak ve sakalımı okşayarak görüşme mahalline girdim.

Hatırlıyor musun? Arası 30 santimlik iki telin arkasından konuşuyorduk. Senin yüzünü, büyütmek için küçük murabbalara ayrılmış bir kartpostal gibi görüyordum. On dakika konuşacaktık. Sırtında beyaz emprime, başında hasır şapka da vardı.

Hasta bir çocuk gibi mahzun ve şaşırmıştın. Bir müddet konuşmadan bakıştık.

Namütenahi sözleri, bütün bir lisanı unutmuştum. O anda adını sorsaydın, sadece gülümseyebilecektim. İkimiz de yapayalnızdık. Sen gidince ben anık yalnız bile kalmayacak, tarifi yapılmamış bir hale düşecektim.

Mektup yazmaktan bahsettin. Resim çıkarmış fakat alamamışsın. Annen haftaya getirecekmiş. Sakalımı sen gelmeden kes-memeliymişim.

Gardiyan:

— “On dakika tamam,” diye bağırdı. İnanamadıgım için saatime baktım. Üçü bilmem kaç geçiyordu. Kaçta geldiğine dikkat etmemiştim ki...

Sana kendimden bir hediye vermek istedim. Süratle ceplerimi aradım. Dolmakalemimden başka hiçbir şeyim yoktu. Onu bulduğuma ne kadar sevindiğimi buradan nasıl anlatmalı.

Aradaki kapıyı araladım kalemi sana uzattım. Sonra... Kanadı biraz daha açarak seni kucaklamak istedim. Sen de buna hazırlanmıştın. Bunu içimin içinden biliyordum. Gardiyan omzumu tuttu. Kapıyı hızla aramıza kapattı.

Bunu hiç unutamıyorum kancığım. Seni ancak dış kapıdan çıkarken arkandan görebildim. Hatırlıyor musun? Halbuki herifi bir yumrukta yere devirmek, kapıyı ardına kadar açmak ve seni bir an kucaklamak, sımsıkı bağrıma basarak yanaklarını, gözlerini, alnını ve saçlarını öpmek istemiştim. İşte hürriyet bunlardan ibarettir.

ACAYİP DÜŞMANLIK

Ağlama yavrum, çirkinleşiyorsun. Sana neşeli şeyler anlatmak için ne yapmalı. Oradan hikâyeler ister misin? Sana bir kısmını uzun uzadıya anlatmıştım. Hani mektuplarımda bacıya selam ederim diyen Katil Bekir vardı ya. Onu karlı bir gün hastanede pusuya düşürüp öldürdüler. Öldüren de en aziz arkadaşıydı. Küçük bir odada üç kişi üstüne çullandı. İkisi kollarını ve ayaklarını tuttular. Aziz arkadaşı bıçakladı. İlk bıçaktan sonra kurtulamayacağını anlamış olacak, “Artık vurma, dursun, yeter... Vurma... Çoluğum çocuğum var," diye yalvarmış. Çoluğu-muzu böyle sıralarda da, onlardan uzakta çok eğlenirken de hatırlarız. Erkeklerin bu tarafı kederli ve sağlamdır.

Ağlama yavrum! Hatırlıyor musun, vaktiyle Çehoftan bir hikâye okumuştuk. Uzaktan gelen erkeği bir kadın bekliyordu. Beraber eve gidiyorlardı. Bir sabah vaktiydi sanırım. Evde kadın eski gazeteleri onun için biriktirmişti...

Ben de gurbetten geldim. Geleli tam üç ay oldu. Hareket etmeden önce arkadaşlar evlerine telgraf çekmişlerdi. Onlar telgrafhaneye gittikleri zaman ben kahvede tavla seyrediyordum. Birisi gele atıyordu. Gele atmak da gele atanı seyretmek de sıkıntılı oluyor.

ZKemal Tahir

Üç aydan beri, bugün ilk defa karşılaştık. Beni köprüde ellerim ceplerimde görünce neler hissettin. Bir parça da ölümü yenip gelmiş bir adam karşısında kim bilir neler duyulur?

Bir mektubumda sana “Harp başlayacak, belki burası bombardıman edilir. Uzakta olmana tahammül edeceğim,” demiştim. Nasıl cevap verdin “Senin

yanında olayım erkeğim benim, düşman bombaları saçlarımın içinde patlasın razıyım.”

işte köprü üstünde ilk karşılaştığımız zaman yüzün böyle bir hal aldı.

Nasıl karşı karşıya durduk. Kalabalık iki yanımızdan hiçbir şeyin farkında olmadan geçiyordu.   .

Galiba “Beni affet!” dedin. Affetmek ne kolaydır. Çocuklara ve kadınlara mahsus bir şey. Sana “Aldırma, olan oldu bir kere” dedim. Koluna girdim. Sade yüreğinle yaşamanın cezasını çekeceksin. Başımızın da yaşamamızda mutlaka hissesi olmalı.

Beni bırakıp gittiğin zamanlarda senin için fena şeyler düşünmüştüm. Sonra yavaş yavaş haklı taraflarını keşfettim. Neden olursa olsun usanmak herkesin harcı değil. Sen böyle fevkalade bir iş yapabildin. Bunun için hakikaten iyi bir sıra intihap etmen de kurnazlığını gösteriyor. Ağlama artık, bilirsin ki, hiç akıl edemediğim şey gözyaşlarıdır. Kurnaz davrandın. Kendini kurtarmak için bundan daha münasip bir zaman olamazdı.

Bu akşam kim bilir kiminle, kim bilir nered何 gibi saçma sualler düşünüp yüreğin burkulmayacaktı. Kolları bağlı bir adama çelme takmak sadık bir zevktir.

Arkandan hep böyle düşündüm sanma. Bilakis kendimi daha kuvvetli saydım. Seni bazı taraflarınla kendime müsavi görürdüm. Halbuki sen bana ancak en sıkışık anımda hücum edebilirmişsin.

Son mektubunu saklamadığıma iyi etmedim. Bu bir mahke-

ıne ilamıydı. Altında üç hakimle bir zabıt katibinin imzası vardı. imzalan tanımıyordum.

Tanımadığım imzaların neler yazdığını merak ederim. O sebepten okudum. “Kabili temyiz olmak üzere” diye bitiriyordu. Uzun müddet gurbette kalmaya mahkum bir insana son mektup demek böyle geliyor. Bak saçlarım beyazlandı. Buna ragmen daha kendimi genç farz ediyorum. Çektiğim kadar çekebilir, sevdiğim kadar sevebilirim...

Büyük fırsatlara az rastlarız. Ben onlardan birine rastlayan adamım. Kahraman oldum demeyeyim, fakat seni büyük bir insan yapabilirdim. 18 milyonda iki kadın olacağına 89 küsur milyonda herhangi birisi olmayı tercih ettin.

Benden sonra sana şiir de yazmamışlardır. Halbuki sen yavaşça, uğruna şiir yazılmaya layık bir hale geliyordun. Neden korktun bilmiyorum. Örümceklerden ve geceleri erkeksiz yatmaktan mı? İkisi de kuvvetli mazeretlerdir.

Bir gün köprü üzerinde karşılaşmamız ihtimalinden niçin korkmadın. Kadının aşırı cesuru makbul değildir yavrum, ya kahraman olur, ya orospu. Tarihte kahraman kadınlar parmakla gösterilecek kadar azdır.

Beraber okuduğumuz kitapları, beraber dinlediğimiz şarkıları ne yaptın? Herhalde kendi kendinden nefret ettiğin zamanlar, kendi kendini beğendiğin zamanlardan azdı.

Çayın soğudu. Hâlâ omuzlarını eskisi gibi kımıldatıyorsun. Benim âdetlerimle beraber yaşamaya iyi dayanmışsın. Sana hediye ettiğim yazı kalemi ne zaman bozuldu? Resimlerimi hangi kıskanç erkeğe yırttırdın? Mektuplarımı tekrar okumaya, tekrar dine almaya cesaret ettinse aferin! Başka feci şeyler başına gel-mediyse bile onların faciası on kişiye yeterdi.

Bir gün hatırlıyor musun? Eğer seninle evlenmeseydim, asla

"JI

I

namuslu bir kadın olamazdım,” demiştin. Dur dur, yalan söylemediğine eminim. Şu anda bile, benimle beraber, bir Beyoğlu'na gelirsin. Omzuna bir kere damgamı dağlamışım. Benden kurtulmanın imkanı var. Bir milyon kısrağın içinde olsan ve erkeğe gırtlağına kadar kanıksamış bulunsan, ıslığımı işitince, koşup geleceksin.

Lakin doğrusunu söyleyeyim mi, artık senden namussuz bir kadın bile imal edilemez.

Hakaret ediyorum zannederek sevinme, konuşuyoruz. Konuşurken bir elimle yüreğimi kapatmak adetim değildir,_

Hepimiz insanız. Dün benim müşkül zamanımda sen çullan-mıştm. Bugün senin müşkül zamanında ben çullanıyorum.

Orada iken radyoda sesini dinlemeyi çok istedim. Mutlaka senin için bir güzel takdim yapacaklardı. İnsan yazısına imzasını atamadığı zaman eserinin nerede olursa olsun, sesini işitmek istiyor. Hatırlıyor musun tezimi gurbette yazmıştım. Bastırmak için evlendiğim zaman yaptırdığımız elbiseyi sattım. Sen, ayrılış mektubunda bunu hatırlayarak “Bana bir gelinlik entari bile yapmamıştın," dedin.

Hodkam oluşumun sebebini şimdi daha iyi anlarsın. Neden hodkam olmamalı. Hodkamlığın kendisinden başkasına zarar olmaz. Hodkam insan saadet sırasında az mesut olursa, felaket sırasında az ıstırap çeker, yarım yırtık yaşamanın azabını çektiğin için, bunu anlarsın...

Ben senin sevdiğin kitapları, senin sevdiğin şarkıları ve senin sevdiğin manzaraları hâlâ seviyorum. Seni hatırlattıkları için değil. Onları sevmeyi sana ben öğrettim. Benim malım oldukları için benimle dolu bir dünyada yaşamaya mahkumsun.

ismimin yenilmiş memleketlerde nefretle, galip gelmiş her memlekette sevgiyle söylendiğini işiteceksin. Dünya bana doğru

geliyor yavrum, kurtulmak için bir tek çare var: “Koş arzın kenarına. Kendini boşluğa fırlat!"

Beni bırakıp gittiğin zamanki kanaatimi söyleyeyim mi, ayda h2 lira ve haftada iki tane sinema bileti. Bir de yeni bir koca bulmak imkanı.

lnsanlann bu kadar ucuza alınıp satıldığı sıralarda gurbette olmak tesellidir. Artık tek başına yaşamanın tiryakisi oldum. lnsan ancak böyle yaşarsa bizzat kendisine karşı da hodkam oluyor.

Aramızda uçurumlar açıldı derler ya, mübalağadır sevgilim! Kendi nefsimden biliyorum. Seninle benim aramda sadece küçük hir çukur açıldı.

Dudaklarının ve etinin tadını unuttum. Orada şeker pahalı, hep pekmez yiyorduk. Şimdi üç aydır pekmezin tadını da unuttum. Etine gelince koyun pirzolası gibi bir şey olmalı. İlenim memlekette yıllardan beri et yemeyenler ekseriyettedir.

Seni hala çok seviyorum. Ama yalnız iyi tanıdığım için, yoksa senin kadar şiddetle hala gurbette yaşayan birkaç kişi var ki unlan da severim. Bir tanesi Bulgaryalı Deli İbrahim'dir. Bir hikayemde macerası yazılı. Onu da senin kadar tanıyorum.

Beni, beraber yaptırdığımız yarısı yün, yarısı kot paltomdan daha çabuk terk ettin. Paltomu hatırlıyor musun? Bir gün hava soğuktu. Senin mantonu henüz yaptırmamıştık. İçine sarmıştım seni. O biçare uzun müddet kahrımı çekti. Bazı cansız şeyler var ki, neden minnettar olmadığımıza bir türlü akıl erdiremiyorum.

Bir vakitler sana mektup yazmadan yaşanmaz zannetmiştim. Ne kadar fazla zannedersek o kadar fazla yanılıyoruz. Bir zaman da geldi ki sana mektup yazmak için ne iyi ve rahat saatler sarf rtmişim diye düşündüm.

Kolay avunuyoruz. Her sefalet mazeretini de beraber getiriyor. Bu birkaç sene içinde birçok küçük insanlar tanıdım. Mimi mini ve korkunç derecede adi idiler. Hepsiyle cesurca ve mert-

Ji

çe dost olduk. Senden aynlınca hiç şiir yazamam sanıyordum. İki şairi meşhur etmeye yetecek kadar mısra çıkarmışım.

Geceleri rüyama asla girmedin. Terk edilmiş bir insan olmak hicabı bu suretle yarıya indi.

Yeniden ağlıyorsun. Nerdeyse dokunaklı gazeller okuduğuma hükmedeceğim.

Mektuplarının sonunda ellerini öperim, derdin. Sen o kadar küçüktün, ben o kadar büyük.

Leşimi ne kadar zaman sürükledin. Fedakarlığın bundan iyisi olmaz.

Bana son defa gelişinde dehşetli değişmiştin. Tıpatıp başka kadınlara benziyordun. Eğer o sırada, seninle yatmış olsaydım bir sene evvelki sana ihanet etmiş olacaktım. Lüzumsuz bir intikam olurdu. Bir kere ihanet eden daima ve her şeye ihanet eder. İhanete hiç alışmamalı.

Şimdi benden aynlınca nereye gideceksin. Bir bakıma ayrıldığımız iyi oldu. Birbirimize karşı meçhul taraflar biriktirdik. Her şeyin malum oluşu aldanmamaktan ve gönül huzurundan başka hiçbir şeye yaramaz. Bunların ikisi de öyle ahım şahım şey değildir.

Bir şiirimde, sen onu eskiden ezbere bilirdin. “Yok artık haritamda kaldığım liman." demiştim. Ben sonra yaşayacağım hadiseleri galiba hep önce tespit etmişim. Çok şükür kendi yazılarımı kolayca unutuyorum yoksa hayret etmek lezzetini kaybedecektim.

Orada iken dünyanın ucu uzun diye konuşan bir köy ağası vardı. On senedir köyüne dönmemiş. Kalın camlı gözlükler takıyordu. Ve kendi kendine dolaşmasını seviyordu.

“Dünyanın ucu neden uzun?" dedim. Ciddiyetle “bilmem efendi aga" dedi, “dünyanın ucu uzun zira yuvarlaktır, döner dolaşır hep aynı yere geliriz," dedim. “Pekala efendi ağa," dedi.

Dünyanın uzun uçlu olduğunu kabul etmek için ve yolun uzadığını kesinkes çıkarmak için bir çare var. Haritadan, kalktığın limanı kazıyacaksın.

Mal sahibi olmaya iyi gözle bakmıyorum. Bunun bir mazhariyeti oluyor; ihtiras uçsuz bucaksız bir hale geliyor.

Şu anda elimin tersiyle yüzüne vurmak istiyorum.

Ama başka türlü ağlamasını bilmezsin ki...

Hoşça kal yavrum. Bir daha köprü üzerinde karşılaşırsak, gene böyle oturur dertleşiriz. Dertleşmek tatlı şey, insanın yüreği ferahlıyor. Yeni kocana selam ederim. Şakaklarım iyi muhafaza etsin.

Her zaman bu kadar kibirli olamam.

?S

[7500 LİRA]

Şimdi 7500 liram var. İddianame de 18000 lira yazıyordu ya... Hani sana fazla diyorlar, bütün kayıp paraları üstüme yük-lüyorlar, demiştim ya yalan söyledim, birtanem. Tam 18000 lira aşırdım. Yalnız 10000 lirasını senden sakladım. Ne zaman şüphelendim biliyor musun, bir gece motorla boğaza gitmiştik, hatırladın mı? Dönerken “ya hapse girersem, biraz para saklayalım” deyince “üzülme kocacığım, ben çalışır sana bakarım,” demiştin. Halbuki sonra çalışıp bakacağına şimdi bir yana biraz para atmaya çalışmak daha kolay değil miydi?

Karar verdiğim geceyi bir düşün, dişlerini yaptırmak için para bulamamıştık. Kış geliyordu. Odun, manto, hele borçlulara bir şeyler vermek lazımdı.

“Adam sende, bir sen mi namuslusun?” diyerek bana cesaret vermiştin. Boynuma nasıl sımsıkı sanldındı. Vay canına erkekleri ölüme göndermek için evvela karılarını kandırmalı. Hırsızlık planını beraber düşünmedik mi? Gözlerindeki heyecanı hiç unutamam. Evvela bin lira getirdim. İki bin liraydı ya, binini bir arkadaşım diye anneme saklamıştım. Üçüncü defada mı, dördüncü defada mı, Bursa’ya Uludağ’a gittik. Sabahleyin otelde uyanınca, hiç lüzumu yokken sımsıkı boynuma sarılmış, “Seni

çok seviyorum, senin için öleceğim,” diye ağlamıştın.

Boşanma davası sırasında avukatın:

“Müvekkilemin haysiyetini berbat etti,” diye seni müdafaa ederken ben hep Uludağ’daki otelde, o sabah gösterdiğin büyük aşk tezahürünü düşünüyordum. Beni şüphelendirecek çok şey yaptın. Sana bu hususta teşekkürler borçluyum. Şimdi senin ayarında 7500 kadınla yatacak kadar param varsa bundandır. Ağlama birtanem, çirkinleşiyorsun. Benim için delilik yaptı diye içinin içinde mini mini bir şüphe kaldıysa üzülme.

Seni hakikaten sevdiğim zamanlarda uğruna bir sürü büyük işler yapılacak bir mahluktun. Artık hırsızlığı göze aldığım zaman, bir tecrübe kobayı haline gelmiş bulunuyordum. Hakikaten sevdiğimiz kadınların uğruna temiz ve büyük kavgalar yapılır, bir koca için karısına kendi eliyle pezevenklik etmek de, müşkül bir marifettir ya, bunu ikisi de ötede beride hikaye edip övünemez-ler. Bir devreden sonra senin için artık ıslık bile çalmadım, ne halt ettimse yalnız kendi uğruma yaptığımı bil şekerim.

Sus artık, bitişik masadakiler deminden beri bize bakıyorlar. Sana acıklı şeyler söylediğimi zannederek ne kalpsiz adam diyecekler.

Tam beş sene altı ay oldu. Mahkeme bitinceye kadarı nasıl geçti biliyorsun. Boşanmamızdan sonra tam iki yıl tek başıma kaldım. Geceleri uyuyamıyordum. Fakat sana inat esrara başlamadım. Bütün rezil taraflarımı hep alıp götürdüğün için kendi kendimden gittikçe daha memnun yaşıyordum. Senden sonra yalnız yeni bir huy olarak, kumarı kumar diye oynayanların hesapsız cesaretini peydahladım. Vaktiyle beraber bir film görmüştük. İyi talihine güvenen bir adam, bir. toplu tabancaya bir tek fişek sürmüş, topu avcunda uzun müddet çevirdikten sonra namluyu şakağına dayayarak tetiği çekmişti. Yani, ölümle yedide bir oyun. Ben şimdi nagatıma bir değil, iki kurşun sürerek kaderimi deneyebilirim.

Senin zamanında çok rahat içerdim. Şimdi ciğerlerimi, yüreğimi, hepsinden daha çok kafamı seviyorum. Onlara ayn ayn hürmetim var. Mecbur kalırsam aydan aya birkaç kadeh... Alkol namına bu kadarcık bir şey. Ve yeni şarkılar öğrenmemeye çalışıyorum.

Hatırasız yaşamak Kipling'in kitabındaki maymun milletine dönmektir. Fena mı? *Jungl* kitabının en rahat mahlukları hatırasız, hürmetsiz ve kanunsuz yaşayan maymunlar değil mi?

“Dünya demir oldu” birtanem, yumuşaması için erimesi lazım. Cehennem dedikleri belki bu hadisedir.

Haydi biraz gül de ayrılalım. Eski bir tanıdıkla ınsan daha çok geveze oluyor. Kim bilir bana anlatacak nelerin vardı. Birisini bul ve mutlaka anlat. Sen bana artık boydan boya şaka geliyorsun! Gül biraz... Haydi gül.

İntikam alıyorum zannetme. Senden benim alacağım hiçbir şey kalmadı. Resimlerimi ve mektuplarımı, sen daha evvel dav-ranmadınsa kocan yırtmıştır. Sana yatmayı ve ağlamayı da ben öğretmiştim. Bunlardan şüphesiz bol bol istifade edersin. Şu insanlar bazen ne kadar faydasız.

Evlenirsem karım sana mutlaka minnettar olacaktır. Bilmem kocan da bana karşı aynı namuslu his besler mi?

Biliyorum artık hiç rahat edemeyeceksin! Ölülerinden birini toprak geri verdi. Ben senin için çatık kaşlı bir hortlağını. Sinemaya giderken, futbol seyrederken, tramvaya, vapurda ve rüyalarında benimle karşılaşmak mukadder. işin bu tarafını hiç düşünmediğini zannederim. Mazursun, bir kere şaşırdık mı en olacak şeyleri düşünmeyiz.

Çok boşboğazlık ettik. Halbuki sabahtan beri lakırdı söylemeye ne kadar üşeniyordum.

ZKenud Tahir

Haydi, sil gözlerini, temelli ayrılıyoruz. Kabili temyiz olmamak üzere...

Bir mektubumda: “Senin yanında hastalanmak istemiyorum,” demiştim. Seni o kadar seviyordum. Terk edip gidince gene yaşadım. Renkleri, kokuları, iç sıkıntıları ve sevinçleriyle hayat devam etti. Ölümün daha beter bir mahrumiyet olduğunu düşünmekten gelen babayiğit tesellilerim oldu. Seni az mı seviyordum. Sakın böyle düşünme. Hiçbir şekilde ve bilhassa sevgide tasarruf yapacak kadar hasis değilim. Ben seni, muktedir olduğum kadar, bütün kabiliyetlerim ve imkanlarımla sevmiştim. Yalnız bir şartı vardı galiba. Sen bu işte vasıta idin. Senden sonra ümidimi de, sevme iktidarımı da kaybetmedim.

Evvelce sana benzeyen kara gözlü, iyi yürekli hemşireler orospu olmasın, inanlar birbirlerini sevsin ve mesut yaşasın istiyorum, böyle günlerin geleceğine inanıyorum. Kendimi muayyen bir vazife başında sayıyorum. Şimdi de bu arzum eksilmedi, arttı. Kadınların sana benzemesi erkeklerin bana benzemesi için daha fazla, daha ciddi, daha çalışmamız lazım diyorum.

Halimiz ilk günler acıklıydı. Sonra yavaş yavaş arkada duran komik tarafların da tadını çıkardım. Üst üste birkaç gün kocanı düşündüm. Beni öylece bırakıp gittiğini biliyor muydu? Bilmiyorsa kulağının arkasında iyi gizli işler yapılır saf bir adamcağız olmalı. Biliyorsa, daha büyük meziyet. Onu müşkül zamanda bıraktı ama beni bırakmaz diye düşünüyordur. Benim şu taraflarım öyle emsalsizdir ki terk edilmek mümkün olamaz. Bu düşündüğünü ve kendi kendine evlenerek güvendiğini hissettiğiniz zamanlar olmadı mı? içinin içinden ibareye gülmüştürsün. Bu kelimeyi hep ters yazarım. Galiba gülmüşsündür olacaktı.

Bu kaza senin başına gelseydi, bugün hâlâ birbirimizi sevmeye uğraşacaktık. Facianın dehşetini düşünüyor musun? Göğsün-

deki o yürekle ne müşkül bir işin altına girecekmişsin. Nasıl yaşıyorsun? Hep avunarak değil mi? Ne zordur, ne zor? Böyle bir iki muharrir tanırım, bazen ihanet ettikleri şeye karşı yüreklerini tükürürler, bazen büyük bir uğultu halinde kendi kendilerinden nefret ederler. Biz ancak yüzde yüz namuslu insan yüzü görmekten feragat edilmek suretiyle terk edebiliriz. Bunun mahrumiyeti ancak korkunç olduğu zaman korkunçtur.

Bir gün ev sahibi aylık istiyor dedin. Yüzün karmakarışıktı. Mobilyaları sat dedim. Ah, nasıl olur diye taaccüp ettin. Radyoyu, koltukları, halıları satmak kocam satmaktan daha zor geldi. Bunu kolayca anladım.

Sana bunları niçin anlatıyorum. Bir tarihte çok eskiden neşredilmeyecek hikâyeleri sana yazardım. Artık neşredilmeyecek hiçbir şeyim kalmadı. içimi senin gibi bir yabancıya uluorta göstermek tek sebebi budur.

Oğlun olursa adım sakın Murat koyma! Babasız çocuk doğurmak, insanlar buna tarihte ancak bir kere tahammül ediyorlar.

Seni dünyada hiç kimse benim kadar sevemez demiştim. Yalan mı? Mazisiz yaşamak daha kolay çünkü seninle ne kadar uzağa gitsek o kadar ben varım.

Ben beraber gezdiğimiz yerleri tekrardan dolaştım. Surların önündeki asfalt yol, Boğaz vapuru, Büyükdere. İçimde hiçbir sızı duymadım. Sen de aynı cesareti gösterebildin mi?..

OKKEŞ

Topal Arif, yalancı bir kederle içini çekti:

— Bu dünya yalancı dünya arkadaş. Essahı öte dünyadır.

Çok uzun boylu, çok zayıf olan Antepli Ökkeş gözlerini, sarmaşıklara dikmiş düşünüyordu.

Kabuğu soyulmuş söğüt değneklere benzeyen parmaklan arasında tuttuğu cigarayı ağzına götürdü.

Topal Arif, demin sol kaşının üstüne eğdiği kasketi tekrar düzelttikten sonra, gözlerinin kurnazlığım da sivriltip inceltiyor zannedilen bir itina ile bıyıklannm ucunu bükmeye başlamıştı.

Bunları bükerken gizli bir şey yapıyor gibi avcunun içine saklar, ağzım da beraber kapatarak hakikaten esrarlı bir şey söylüyormuş gibi sevimli bir ağırlıkla konuşurdu.

— Duydun mu Ökkeş, bu dünyanın yalan dünya olduğuna şüphen kalmasın. insanoğlu dersen çiğ süt emmiş.

Ökkeş, alnının ortasındaki küçük mavi düğmeyi kaybedecek kadar kaşlarını çattı. Gözleri trahomlu, kaşları gür ve siyahtı. Altlı üstlü ikişer kırmızı çizgi halinde duran göz kapaklanna göre daha da siyah görünüyorlardı.

Arif bir taraftan bıyıklarını burarken bir taraftan hasta ayağının diz kapağım ovuşturdu^yağı alçıda olduğundan bu ovuşturmaktan hiçbir fayda olmayacağını pekala biliyordu. Lakin buna bir kere alışmıştı.

Kasketini tekrar düzeltti:

— İnsanoğlu mutlak çiğ süt emmiş. Bu elde bir. Hatip Ho-ca’mn hakkı var. Zati topraktan halk olmuşuz ya... Önümüz çamur, sonumuz çamur.

Ökkeş, önlerinde dolaşmakta olan Hatip Hoca'ya bakıyordu. Hatip Hoca'nın kasketi başına küçük geldiği için, üç numaralı makine ile traş edilmiş kafası bol bol görünmekteydi. Gözlüklerinin kalın camlan güneşte parlayıp söndü.

Hatip Hoca, gene üç numaralı makine ile tıraş ettirdiği beyaz sakalının üstünden kendi kendine gülümseyerek dolaşıyordu.

Havanın çok sıcak olmasına rağmen bol yamalı paltosunu gene sımsıkı giyinmişti. Sanki ellerini cebine sokmuş değildi de bu yamalı paltonun içinde oradan oraya bir kırılacak şey gezdiriyordu.

Ökkeş, bu acayip hocanın ayağındaki korkunç kunduralara soba pençelerini ne cesaretle vurdurduğuna şaştı. Bunlar üstünde yama dikişinden başka deri kalmamış, altı üç parmak kalınlığında kaldırılmaz, taşınmaz sert şeylerdi.

Topal Arif, keyifli keyifli geğirdi:

— Önümüz çamur, sonumuz çamur. Duydun mu Ökkeş, kul kısmından kul kısmına fayda olmaz iki cihan bir araya gelse...

Ökkeş konuşmayı sevmiyordu.

Topal Arifin cam sıkıldı.

— İki cihan bir araya gelse... diyerek bir laf daha söyleyecekti.

Ökkeş başını Hatip Hoca'dan çevirip yüzüne bakınca susmayı

daha münasip buldu. Yüzüne baktıkları zaman rahatsız oluyordu.

Amerikan bezinden yapılmış, pire tersleriyle dolu mintanının aralık göğsünden, kaburga kemiklerini kaşıdı.

Ökkeş’in başında kahverengi yünden örme bir Kürt başlığı, sırı ında kurşun! bir ceket vardı. Ayağına aynı renkte bir külot pantolon geçirmişti. Pantolonu da ceketi de başka başka yamalarla yamalıydı. Külotun içinde bacaklan değnek gibi duruyor kocaman ayaklan bileklerinden kopuverecek kadar büyük görünüyordu.

Arif onun uzun parmaklı ellerine hasetle baktı. Hak Teala kendisini inadına ufak tefek yaratmış, bu Kürt oğlu içinse öteberi acımadan inadına cömert davranmıştı.

Hiçbir zaman ele geçirmeyeceği müphem şeyler düşünerek somurttu. Ökkeş yüzünün şu anda istemeden gülümseyişinin Hatip 1 loca'ya benzeyip benzemediğini düşünüyordu.

Eliyle dudaklarını düzeltti.

— İnsanları bütün bir boyda belleme Arif Efendi, iyisi de olur, fenası da ...

Topal Arif bıyıklarını buruyordu.

— iki cihan bir araya gelse...

— Dedim ya... iyisi de olur fenası da. ..

Arif bildiğinden şaşmamakla beraber çekişmeye hiçbir zaman cesaret edemezdi. Başını çevirdi:

— Ne diyelim, Ökkeş... Mesela ben fena bir herifim bu muhakkak. .. Ama sen iyi herifsin. Hani unuttum sanma. Hastaneden geldiğimde doktor alçağı, topal bacağını iki gün olsun yere basma, demişti ya... Hani unuttum belleme, beni sırtına vurup revirin merdiveninde kuş gibi uçurmuş tun. Eyvallah...

Hatip Hoca, cebinden siyah kaplı bir defter çıkarmıştı. Yapraklarını örselememek istiyor gibi korka korka çeviriyor, sağ elinin şahadet parmağını bol bol tükürüklüyordu.

Ökkeş'le Arif bir müddet onun defterini seyrettiler. Bu defterin içinde para hesapları, adresler, dava dosyalarının numaraları, bir iki boya reçetesi, ilaç tertibi yazılı olduğunu biliyordu.

Hatip Hoca "daima lazım" diyerek vesika fotoğrafının arabını, yaşı 65'i bulduğu halde, seferberlikten önce aldığı terhis tezkeresini, künye kağıdını, çok eski bir tarihte Ankara'ya çektiği telgraf makbuzu ile vermek icap

etmeyince uğraşıp söktüğü üstü battal edilmiş bir istida pulunu da bu defterin arasında saklıyordu.

Arif kasketini düzeltti. Gözleri bütün kurnazlıkları kaybolacak kadar dalgınlaşmıştı.

— Beni... Sırtına vurup... Revirin merdivenlerini kuş gibi çı-kardındı...

Hatip Hoca seslendi:

— Bu gün ayın kaçı evlatlar?

İkisi birden cevap verdiler:

— 14'ü Hatip Hoca...

— Fena mı ya... Ne dersiniz. Ayın 14'ü de pekala gündür... Gülüştüler. Hatip Hoca böyle bir gülmeyi zayi etmeye kıyamamış, yapraklan arasına yerleştirmiş gibi defteri süratle kapayıp cebine koydu. Ağzının kocaman karanlığı içinde sarımtırak bir parıltı ile görünen tek dişini örttü. Tekrar dolaşmaya başladı.

Arif, topal bacağını, gölgeden güneşe çıkarmak için hafifçe yer değiştiriyordu:

— Beni kuş gibi merdivenden çıkanverdindi. .. Hâlâ şaşanın.

— Neye şaşarsın, Arif?

— Hâlâ şaşanın. Zira merhabamız yoktu. inanır mısın sırtında merdiveni çıkarken "Kürt oğlunun mutlak bir domuzluğu vardır" diye aklıma geldi. Para da istemedin. Halbuki, kulun kula faydası olmaz ki. .. Fayda Rabbimden gelse gelir...

Ökkeş'i şaşırtan bir ustalıkla içini çekti.

Sarmaşıkların dibindeki çirkin san çiçeklere bir an konup kalkıyordu. Topal Arif, çok eski günleri hatırladı. Köyde an sepetlerinden bal aşırdığı günleri. ..

Anların ne zaman oğul verdiğini, adamı ne zaman soktuklarını, petekleri yüzünü gözünü şişirmeden çıkarmayı ala biliyordu.

Sonra bir müddet, köyün tavuklarını yumurtlamaları için çalılar arasına gizliden yaptığı folluklara alıştırmıştı.

Bir oğlak çaldığı zaman 11 yaşında ancak vardı. O gün bu gündür, Hırsız Arif aşağı, Hırsız Arifyukarı..

Aklından bir şey geçirir gibi yüksek sesle söylendi:

— Fayda Rabbimden gelse gelir...

Ökkeş birdenbire soru:

— Sivas'a gittin mi hiç?

— Ben mi?

— Sen ya ...

— Hayır gitmedim. Zaten çok uzaklara gitmedim. Askere de gitmedim ... Bu topallık. .. Başa bela. Diz kapağım ceviz kadar şişti. Yeni evlenmiştik. On yıl oluyor. .. Ceviz kadar şişti. Köyde çakı ile kestiler. Cerahat aktı. Kestiler cerahat aktı.

— Soğan kızdırıp koymadınız mı?

— Koyduyduk işletsin diye... Kâr etmedi.

— Tavuk tersi bağlamalı.

— Bağladık. Kâr etmedi. Geçen ay doktor sardıydı. “Aman doktor, aman doktor, kes şunu, pisliğini çıkar,” dedim. “Sargı koyduk ya...” dedi. Hastaneden buraya gelince bir öfkelendim... Kan tepeme sıçradı... Söktüm sargıyı anasını sattığım. Bir daha sefere gidince çekişti. “Geberir gidersin adam olmazsın hayvan herif,” diye bağırdı. Şişman hastabakıcı kan bile güldü halimize. Alçıya vurdular.

— İyi etmişler. Belki fayda verir.

— Kesip içine temizlemeden fayda vermez ya... Doktor aklı işte... Kim bilir, elim pislenmesin diye mi başından savdı.

— Alçıya vurmak, kesmekten daha müşkül.

— Neyse, doktor kısmının işine mümkünü yok akıl ermiyor.

Sivas'a gittin mi diye sordun?

— Gitmedin demek?

— Hayır.

Ökkeş, cigara paketini çıkardı. Birer cigara yaktılar.

Hatip Hoca gene defterini eline almıştı. Adımlarım ge-nışletip daraltmadan aynı kısa mesafenin içinde gidip geliyordu.

Topal Arif düşünmeye başlayan Ökkeş'e sordu:

— Sonra!

— Yatakları. Kabı kacağı bir hafta evvel sattık.

— Pek iyi etmişsin de.

— Kaçmaya karar vermiştik.

Uzun bacaklarına emniyetle baktı.

— Sait'le beraber kaçacaktık. "Sen benim kısa boylu oldugu-ma bakma, evvelallah tavşan gibi koşarım," demişti.

— Topal değilse insanoğlu neden koşmasın.

— Topallığı, falan yoktu. Yatakları, kabı kacağı sattık.

Arkadaşlar halimizden şüphelenmişler ama... Gardiyanlara bir

şey dememişler.

— Yalandır, sen de inandın mı Ökkeş. Şüphelenseler mutlak haber verirlerdi.

— Bilmem artık. Dönüşte öyle söylediler. işe çıkınca etrafı kolladık. On beş kişiye iki jandarma muhafız vermişlerdi. ihtilastan mahkum Osman Bey rakı getirtti. Herde, ağacın dibine, jandarmalarla birlik oturdular. Biz, Sait'le beraber ağır ağır dereye indik. Dirseği bükülünce koşmaya, başladık.

— Topal değilse insanoğlu tavşan gibi koşar.

— Haklısın, biz de tavşan gibi koştuk. Çankın'dan iskilip'e doğru gidiyorduk. Çankın'dan İskilip arası ayakla on sekiz saat çeker.

Arif, kurnaz kurnaz gülümsedi:

— Ayaktan ayağa fark var Ökkeş.

—Var ya... Biz on iki saat deyince, İskilip toprağını tuttuk. Orda Kürt köylerine, çiftliklerine yetişirsek kolay diyordum. Ne de olsa bir milletteniz. Paramızla ekmek alırız. Bizi jandarmaya haber vermezler...

— Kürt kısmı birbirini tutar. Bizim Türk milleti olsa, haber vermemiş yapamaz.

— Babapınar'a yaklaşırken artık şose boyundan gidiyorduk. Önümüze bir yokuş çıktı. Bir de baktım yokuşun başından iki çift beygir kulağı geliyor. "Sait, dedim, bunlar jandarmadır, gel saklanalım." Saklanıp ne olacak, dedi. "Geçer gideriz." Çekişmeye vakit kalmadan jandarmalar göründü. insan kaçak oldu mu, yüreği kolay çarpıyor. Benim yüreğim de başladı küt küt vurmaya...

Topal Arif, "Bir şey çalarken de öyledir" diyecekti. Vazgeçti. Fakat şu andan itibaren Ökkeş'i daha iyi anladığı için hikâyeye merak sarmıştı. Diz kapağının katı alçısını ovuştura ovuştura "Kürt oğlu bizim buralılar gibi konuşuyor, dili o tarafa hiç çalmıyor," diye düşünerek bekledi.

— Yüreğim küt küt vurur. Arkamızda daha dört sene ceza var. Yarı yolda yakalanıp dönmek bir rezalet. Yatağı, yok pahasına sattık. Herif geri vermek için mutlak birkaç lira kâr isteyecek. Bir daha işe çıkarmazlar.

Topal Arif ilave etti:

— Karakol kumandanı döver..Mahpushane müdürü, ayağına demir vurup ihtilata atar. Hiç başıma gelmedi ya ... Belki ceza da verirler. ..

Ökkeş cigarasını üst üste çekti.

— Velhasıl hem yürüyorsun, hem düşünüyorsun. Jandarmalar yaklaşıyorlar. Yüreğim çarpar bir yandan...

Arif dayanamadı:

— Yürek çarpıntısı neden olur dersin.

— Bilmem. .. Belki korkudandır.

— Öyle ... Mutlak korkudan çarpar alçak. Ben korkmam, yüreğim korkar. Şaşılacak iş.

—Jandarmalar yanımıza yaklaştı. Yanımıza geldi. Yanımızdan geçtiler. Üç dört adım aralandık. Sait birden “selamünaleyküm” demez mi?

Topal Arif güldü:

— Ve aleyküm selam...

Jandarmalar, geri dönüp “Hemşehri, hemşehri!" diye seslendiler. Bana kalsa duymamazlığa vuracağım. Sait durdu.

— Darılma Ökkeş arkadaşın kaltabanmış.

— Herifler sormaya başladılar. “İskilipliyiz. Irmak boyundan yevmiyecilikten geliyoruz.”dedim. Bir tanesi atım üzengileyip üstümüze

yürüdü. Iskilip’in hangi mahallesinden olduğumuzu sordu. Bir isim attım. “Yirmi beş senedir buralardayım. Böyle mahalle yoktur. Yürüyün bakalım karakola...” demez mi?

— Doğru söyle Ökkeş boğazında tükürük kalmamıştır.

— Kalmadı.

— Ter boşanmıştır sırtından...

— Boşandı.

— Sait olacak rezile bir öfkelendin değil mi?

— Öfkelendim. Çaresiz önlerine düşdük. Onlar atlı biz yayan. Sabahtan beri sıkı yol yürümüşüz. Ayaklarımda derman kalmamış. İmansız herifler, yavaşladık mı beygirleri üstümüze sürüyorlar. Oralara kadar etrafa bakmamıştım. Meğer şosenin yanından değirmen arkı akıyormuş. İlerisi de fundalık. Sait'e Kürtçe, “Şu arkı aşalım, fundalıklara dalarız. Akşam karanlığında bizi bulamazlar,” dedim. Yan gözle arkaya baktı. Gözü kesmedi mutlak.

— Ark epey geniş mi?

— Geniş. Dört beş adım çeker.

— Gözü kesmemiştir. Her babayiğit atlayıp aşamaz. Saglam bacak ister.

— Evet öyle... Ökkeş uzun bacaklarını kımıldattı.

Hatip Hoca defterini cebine koymuş. Elleri cebinde dolaşıyor, uzaktan Çingene Şeker Ali’nin bağlama işitiliyordu.

Ökkeş cigarasını ağızlığından üfledi:

— Karanlık bastırdı. Yürüyoruz babam yürüyoruz. Sonunda karakol binası göründü. Rabbime ne malum değil. Ayaklarım geri geri gidiyor. Sait'e, “Sait arkamdan yetişmeye bak Ben atlayacağım,” dedim. Sözümü duymamış gibi arkasındaki jandarmaya döndü: “Kardaşım bir cigara ver. Başım dönüyor,”

dedi. Artık büsbütün kızdım, “Ulan, bunlar bizi öldürmek istiyor. Sen hâlâ cigara soruyorsun,” diye bağırdım. Bağırmamla beraber “ya Allah” diye arkı öteye aştım. “Bre dur. Vururuz,” falan diyorlardı.

Fundalığa girince dönüp baktım. Jandarmalardan biri hayvanından inmiş, mavzerini omzundan çıkarmaya uğraşıyor, arkı atlayacak bir yer arayarak şose yerinde koşuyordu.

Topal Arif, gözlerini parıl parıl açtı:

— Demek arkan sıra kurşun da atmadılar?

— İyi be... lyi... Ucuza kurtulmuşsun.

— Gece sabaha kadar yürüdüm. Gündüz akşama kadar yürüdüm. Gene gece sabaha kadar yürüdüm. Artık şoseye çıkmıyor, köylere uğramıyordum.

— E... ne yedin ne içtin?

— Yiyecek ne arasın. Rastladıkça su içiyordum.

— Başın döner...

— Hem başım dönüyor, hem de gözlerim kararıyordu. Bacaklarım titremeye başlamıştı.

—r İnsanın kamı kıyım kıyım kıyılır.

Si

— Kıyılıyordu.

— İnsanoğlu acıkınca kurda benzer.

— Orasını bilmem sabah olurken bir kayanın dibine oturdum. lşin daha beterini söyleyeyim mi? Paralar da Sait’in üstünde kalmıştı. Aklında bulunsun. Bir arkadaşla yola çıkarsan her bokluğu düşüneceksin.

Topal Arif yumruğunu şakağına vurdu:

— Eskiden beri ahlakım öyledir. Paramı cebimde taşırım. Meraklara.

— İyi edersin... Kayanın dibine oturdum. Etrafta kuş uçmaz, kervan geçmez... Çoban yok, sürü yok. .. Köy yok. .. Toprak güneşin altında cayır cayır yanar. Yerde şöyle el gibi otlar vardı. Bir tutam attım ağzıma. Kurumuş da samana benzemiş. Biraz çiğnedim. Acı acı bir şey durdu boğazıma.

— Zehir diye korktun mu?

— Korktum. Hemen tükürdüm. Öğleye kadar, amansız kıraçta yürüdüm. Çayıra rastlayınca davar gibi otlamak aklıma geldi. Su içtim. Uzun boyunlu bir çiçek vardır. Onların köklerini söküp yedim.

— Hiçbiri ekmeğin yerini tutmaz.

— Tutmuyor. Akşama kadar beynim uğuldadı. Arkamdan ismimi çağırıyorlar gibi sesler duyuyorum. Güneşte gözlerim kamaşıyor. Sulanıyordu. Zati reziller hastalıklıdır. Büsbütün yanmaya başladı. Sanki içine bir avuç kum atmışsın. Akşamüzeri bir bataklığın kenarına vardım. Cigara tükendi.

— Pek kötü olmuş. Açlığını körletirdi domuz.

— Kötü oldu. Değnekle bir yeşil kertenkele vurdum. Başını ezmişim. Çiğ çiğ yedim.

lkisi birden yere tükürdüler. Ökkeş duvardaki sarmaşıkların arasında sevimli bir şey görmüş gibi gülümsüyordu.

Ertesi gün sırtım ağnmaya başladı. Küçücük çiçekler, büyük yapraklı bir ottan yedim. Ekşice idi. Yer yemez ağzım bir köpürsün, bir köpürsün... Kuduz köpeğe döndüm. içim bulandı. Öğür, öğür kusamazsın. Canımdan bezdim. Ne dersin.

— Yoksulluk adamı tatlı canından bezdirir bilirim.

— Artık nasıl yürüdüğümün farkında değilim. Yüz adımda bir oturmasam olmuyordu. Nedense ceplerimi aramışım. Birisinin ta dibinde birkaç tane

ayçiçeği çekirdeği kalmış.

Topal Arif üzüldü. İki parmağını şaklatarak:

— Çokça olsaydı bari, dedi, birkaç tane günebakan tohumunun ne faydası görülür.

— Birkaç tanesi de iyi geldi. Şimdi ayçiçeğine rastlamaz mıyım burnumun ucu sızlar. Beşinci gün beynimdeki uğultu ziyadeleşti. Sanki davullar vuruluyor. Artık karnım eskisi gibi bulanmıyordu. Ellerim, ayaklanın ağır ağır şişti. Bir avuç kadar çamur yedim. Altıncı günü akşamı Sivas göründü.

Arif gözlerini süze süze bıyıklannı buruyordu:

— Gece karardı mı, dal içeri ...mına koyduğum... Ne bulursan aşır! ..

— Evleri görür görmez, yüreğim tekrardan çarpmaya başladı. Açlıktan ölüp gideceğiz de gene de korkuyoruz. Hürriyet gibi bir devlet var mı?

Topal Arif son sözü pek ciddi saymadığı için bumunu çekti.

— Yoktur Ökkeş Ağa!..

— inanır mısın Arif Efendi, o açlıkla Sivas'a giremedim.

Bir çalının dibine uzanmışım. Sabahleyin güneş üstüme doğduğu halde, kolumu, budumu toplayamadım. Gece öylece yattım ya... Uyudum belleme... Yan rüya, yarı hülya... Yıldızlar gökyüzünde tekerlek gibi büyüdü. Fır fır döndü. Şimşek gibi bir şeyler ışıldadı. Sabahleyin kalkamayınca, ne yalan söyleyeyim korktum.

SS

Bu korku yakalanma korkusuna benzemiyordu. “Ölüyorsun Ökkeş gurbet elde ölüp kalıyorsun,” diye ağlamaya başlamaz mıyım.

Topal Arif, başını kaldırdı. Ökkeş yüzünü ondan saklamak istiyormuş gibi, hâlâ dolaşan Hatip Hoca’ya çevirmişti.

— Ağlayınca biraz açılmışım. Rabbim içime bir gayret verdi. Kalktım. Artık yakalanmak korkusu da dağılmıştı. Sivas istasyonuna indim. İstasyonda elinde iplerle hamallar duruyordu. Aralarına karıştım. Tren geldi. Bir kadının çantasını otele kadar taşıdım. Elime on kuruş verdi. Bir okka ekmek aldım.

Ökkeş ince parmaklarıyla çenesini tuttu.

— Ekmeği kolumun altına alınca Sivas'tan çıkmışım. Çalıların arasına oturdum. Mendili yere serip ekmeği böldüm. Lakin şunca-cığını yiyemeden beni bir titremedir aldı. Sen hiç sıtma çektin mi?

— Çoook. ..

— işte bilirsin. Sıtma titremesi. Lakin vücut açlıktan yorgunluktan zayıf düşmüş. Donacağım hani... Dişlerim takır takır birbirine vurur, kollanın, bacaklarım kopacak gibi çekiliyor. Tepemden aşağı, tırnaklarıma kadar donuyorum. Açlık ne gezsin. Ceketin yakasını kaldırdım. içim kabarıyor. Bilmem kaç saat sonra ter boşandı. Bu sefer de yanmaya başladım. Göğsümü rüzgâra açtım. Akşam olurken bayılmışım. Gece ağzımın içi zehir gibi uyandım. Biraz ekmek yedim. Ellerim, ekmeği koparmaz hale gelmiş.

Dört gün, dört gece orada, çalı dibinde kaldım. Ekmek bitti. Dördüncü gün tekrar Sivas'a girip istasyondaki adamların arasında durdum.

Arif topal bacağını, yerini değiştirmiş olan güneşin altına sürdü.

— Hükümetten hap almanın kolayına baksaydın. Ziraat Bankası yok mu Sivas'ta?

— Laf mı bu! Ekmek bitince hastalığı falan unuttum. Açlık her şeyden beter...

Bir top sakallı herif geldi. Dört kişi ile beraber beni de arkasına taktı. Kaldırımlı sokaklardan geçtik. Kasabanın kenannda büyük bir evi varmış. Oraya götürdü bizi... Birimize bostanın taşını ayıklama vazifesini gösterdi. Birimize küçük araba ile gübre taşıttı. Bana da odun kesmek düştü.

— Balta keskin ise ağır iş değildir.

— Baltanın keskin mi, kör mü olduğunu bilmem. Herifin günahını almayalım. Paralanacak odunu ortaya aldım. Baltaya davrandım. Allah sana inandırsın Arif Efendi, “Bildiğimiz odun baltası, sen de, bir kilo, ben diyeyim üç kile, kaldırmak bir bela, indirmek bir bela. Bir iki salladım. Gözlerim karardı. Bir taraftan da Sivas'ın beyi “işe yaramaz herifsin def ol,” der mi demez mi düşünüyordum. Dişlerimi sıktım. Başım dönüyor. Diz üstüne çökmüşüm. Meğer herif uzaktan halime bakarmış. Yanıma yaklaştı. “Sen nerelisin, hemşeri?” diye sordu. Doğrulmak istedim. İnce fidan gibi sallandım. Kolumdan tuttu. Oturduğu iskemleye götürüp içeri seslendi. Bir koca tas ayran getirdiler. Öylesine dikmişim ki az daha olsaydı boğulacaktım. Bey, “sen hastasın” dedi, “evet” dedim. Ötede bir ağacın dibine bir kilim sermişler, üstüne minder, yastık attılar. Beni oraya yatırdı. Ayran içimi serinletmiş. Lakin gözlerimi açtım mı dünya etrafımda değirmen taşı gibi dönüyor.

Öğleyin önüme yemek getirdiler. Bey karşıma oturdu: “Doğrusunu söyle delikanlı, dedi. Sen ya mahpustan yeni çıktın. Yahut ki kaçtın.”

Topal Arif rahatsız rahatsız kımıldadı:

— Vay canına, yaman herifmiş sakallı. Hapı yuttun desene...

— Önce pek korktum. Lakin adam yüzüme baba gibi bakıyordu. Gözleri sana nasıl diyeyim kuzu gözü gibi.

Arif bir şeye mani olmak istiyor gibi Ökkeş’in kolunu tutmuştu:

— Söyleme doğruyu, insanoğlu çiğ süt emmiştir. Kuzu gibi

ss

bakar ama yılan gibi sokar.

— Yalan uyduracak takatim yoktu. “Çankırı mahpusundan kaçtım, efendi ağa” dedim.

Arif kasketini çıkarıp tekrar başına giydi. “Kürt kısmısı bütün aptal olur,” diye düşünüyordu.

— Tuuu... Söylemeyecektin.

— Söyledim. “Sen akşama kadar kımıldama,” dedi. Öteki amelelerin başına gitti.

— Kalk savuş. Yemeği de yedin. Biraz canlandın elbet.

— Canlanmasına canlanmadım. Lakin bilmem korku sebebine bilmem karnım doydu, sıtma tutmadı. Yattığım yerden dimdik herife bakıyordum. Şişman, uzun boylu bir adam. Kırçıl sakalı var. Mavi çuhadan potur giymişti. Yattığım yerden kulak veriyorum. Amelelere gündüz bir etmediğini komuyor. Küfretmek, tembel keratalar diye bağırmak. Akşam olmaz mı ha şimdi beni kovdu, ha şimdi jandarmaya verdi diye yüreğim dikilir.

Topal Arif emniyetle fikrini söyledi:

— Sert herif belli... Barut gibi.

— Barut gibi ki barut gibi... Bir de cimri... Nasıl desem sana sabah pazarlığını akşam bozar. Yevmiyeden beş kuruş kesmek için olmadık plan düzüyor. “Yarın sizi getirmeyeceğim dünyanın rezilleri, yedirdiğim yemek gözünüze dizinize dursun,” diye veriyor feryadı sesi çıktığı kadar.

— Sivas’ın adamı yumuşak mı bu kadar Ökkeş ... Kafasına bir balta sapı vuran çıkmadı mı?

— Balta sapı vuran olmadı ya... İleri geri küfrettiler. Hele bir defasında ha kızıl kıyamet koptu dedim. Pencereden baktım babayiğit bir delikanlı üstüne yürümüş, ötekiler tuttular. Bizim ağa ne dersin hemen yumuşadı. Lakin öfkesini benden çıkarır diye yorganı kafama çektim başladım inlemeye.

Topal Arif başını salladı.

— Hal fena...

— Yok canım... Kavgayı bitirdi mi mutlak beni yokluyordu. O akşam da içeri güle güle.girdi. Irgatlara bir kızıyordum ki yattığım yerden... Bunca iyi adamı, ne demeye birkaç kuruş için öfkelendirirler. Ne dersin?

— Sonra ne oldu?

— Sonra ...

— Akşamüzeri amelelerin yevmiyesini verip yolladı. Yanıma geldi. Yemek yiyinceye kadar başıma gelenleri anlattım. Elime yetmiş beş kuruş verdi. “Burda kal birkaç gün, dedi, hele kendini bir topla bakalım.” İlerisini düşünürüz.

Arif masal dinleyen küçük bir çocuğa benziyordu. Ökkeş’in kendisini aldatıp aldatmadığını anlamak için dikkatle yüzüne baktı.

— Beni evinin alt katında beş gün beş gece misafir etti. Bir kutu sulfato getirdi.

Topal Arif kurnaz gözlerini süzerek güldü:

— İşi anladım. İyi olduktan sonra gebertene kadar çalıştırmıştır seni... Kuldan kula hayır gelmez.

— Dur hele Arif Efendi, altıncı günün akşamı yattığım yere geldi: “Oğlum, benim de Sivas’ta dostum var, düşmanım var. Burada olduğunu sezerlerse, evine gizliden birini kapatmış, neyin nesi, ki derler. Sen yarın sabah gün ışımadan kalk. Şose yolunun üstündeki köprü başına git. Orada beni bekle,” dedi. Sabah sabah gavur müslüman belli belirsizken dışarı çıktım. Gözlerime fer gelmiş, dizlerim kuvvetlenmişti.

Köprünün yanındaki ağaçların altına oturdum. Güneş bir mızrak, boyu yükseldi yükselmedi, Sivas'ın beyi bir kir ata binmiş, söküp geldi. Heybeden bir çift kundura, bir pantolon, bir mintan, bir yelek çıkardı. Bir torbaya sekiz on tane okkalık ekmek biraz peynir, bir avuç kadar şeker koymuş. Elime de iki lira sıkıştırdı.

Ne dersin gözlerim yaşarmış.

Arif çocukluğundan beri böyle bir insana rastlamadığı için Ök-keş'in sevinecek yerde neden gözlerinin yaşardığına şaşmıştı.

Ökkeş toprağa bakarak yavaşça konuştu:

— Adam çok sevindi mi yüreği bir hoş oluyor. Dilim tutuldu. Eline bile varamadım. Sonra Erzincan toprağına kadar yolları tarif etti. Nerelerde karakol olduğunu bir bir söyledi. "Haydi yolun açık olsun evladım. Ben de mahpusta yattım. Mahpusluğun halinden bilirim," dedi.

— Birkaç adım yürüdüm. Dönüp baktım. Ağır ağır gidiyordu. Sivaslılar hep iyi adamlardır Arif Efendi.

Ökkeş ayağa kalktı. Arif mahpushane avlusunu geçip koğuşa girinceye kadar sakat ayağının diz kapağını sıvazlayarak arkasından baktı.

— "Bizi sırtladığı zaman Kürt oğlunun günahını almışız," dedi, herifin yüreğinde fenalık yokmuş.

Hatip Hoca birdenbire sordu:

— Ne var gene alçağın hırsızı, ne domuzluk düşünürsün...

— Hiç, Hatip Hoca, kuldan kula hayır yok. Fayda Rabbimden gelse gelir.

— Aferin... Tavuk düşmanı... Aferin işte bu lafın minare gibi doğru.

Karşı karşıya, birbirlerini kandırmışlar gibi keyifle güldüler.

İ8 Eylül 1940 Çankırı

[MÜREKKEP YALAMAK!]

— Canım bunlar nasıl gece tuvaleti?

— Hangiler? Gazete resimlerindekiler mi?

— Yok canım, şu bizim mahpuslardan bazılarının yatmadan evvelki yüz yıkamaları.

— Yıkamasınlar mı?

— Varsın yıkasınlar. Lakin geniz temizlemelerine akıl erdire-medim. Sümüklerini ağızlarından çıkarmaya gayret ediyorlar. O kadar gayret ediyorlar ki gürültüden koğuşlar ayağa kalkıyor. En derin uykudakiler sıçrayıp uyanıyor. Neredeyse herifler sümük ararken beyinlerini kusacaklar.

— Teşbih yerine oturmadı.

— Neden? Beyin ne arasın mı demek istiyorsun?

— Ben hiçbir şey dernek istemiyorum. Uydurma!

— Üstadım, sen eski gazetecilerdensin. Senin bu husustaki bilgine biz yetişemeyiz ya, lütfen üstadımız fikirlerini bizlerden esirgemesinler dedik. Malum ya gidip erbabına soracaksın. Böyle, bir halk türküsü vardır. Halk türküsü değil, koşma; koşma da halk türküsü sayılır. Bu koşma, gidip erbabına danışmalıdır gibi bir şey söyler. Bendeniz Roma'da seyyah gezerken Sen Pol Kili-sesi'nde bir kapusen rahibine rastladım. Sen Pol Kilisesi rnalu--munuz. Yani meşhur Michelange'in tavanını yirmi yıl boyadığı meşhur kilise. Pardon birbirine karıştırdık. Sen Pol olmayacak. Sikstin galiba. işte o kilisede. Papazlar bizim hocalarımızdan çok daha alim kişiler. Biz kendileriyle acizane felsefe münakaşasına tutulduk. Papaz her taraftan haberdar. Yerin altından üstünden havadis veriyor. Ayrıca Auguste Comte'u, Descartes'ı, Spino-za'yı, Yunanileri, Senek'i filan tekmil ezbere biliyor. Ezberlerine almışlar ki hayret etmemek imkansız. Lakin ne de olsa bunların felsefesi, ister istemez metafiziğe kaçıyor. Yani kaçıyor dedikse tam metafizik. Biz de materyalistiz. Yani haddimiz olmayarak materyalizme biraz sürünmüşüz. Bizimkisi sürünmek. Gavurlar buna belki temas diyorlar. Latincesi bir hoştur. Bizimki de şimdi neye benzedi. Hani herife sormuşlar, demişler ki, sen Arapça bilir misin demişler. Bilirim demiş. Söyle bakalım koyuna ne derler? Düşünmüş taşınmış, bir şey söyleyemiyor. Peki koyun dursun, keçiye ne derler? Keçiye ne dediklerini bilmem ama, öküze bir hoşt derler, deyivermiş. Bizimkisi de o hesap Polonya'da bulunuyorduk. Biz de acizane Avrupa görmüş insanız. PolonyalIlarda bir küçük ekmek oluyor. Türklerden, yani bizden daha doğrusu Osmanlılardan kalmış. Milletler arasında tarih boyunca devam eden münasebetler, bizzat sosyal münasebetleri takviye ediyorlar ve tarihi bir anane meydana getirip...

— Ekmek nasıl ekmek? Tatlıca mı?

—Evet tatlıca. Daha doğrusu biraz burukça, yani biraz acımsı. ..

— Anladım.

— Tabii anlarsınız. Anladığınız için size üstat diyoruz ya. Üstat, yani Osmanlıcada, daha doğrusu bizim eski Türkçede üst kelimesinin bir başka varyantıdır. ikisi de kullanılır. Biz bu hususta üstat kelimesini tercih ederiz. Malum, biz eskilerdeniz. T;:\hsil babında bizim müktesebatımız eskiye raci. Lakin bir insan kültür bakımından eskiye bağlı olup fikir ve ideal bakımınan ileri olabiliyor. Bunun böyle olduğuna bir misal verelim: Bir pire elinizi ısırıyor. Sonunda ensenize zıplıyor. Orada ne yapar? Kan emer. Kan emmesi neden? Rızkını topluyor. Şu halde bir insanın kültür bakımından eski, ideal bakımından inkılapçı olması pekala mümkün. Yani maşa hesabı. Maşanın her iki ayağını şöyle yere bastırın. Ne vaziyet hasıl olur? işte o vaziyet de gösteriyor ki fikren eski olup kültür bakımından ileri derecede inkılapçı olabilirim. Ayrıca biz eski toprağız. Yani cenklerden çıkmalardan... Siz de öylesiniz. Daha doğrusu siz bizden ilerdesiniz. Malum ya biz de bir miktar yattık. Hepsini toplasak epey tular. Yalnız siz toptan çile çektiniz. Sizinkine halk dilinde tulum çıkarmak derler.

— Hey gidi vah vah!

— Yani siz de biraz yattınız. Bu sebeple mahpushanenin bir taraftan Hazreti Yusuf makamı olduğunu bilirsiniz. Yiğit başına iş gelir. Mahpushane yiğit yeri.

— Peki kadınları ne yapalım? Onları da hapsediyorlar.

— Arslanın erkeği vardır da dişisi yok mu üstadım?

— Vallaha zapt ettin domuz.

— Ederiz Allah sayesinde... Biz de az buçuk mürekkep yalamışız, dirsek çürütmüşüz.

— Mürekkep yalamak mütemadiyen yanlış yazmak manasına gelir. Malum ya eski mürekkepleri, kara cahil katipler dilleriyle yalayıp yutarlardı. Dirsek çürütmeye gelince, fukara dirseğin beyhude yere günahını alıyorsun. Sende çürümüş bir aza var ama omuzlarından aşağıda değil, omuzlarından yukarda sallanıyor.

— Üstadım!

— Hey gidi vah vah!

— Asalete hiç söz istemem. Asalet asalettir.

— Yani?

— Asalet kandan gelir, sülaleden gelir.

— Gelir de ne olur cancağızım?

— Çok şey olur. Asilzade adamdan bir kere sana zarar erişmez. Asilzade sözünün eridir.

— Peki, bu memleketin vaktiyle en asil evladı Osmanlı sülalesinden gelmeler değil mi?

— Öyle. Ali Osman sülalesi, padişah sülalesi ...

— Vahdettin millete nasıl ihanet etti?

— Vay sen beni bu laflar mı bağlayacaktın şaşkın! Vahdet-tin’de kaçırtma var.

— Kaçırtma ne demek?

— Yani validesi olacak, onu bahçıvan makulesinden peydahlamış.

— Koca Ali Osman sarayında etrafını beli palalı harem ağalarının çevirdiği kalede Ali Osman gelini kaçırtma yapacak bahçıvan makulesini buluyor da, Germiyanoğlu'nun hacı bilmem kimin karısı neden bulamıyor?

— Dur yahu! Tamam! işte bu hiç aklıma gelmemişti.

— Neden gelmiyor. Ağa karısının hizmetkar delikanlılara bir borcu vardır ki borç diyerek ben işte ona derim.

— Şu halde hiç mi asilzademiz yok bizim.

— Olmaz mı? Yalnız hepsi de biraz kaçınmalı sayılır.

— Şuna düpedüz, veledi zinalardan başka asilzade kalmamış desene be birader. Veledi zinalar bir, bir de Cengizler.

- [MUHTAR]
- [İHANET]
- MARANGOZ AHMET ÇAVUŞ

1

Asri cezaevi.

[MUHTAR]

Evlenme muamelesi pek mühimdir. Mesuliyetli iştir. Mesuliyeti hep muhtarın başı altındadır. Hükümet kağıt bastırmış. Matbu kağıtlar var. Bu kağıtlarda fotoğraf yeri, resim yeri var. Oraya fotoğraf yapışacak. Altında kızın, oğlanın imza atacakları yer var. Oraya imza atılacak. İmzasını bilemezse, mühür bastırılacak, parmak olmaz, parmak basmanın hiçbir kıymeti yoktur. Olamaz. Mesuliyeti vardır. Parmaklı kağıt, parmaklı vesika çürüktür, sahtedir. Usulsüz, kanunsuzdur. Evlenme defteri var. Evlenme defteriniz muhtarların elinde. Ortada dört tane tarih yeri vardır. Nişanlanma tarihi, müracaat tarihi, ilan tarihi, akit tarihi. Bazı muhtarlar -hak selamet versin- bu tarihleri hep bir atarlar. Olmaz. Mesuliyetlidir. Nişanlanma tarihi ayn. Sonrası müracaat tarihi. Sen köşede ... Sussana... Beni dinle yahu! Canınız sıkıldıysa söyleyin keselim. Sonrası müracaat tarihi, daha sonrası on gün geçer, on beş gün geçer. Her kaç gün geçerse o yazılacak. Doktorun muayene kağıdı geldi. Nüfustan kayıt geldi. Muhtar nikah muamelesini tamamladı. Sonrası nüfus müdürlüğüne evlenmeyi bildirirsiniz. Geri kalan kağıtları zarfa koyup muhtar saklayacak. Bugün aranmasa yarın bu aranır. Bir sene sonra, on sene sonra aranır. O zaman muhtarlıkta yoksa seni taht-ı mahkemeye alırlar. Hapse atarlar, süründürürler. Muhtarlık memurluktur. Memurluğunu bil. Sen de benim gibi mesul memursun. Aradıkları zaman evraklar tamam olmadıysa yandın. Fenadır akibetin... Desene... Allah Allah... Susun be kardeşler. Sizin iyiliğinize söylüyoruz. Bir şey anlamazsanız bana sorun. Anladınız mı, yeniden anlatayım mı? Evlenmeden muhtar mesuldür. Naehl isen, ben bu işin üstesinden gelemem de geç savuş. Hem kanuni vebal altında kalma, hem vicdanın müsterih olsun... Nikah muamelesi ehemmiyetli şey. Mühim mesele. Sonra kanlarımız orospu olur. Evlatlarımız, ciğerparelerimiz veledi nameşru sayılır. Yani ya babasız peydahlanmış, haşa huzurunuzdan piç sayılır. Bunun da cümle günahı muhtarın boynunadır. Devlet, millet hoca nikahı tanımıyor. Herif karıyı alır, hoca nikahı yapar, dört sene sonra öldü. Haydi bakalım... Kadın kötü, evlat, veledi nameşru. Ne yapalım. Defterde kaydı yok. Sen bilirsin, komşu bilir. Lakin defter bilmez. Parmak basılmış, muamele varsa dolapta aman muhtar arkadaşlar köye gidince sahiplerini çağırıp mühürlerini bastırın, imzalarını attırın. Imza da harf nokta olmayacak. Harf nokta, yani Mehmed Kaya yerine M. Kaya Ahmet Kaya

yerine A. Kaya atıyorlar. Tembellikten... Muamele bilmediklerinden. M. Kaya ne demek? Mehmed Kaya mı, Mahmut Kaya mı, Mahir Kaya mı, A. Kaya ne demek, Ahmet Kaya mı, Aziz Kaya mı, Arif Kaya mı? İmza tam attırılacak. Sonra, nüfusta kızın yaşı ufak çıktı. Bizde huy olmuş. Muhtar istidayı yazar, şahitleri bulur, merkeze gelip davayı açar. Yaş büyür. A muhtar ağa, bu iş senin vezaifinden değildir. Sen üstüne elzem olmayan mesaile ne karışırsın. Bırak tarafeyn, yani iki taraf, yaşını büyütsün. Doğum olursa on günde, evlenme olursa on beş günde, Allah gecinden versin, vefatta bir ay içinde nüfusa haber vermeli. Haber vermeyen muhtar mesul olur. Hükümet, köyde muhtar var, işleri bir tamam yapar ne ala diye rahatça oturuyor. Muhtar vazifesini bir tamam yapmazsa hal fenadır. işin içinden çıkılmaz. Nüfus kaydı doğru olmazsa devletin hiçbir dairesi doğru işlemez. Muamelat çorbaya döner. Sussanıza be kardeşler. Susun, bitiyor işte... Nüfus dairesinde muameleyi ben tutarım. Lakin sizin verdiğiniz kağıtlara göre tutarım. Idarei hususiyeden para alınacak, nüfus kaydı ister, evlenilecek nüfus kaydı ister, askerlikte nüfus kaydı ister, miras, tapu, alım satım nüfus kaydı isler. Nüfus kaydı istemeyen hiçbir iş yoktur. Şimdi anladınız ya ...

— Hey gidi, biz bu mahpushanelerin çoğunu gördük, geçirdik. Buralar bize baba ocağı... Lakin şimdi dışarı düştük. Serbest dur, serbest dur gayet serbest dur, gerdanı germe karı, lahavle...

BIR CİNAYET HİKAYESİ

Suçlulardan Sadık'ın mahkeme notları ve müdafaanamesi: İlk tahkikat ifadem:

Ortaköy'e arkadaşım olan Yaşar’la beraber, tütün deposundan çıkıp geldik. İshak adındaki Yahudi ve diğer Avram’la pazar içinde buluştuk ve doğruca Nesim’in meyhanesine gittik. Orada bir miktar oturup masa başında içtik.

Ve meyhanenin hesabını vererek radyo dinlemek için tramvay caddesinde bulunan İsmail Hakkı'nın kahvesine gittik. Ve yine hep beraber oturup kahveciye dört kahve söyledik. Ve kahvelerimizi içiyorduk. Yaşar ile Avram, daha evvel kahvelerini içtikleri için ve bulunduğumuz kahvenin radyosu fazla parazit yaptığından, tramvay caddesinde bulunan Şakir’in kahvesine gitmeye karar verdiler. Belki oradaki radyo parazit yapmaz diye

kalktılar. Biz de kahvemizi bitirip geleceğimizi söyledik. Ve nitekim kahveleri içtikten sonra kahve paralarını verdik. Ve dışarı çıkıp biz de Şakir'in kahvesine doğru yürümeye başladık. Bu esnada diğer kahve olan Mehmet'in kahvesi önünden geçerken benim hiç tanımadığım bir şahıs arkamızdan:

— "Ulan Yahudi! Durun!" diye bağırdı. Biz de durduk. Yanımıza gelerek Yahudi'ye hitaben:

— Bana Erkek İsmail derler, ben adamın anasını, avradını... gibi küfürler savurmaya başladı. Ve derhal İsmail'in gömleğinin koluna yapışarak, yırtmaya başladı. O sırada ben yanlarına sokularak birbirlerinden ayırmak istedim. Ve "kavga etmeyiniz, yakışmaz!" dedim ise de bu Erkek İsmail benim de üstüme saldırmak istedi. Ve ben de tecavüzü def etmek için kendisine birkaç yumruk attım. Bu sırada İshak kendisine hücum etti. Ve bu Erkek İsmail denilen adamın "yandım" diye bağırdığını işittim. Ve bu esnada İshak'ın yan sokağa doğru kaçtığını gördüm. Ben de ne olduğunu anlamadığım halde korkuyla kaçmaya başladım. Ve İshak'a yetiştim, "ne kaçıyorsun," dedim. "Sen benimle gel" dedi. Ve ben de beraberce deniz kenarına gittim. Ve caminin rıhtımına girdik. Bir de baktım ki İshak'ın gömleği kan içinde. "tshak bu ne hal?" deyince, sen burada kal ben gidip gömleğimi değiştireyim ve hem de sandal tutup buraya geleyim dedi ve beni rıhtımda bıraktı. Kendisi kahvelere doğru gitti. On dakika sonra geldi, üzerine bir başka temiz gömlek giymişti. Bir de sandal söylemişti. Sandala bindik, Üsküdar'a doğru sandalla açıldık. Ve denizin yarısında sandalı Dolmabahçe istikametine çevirttik. Doğruca Dolmabahçe rıhtımına yanaştık. Bu sırada İshak, sandal sahibi olan Zaro'nun yüzünü okşayaraktan:

— "Zaro Ortaköy'e döndüğün zaman sakın bizi soran olursa söylemeyesin," diye tekrar tekrar rica etti.

— Biz Dolmabahçe'ye çıktık. Doğruca yürüyerek Kasımpaşa'ya indik. Orada bir boş arsada sabaha kadar kaldık. Ve ertesi sabah ben ishak'a "haydi gidelim, doğru karakola müracaat edelim," dedim. Lakin bu ishak gitmek istemedi ve kaçmak istiyordu. Ben kendisini güç hal ile ikna ederek beraberimde Ortaköy Karakolu'na getirdim. Ve orada komisere teslim olduk. Komiser her ikimizi de karakolda bıraktı ve orada bulunan

müddeiumumi bizi sorguya çekti. Ve ifadelerimizi aldı. Ve ben hadiseyi cereyan ettiği gibi aynen yukarda geçtiği gibi anlattım. Ishak'ı karakolun yukardaki katına taharri memurları çıkarıp ifadesini almışlar. Ve İshak da ifadede, bu cürmü ben işlemişim gibi göstermiş. Lakin taharriler. ..

Aynen kopya ettiğim bu yazılar sarı defterin 7’inci sah'ifesin-deydi ve tam burada şu satırlar vardı:

Bana geldikleri zaman benim de ifademe müracaat ettiler. Ben de kendilerine, İshak’ın üzerinde bir kanlı gömlek gördüğümü söyledim. Bu gömleği zannedersem deniz kıyısındaki kahveye...

Kendisini fazla sıkıştırınca, yırtılmış olan gömleği iskeledeki Rafael’in kahvesine bıraktığını taharrilere söylüyor. Ve taharriler de bir komiserle beraber gidip, bu Rafael'in kahvesinin iç tarafında mutfak gibi kullanılan yerde kahve sahibini buluyor ve kendilerine ait olan kirli çamaşırların arasında bu ishak’ın kanlı gömleğini buluyorlar. Ve bu gömleği karakola getirip Adliye’ye teslim ediyorlar. Bizi de tevkif edip tevkifhaneye gönderiyorlar. (Burada, uzun bir çizgi ile karşı sahife gösterilmiş, şöyle bir not vardı: Tevkifhaneye geldiğimizin ikinci veya beşinci gecesi, 23 numaralı defter yaprağında yazılı olan hadise geçmiştir. Bu hadisede ismi geçenler şahit olarak dinlenilmiştir. 23. sahifeye müracaat.)

Sorgu hakimliğine çıkarıp ifademizi alıyorlar.

Burada ben, karakolda verdiğim ifadeyi veriyorum. İshak ise ifadesini değiştiriyor. Yanlış ifade veriyor. Bizi...

(Bir not daha: Buraya kadar tamamdır.)

Vaka, sarı defterin 5'inci sahifesinde mahkeme safahatıyla devam ediyor:

Ilk mahkemeye çıktığımızda benim ifadem yukarda yazdığım şekilde aynen tekrar edilmiştir.

ishak’ın ifadesi aşağıdadır:

“Reis bey, ben Yahudi’yim, yalan söylemem,” diye söze başladı, biz o gece Hakkı'nın kahvesinden çıktık. Evimize giderken, Mehmet'in kahvesinin önüne geldiğimiz zaman arkadan bu Erkek İsmail, “Ulan Yahudi, dur!” diye bağırdı. Ve yanımıza gelerek benim gömleğime yapışıp yırtmaya başladı. “Bu yanımda olan Sadık, İsmail’i vurdu. Benim bu işte kabahatim yoktur," dedi ve oturdu.

Ben Sadık ayağa kalkarak, “Reis bey, ben bu Erkek İsmail’in kim olduğunu esasen tanımam ve kendisiyle merhabam dahi yoktur. Ne diye bu İshak'm söylediği gibi bu adımı vurayım," diye cevap verdim ve ben dört çocuk babası olduğumu ve bu suçu katiyen İshak’ın yaptığını söyledim.

Bu sözler üzerine reis bey, şahitlerin celbine karar verdi.

Burada sahife boydan boya bir çizgi ile bölünmüştü. Yazı ortaya konulmuş “ikinci Celse” serlevhasıyla başlıyordu. Ve devam ederken her şahit ifadesi ve yeni celse gene bir çizgi ile ayrılarak devam ediyordu.

İKİNCİ CELSE:

Şahit Fotoğrafçı Bogos mahkemeye geldiğinde, reisin vaka hakkında ne gördün, sualine verdiği cevap şöyle olmuştur:

“Ben o gece kahveden sıcak su aldım ve dükkanıma girdim. Lakin hiçbir şey görmedim,” dedi. Ve reis de başka bir şey sormadı. Şahit dışarı çıktı.

Diğer şahit Kahveci Mehmet şöyle söyledi:

“Ben o gece, vakanın cereyan ettiği esnada, kahve ocağında, kahve pişirmekle meşguldüm. Hiçbir şey görmedim,” dedi ve dışarı çıktı.

Diğer şahit Boyacı Hakkı şöyle söyledi:

“Ben o gece Mehmet’in kahvesinin iç tarafında oturuyordum. Kahve dışarısında yani yolda bir patırtı oldu. Dışarı çıkıp baktığım zaman ishak ilerde, Sadık geride kaçıyorlardı. Sadık’ın bir eli ceketinin altında olarak koşuyordu. Gördüm,” dedi. Reis:

— Peki Sadık’ın elinde ne vardı? Sualine de:

“Reis bey, yukarda Allah var! Belki kamı ağrıyordu, veyahut sancısı vardı,” diye cevap verdi. Ve ben katiyen Sadık’ın elinde bir şey görmedim,” dedi.

Bu sırada ben kalktım ve reise şu cevabı verdim:

“Evet ben o gece Tayyare Bayramı münasebetiyle çalıştığım ı ütün deposundan para almıştım. Bu paraları bize Cumhuriyet gümüş paralarından vermişlerdi. Ve ben de bunu yeleğimin cebine koymuştum. Bunlar dökülmesin diye elim ile yeleğimin cebini tutuyordum,” dedim ve oturdum.

Diğer şahit Berber Dimitri şöyle söyledi:

“Vakanın olduğu zaman ve saatte ben dükkanın içerisinde idim. Hiçbir şey görmedim,” dedi, dışarı çıktı.

Diğer şahit, Ortaköy-Bebek tramvay istasyonunda bekleyen bir yüzbaşıydı.

“Ben Bebek’e gitmek için tramvay istasyonunda tramvay bekliyordum," dedi. Tam bu sırada, yanımdaki sokağın içine doğru biri ceketsiz, biri ceketli iki kişinin kaçmakta olduğunu görmüştüm. Tam fotoğrafçının dükkanına yanaştığım zaman, fotoğrafçı ile karşılaştım.

Fotoğrafçıya:

— Arkadaş burada bir patırtı olmuş, nedir? diye sorduğum zaman fotoğrafçı bana hitaben şöyle söyledi:

“Burada bir Bahriyeli Sadık vardır, o birini öldürdü diye söyledi. Lakin bu mesele hakkında bir şey görmedim. Yalnız bana fotoğrafçı böyle söylemiştir,” dedi ve dışarı çıktı.

Diğer şahit Şoför Şükrü şöyle söyledi:

"Ben o sırada berber dükkanına girmiştim. Bir şey görmedim,” dedi.

Diğer şahit Şıracı Arnavut da şöyle söyledi:

— Ben dükkanımda işimle meşguldüm. Bir şey görmedim. dedi.

Diğer şahit Hasan dahi şöyle dedi:

— Ben o akşam Mehmet’in kahvesinde oturuyordum. Dışardan birdenbire “Yandım!” sedası işittim. Ve derhal dışarı fırladım. İshak ile Sadık kaçıyorlardı. Ve bu İshak'ın elinde bir bıçak gördüm. Ben doğru yaralının yanına giderek ve ona yardım ederek eczaneye getirmeye çalışırken bir taraftan da kendisine soruyordum. “Yahu! Ne oldu? Kim vurdu?” dediğimde, beni İshak ile arkadaşı vurdu,” diye söyledi. Ve ben kendisini eczaneye kadar getirdim. Bıraktım. Bu iş hakkında başka hiçbir malumat yoktur, dedi ve çıktı.

Diğer isimlerini yazamadığım birkaç şahit de şunları söylediler:

“Biz birkaç dakika evvel kalkıp gittik. Bir şey bilmiyoruz” dediler.

Diğer şahit Sandalcı Zaro da şunları söyledi:

Bir gece Kahveci Rafael bana geldi ve dedi ki. “Zaro, sandalı al caminin rıhtımına git. Orada bizim ishak’ın dostları gelmiş, gezecekler. Çabuk git seni bekliyor,” dedi. Ben de sandalı alıp rıhtıma gittim. Bu İshak ile Sadık sandala bindiler. Ve Üsküdar’a çek dediler. Rıhtımdan ayrıldık, tam deniz ortasında ishak bana dönerek, Zaro Üsküdar’a gitmekten vazgeçtim, sen bizi Dolma-bahçe’ye çıkar,” dedi. Ben de Dolmabahçe rıhtımına yanaştım. Bu İshak, benim yüzümü okşayarak, “Zaro, Ortaköy’e döndüğün zaman bizi soran olursa, söyleme,” dedi. Ve rica etti. Ben bu kadar biliyorum, bir şey bilmiyorum, dedi ve dışarı çıktı.

Bu celsede, buraya kadar olan şahitler dinlendi. Ve hakim

şöyle bir karar verdi:

— Fotoğrafçı Bogos ile yüzbaşının celpleriyle mahkemede muvacehelilerinin yapılmasına karar verdi.

ÜÇÜNCÜ CELSE

Fotoğrafçı ile yüzbaşı şahit olarak tekrar geldiler. Reis evvela yüzbaşı ile Bogos’u içeri aldı. Ve 13’üncü sahifedeki ifadesini yüzbaşı tekrarladı. Ve

başka bir şey ilave etmedi. Reis, bu sefer Fotoğrafçı Bogos’a dönerek, “Sen geçen seferki ifadende bize böyle bir şey söylemedin. Ne için yüzbaşıya böyle söyledin?” diye sorduğunda:

(Dikkat! Bogos’un ifadesi defterin lO'uncu sahifesindedir.)

Fotoğrafçı Bogos kızarıp bozararak, efendim ben bir şey görmedim. Lakin Sadık beş sene evvelsi böyle bir cinayet yaptığı için bu sefer de kanaatimce onun yaptığına hükmederek yüzbaşıya anlattım, dedi. Reis:

— Ne demek? Beş sene evvel böyle bir vukuat yaptı diye, şimdi bir daha mı yapması icap eder? dedi. Ve “kanaat ile iş olmaz, gözlerinle gördün mü?" diye sordu. Hayır görmedim, dedi. Dışarı çıktılar ve celse kapandı.

Reis şöyle bir karar verdi:

— Rafael’in kansının celbine karar verildi.

DÖRDÜN CÜ CELSE

Rafael'in karısı gelmedi. Ve ifadesinin evde alınmasını istedi. Celse kapandı. Reis, kararı şöyle verdi:

— Rafael’in karısının ifadesinin evde alınmasına karar verildi.

BEŞlNCt CELSE

Kadının evde verdiği ifade budur:

— Önce İshak kahveye geldi. Bu mintanı dikmek ve yıkamak için bana bıraktı. Ben de çamaşırların içine attım. Ve kendisi de askıdan bir gömlek alıp gitmiş diyor.

(tşin doğrusu: Halbuki benim yaptığım tahkikata göre, tshak gömleği kahvecinin karısına bırakıp kocasının sırtındaki gömleği çıkarıp kendi sırtına giyip kahveden dışarı çıkıyor ve caminin rıhtımına, benim yanıma geliyor. -Bu satırların altı çizilmişti-)

Bu celse de burada bitiyor. Ve ishak’ın göstermiş olduğu şahitlerin celbine karar veriliyor ki müdafaa şahitleridir.

ALTINCI CELSE

ishak’ın göstermiş olduğu müdafaa şahitlerinden Ortaköylü Mehmet Çavuş’un ifadesi şöyledir:

— Vaka gecesi caddeden geçiyordum. tshak ile Sadık giderlerken arkalarından gelen Erkek tsmail, önümde giden bu ishak’a “Dur Yahudi!” diye bağırmaya başladı. Ve yanına yaklaşarak, ishak’ın gömleğine yapışarak yırtmaya başladı. Ve her üçü birden ellerini birbirlerine oynatmaya başladılar. (Yumruklaştılar manasına.) Sadık yumruk yapıştırıyordu. Bu sırada ben deniz kenarına gideceğimden sokağa sattım. Başka bir şey görmedim, dedi. Reis şöyle sordu:

— Oğlum, sen bıçağı hangisinin elinde gördün?

“Mehmet Çavuş, ben bıçak görmedim,” dedi ve dışarı çıktı.

Ve diğer öteki şahitler de hep böyle söyleyip çıktılar.

Ben Sadık, ayağa kalkarak, Reis Bey, benim de şahidim var.

Tevkifhanede bu ishak laflar etti. Beni ayartmaya kalktı. ishak ile ben tevkifhanenin ikinci kısmı, 13’üncü koğuşunda beraber yatmakta idik. Şerif Moiz, Necati ve Mehmet koğuşun bir köşesinde oturuyorlardı. ishak onların yanına giderek Mehmet ile Necati’ye yalvarmaya başlamış. “Mehmet agabey, Sadık sizin hatırınızı kırmaz, ben kendisine şimdi elli lira vereyim, dışarda da bir ikinci ellilik veririm ve her hafta da buraya cigara, öteberi getirip kendisine bakanın. Bu cürmü üstüne alsın, beni kurtarsın diye söylemiş. Ben o sırada yatağımı yapıyor, yatmaya hazırlanıyordum. Bu Mehmet ile Necati benim yatağıma gelerek oturdular. Ve is-hak'ın şu söylediğim teklifini bana anlattılar. Ben onlara karşı:

— Arkadr.ş, ben çoluk çocuk sahibiyim, ben bunu kabul etmem, diye reddettim. Bunun üzerine yatagımdan kalkarak yatmaya gittiler. O günkü hadise de böylece bitti. Bunların şahit olarak getirilmesini isterim, dedim.

Bu celse de böyle kapandı. Reis şöyle bir karar verdi:

— Sadık'ın tevkifhanedeki şahitlerinin celbine karar verildi.

YEDiNCi CELSE

Göstermiş oldugum müdafaa şahitlerinden Ortaköylü Şerif şu şekilde şahadette bulundu:

— Biz koğuşun bir köşesinde hep beraber otururken ishak geldi. Mehmet ile Necati'ye hitaben, “Arkadaşlar, Sadık sizin hatnnızı kırmaz. Kendisine söyleyin, şu cürmü üzerine alsın da, kendisine elli veyahut yüz lira vereyim,” diyordu ve “her hafta kendisine bakanın,” dedi. Ve bu Mehmet ile Necati yanımızdan ayrılıp Sadık’ın yatağına gittiler. Ve teklif ettiler. Sadık yüksek bir sesle, ben öyle bir şey kabul etmem, benim çocuklarım var dedi.

Şahit Moiz de aynı ifadeyi verdi. Şahit Mehmet de bu ifadeyi verdi.Ve Reis şu suali kendisine sordu:

— Oğlum, bunların hangisi vurmuş ki, bu işi birbirlerinin üstüne atıyorlar, dedi. Bunun üzerine Mehmet:

— Reis bey, bu arkadaşlar ilk geldikleri gece, bu ishak olduğu' gibi vakayı şu şekilde anlattı:

— Arkadaş bu işi ben yaptım. Lakin bu çocuğun parası yoktur. Belki kendisini para ile kandırırım da bu işi üzerine alır, diye bana anlattı. Bunun içindir ki huzurunuzda her hakikati olduğu gibi anlatıyorum, dedi ve şahadeti bitti ve çıktı.

Diğer şahit Necati dahi, Mehmet’in ifadesinin aynını söyledi. Ve başka bir şey ilave etmedi.

Bu celse de burada bitti. Reis şöyle karar verdi:

Evrakın müddeiumumiliğe verilmesine, müddeiumuminin iddiasını yapmasına karar verildi.

SEKİZİNCİ CELSE

Müddeiumumi, benim de 448'inci madde ile cezamı istedi. Bu madde 18 seneymiş. '

Bu celse de burada bitti. Reis şöyle karar verdi:

— Müdafaa yapmak için geri bırakılmasına karar verildi.

Bahriyeli Sadık'ın defterindeki yazılar burada bitmişti. Fakat

sahifelerin arasında, dörde katlanmış iki eseri cedid kağıdı duruyordu.

Bir numaralı sahifenin tepesinde, kurşun kalemle: "Müdafa-anamemdir" yazılmıştı. Bu yazılar Sadık'ın çarpık çurpuk yazılarına benzemiyordu. işlek ve açık yazılmıştı. Yalnız kenarda, Sadık'ın eliyle ilave edilmiş şöyle bir beyit gördüm.

Aferin banka hırsızı Ziya dayı

Sen çok parlak yazdın bu müdafaayı

Bunu okuyunca, kocaman lastikleri üzerinde ince vücudunu ve şeytan bakışlarını sallayarak dolaşan banka dolandırıcısı, kumarbaz ve otel hırsızı Abdullah Ziya gözümün önüne geldi. Tevkifhaneye yeni geldiğim zaman beni bir kenara çekip, mühim bir sır tevdi eder gibi, "Iş müdafaaya kalırsa ben yazayım. Adamı ipten alırım. Bizde pratik sağlamdır, değme avukatı çürüğe çıkarırız. Hem de öylesine dokunaklı yazarım ki hükkam hüngür hüngür ağlar," demişti.

Sadık'ın müdafaanamesi aynen şöyle başlıyordu:

Müdafaanamemdir:

Muhterem Hükkam,

Yüksek huzurlarınızda bir katil davasının suçlusu olarak mevki alıyorum. Bu hadisede benim varlığım, vaka gecesi Ishak'a refakat etmem noktası üzerinde toplanıyor. Zira maktul Erkek Isı nail ile aramda değil eski bir kin

ve husumet, hatta bir ahbaplık dahi varid olmadığı için, böyle bir hadisenin tarafımdan vukuuna ne imkan-ı akli ve ne de imkan-ı maddi varid olamaz.

Vaka, İshak'la birlikte oturduğumuz meyhanede bir miktar içtikten sonra gittiğimiz kahveden çıkıp evimize avdette, ishak'ın ahbabı ve aşinası olduğu, aralarında mazinin bir iğbiran bulunduğu maktul Erkek Isma,il'in Ishak'ın yakasına yapışarak tecavüz ve taarruz ve Ishak'ın bu taarruzun infialiyle, hamil olduğu bıçakla, mutearrızı vurup öldürmesinden ibarettir.

Bu vakanın faili ve vakayı müteakip elinde kanlı bıçakla kaçarken görünen ishak olduğu, ne tevil ne de inkar kabul eden lıir hakikattir.

Katil vakadan sonra, üzerinde maktul ile boğuşmadan mütevellit kanlarla mülemma olan gömleğini çıkartarak hemen kahvede bırakmış başka bir gömlek giymek suretiyle cürme müteallik iz ve delilleri izaleye çalışmıştır. Bu keyfiyet celil mahkemenizin üzerinde hassasiyet ve ciddiyetle tevakkuf edeceği bir mevzudur. Mademki ben de katildim ishak, şuhudun şehadetiyle mertebe-i sübuta erdiği vech üzere neden elinde alet-i cürm olan silahıyla sellemehüsselam kaçmıştır. Eğer katil ben olsaydım, benim kaçmaklığım lazım gelmez miydi? (Burada, mürekkep kalemiyle ve başka bir yazı ile, herhalde nasıl bir bak diye sonradan tetkik ettiren bir başka zat şu ilaveyi yapmış: Halbuki ben sadece kavgayı ayırmak için müdahale ettim.)

Ben maktul ile boğuşmuş olsaydım, kanlar benim gömleğimde bulunacak binaenaleyh gömleğimi ben değiştirecektim. Hadise hangi cepheden tetkik edilse, hangi dürbünle bakılsa masumiyetim tebarüz ettiği gibi, vakanın kahramanı delail-i bahire ve ifade-i müteselsile ile tezahür etmektedir. iddia makam-ı alisinin benim hakkımda, Türk Ceza Kanunu'nun 448'inci maddesine tevfikan tecziyemi istemesi, muhalif-i madelet olduğu nisbette bir zan ve ihtimale istinad ettiği mutlaktır. Çünkü Hukuk-ı Umumiye'yi temsil buyuran iddia makam-ı alisi benim tecridimi isterken hadisede şekl-i dahlimi bittabi söyleyememişler ve es-bab-ı kanuniye zikredememişlerdir. Erkek İsmail'in üzerinde morg raporunun tespit ettiği vech üzere, bereler aynı bıçak yarası olduğuna ve onun da sahibi elinde kaçarken görüldüğüne göre, bir ikincinin müdahalesini farz etmek mugayir-i mantıktır. Müddeiumumilik makam-ı alisi iddianamelerini dermeyan buyururlarken maktulün üzerinde ikimizin de boğuştuğumuz söylüyorlar. Hakikatle hiçbir zaman tevem olmayan bu iddianın mantık hudutlarında asla yeri yoktur.

Eğer morg raporu maktulün üzerinde müteaddit bıçakların berelerini zikretmiş olsaydı, bu iddia varid olabilirdi. Fakat bir bıçağın yarasıyla öldüğü fen-nen sabit olduktan sonra, benim, İsmail’in üzerinde boğuştuğum iddiası kendi kendine zail olur.

ifadeleri dosyada mazbut şahitlerin vaki şahadetleri, hakikatin tavzihine kafidir. Masumiyetime delil olarak bir mühim noktayı da yüksek huzur-ı itilaınıza arz edeyim. Huzur-ı devletinizde yeminle dinlenen ve ifadeleri mazbut şahitlerin şahadetiyle sabittir ki maktul, ishak’ı görünce yakasına yapışarak gömleğini parçalamış ve ona taarruz etmiştir. Benimle maktulün hiçbir alaka ve münasebeti olmadığı bu hadise ile tezahür etmektedir. Binaenaleyh Erkek İsmail mütearrız tarafından tehevvüren öldürüldüğü, hadisenin seyr ü cereyanıyla anlaşılmaktadır.

Yukarda da arz ettiğim gibi benim suç ve günahım, o müel-lim akşam İshak'a refakatten ibarettir.

Hadiseyi bertafsil arz ve hikaye suretiyle muhterem heyeti ce-lil enizi tasdi etmiş oluyorum.

Takdir buyurursunuz ki en küçük bir taksirim olmadığı halde, senelerden beri hürriyetimden mahrum kalıyorum.

Eğer bu mahrumiyet yalnız hüviyetimi tahrip etmiş olsaydı suret-i katiyede bu kadar ıstırap çekmeyecektim. Lakin açlık ve yoksulluğun en korkunç heyulası arasında çırpınan ve hayatta henden başka hiçbir hami ve istinatgahlan olmayan evlad ü ıyal-i min sefalet terennümleri kulaklarımda bestelendikçe nahak yere içinde bulunduğum bu vaziyetten beni kurtaracak ve masumiyetimi tezahür ettirecek olan celil heyetinizin karşısında, vecd i<_:inde hürmetle eğilerek adaletin tecellisini istirham ediyorum.

Bir ağustos gecesi, Ortaköylü Erkek İsmail’in kavgada bıçaklanarak vurulup ölmesi ve Tayyare Bayramı’nı teside hazırlanan lütün işçisi üç çocuklu Bahriyeli Sadık’ın 17 aydır tevkifhanede mahpus yatması şüphesiz bir faciadır.

Fakat insanlar isterlerse facialar ne kolay komedya oluyor!

DOĞRULUK

“Bir hakikat kalmasın alemde Allah’ım nihan“

— Halis Bey evdeler mi efendim?

— Hayır, Ankara’ya gittiler. Ne yapacaksanız?

— Ne Ankara’ya gitti ne bir şey! Beybabam yukarda radyo çalıyor?

Bunu Naci söylemişti. Annesi dehşetle döndü. Misafir, gözlerini kırpıştırarak bakıyordu. Naci, yedi yaşındaydı. Bir tutam sarı saç, geniş alnına düşmüş, ellerini her zamanki adeti üzere pantolon ceplerine sokmuştu. Duruşuyla sözünü, tevil edilmez surette tasdik ediyordu.

Canan Hanım, yüzü öfkeden kıpkırmızı:

— Terbiyesiz! diye başlayacak oldu.

Misafir başka çare kalmadığından gülümsemeye çalıştı. Huzurundan hazzedilmez olmanm sıkıntısını orada bırakıp acele dönmek için:

— Pek şakacı bu küçük adam! dedi. Ne zaman gelirler efendim?

— Halis mi? Belli değil... Pardon! lki gün sonra... Zannederim...

— Babam yukarda...

— lki gün sonra... Kim uğradı diyelim?

— Ben gene geçerim... Rahatsız ettim. Af buyurun...

Misafir gidince Canan Hanım, hiddetinin çaresizliği içinde:

— Allah seni kahretsin! diye kısık bir sesle oğlanın üstüne yürüdü.

— Neden yalan mı? •

Bir tokat...

— Yalan mı?

Babam yukarda ya işte...

— Tu Allah seni kahretsin! .. Hâlâ söylüyor.

Naci, haklı olduğunu bildiği için, canı yandığı halde ağlamadı.

ilkokulun ikinci sınıfında bir gün bütün mektep kıra gitmişti. Yemeklerle falan beraber... Koşup oynadılar. Öğleüzeri başöğretmen bayan yanında en yakın onu bulduğu için Naci'ye seslendi:

— Bana bak küçük!

— Buyrun başöğretmenim!

— Sıdkı Bey’e git. Yemek vakti oldu. Düdük çalsın...

— Başüstüne başöğretmenim ...

Sıdkı Bey, üçüncü sınıfı okutan ihtiyar bir öğretmendi. Her derse girişte çocuklardan su istermiş de ilaç yutarmış ... Havalar pek soğuk olunca, kafasını kat kat sarması, soba çok yanarsa, hafif hafif uyuması meşhur. .. Biraz da öfkeli adamdı.

Naci koşarak gitti. Başöğretmen bayanın emrini tebliğ etti.

— Hele kaltağa hele... Biz yemek vaktini de ondan mı öğreneceğiz. Peki dedi dersin.

Naci aynı süratle geri döndü. Başöğretmen bayanın etrafını bu kadarcık zaman zarfında beşinci sınıf talebeleriyle birinci sınıfı okutan san bayan öğretmen çevirmişti.

— Söyledim başöğretmenim!

— Ne dedi?

— Hele kaltağa hele... Biz yemek vaktini de ondan mı öğreneceğiz? Peki,. dedi dersin dedi.

Küçük topluluğun orta yerine sanki bir katı şey düştü. Başöğretmen o an bembeyaz kesildi. San öğretmen bayan, ilk şaşkınlıkla,

— Bu nasıl söz? diye işi uzattı. Halbuki anlamamazlığı vurmak daha doğru olacaktı.

— Bilmem öğretmenim... Öyle söyledi.

— Sen anlayamamışsındır. öyle söylemez...

— Vallaha öyle söyledi. Ben yalan söylemem ... isterseniz çağırayım sorunuz... Büyük çocuklardan birisi havadisi koşup Sıd-kı Bey'e yetiştirdi. Sıdkı Bey yüzü kıpkırmızı yaklaştı. (Naci, in-sanlann bu çeşit kızarmalanna artık anlamıştı. Manasını da pekala biliyordu.)

— Seni edepsiz seni. .. Bir de yalan uyduruyorsun haa... Bir de yalan... Tu Allah belanı versin!

Galiba gene tokat şaklayacaktı.

Başöğretmen bayan:

— Bırakınız çocuğu] dedi.

Yemek yenmedi. Hemen mektebe dönüldü ve herkes evine dağıldı.

* * *

Ortaokulda bay direktör, aynı zamanda tarih dersine giriyordu. Bir sıcak mayıs günü, öğle paydosundan evvelki ders tarihti. Bay direktör nasılsa, notlannı direktör odasında unutmuştu. Kapıya yakın oturduğu için, Naci'yi getirmeye yolladı.

Dönüşte çocuğun tuhaf tuhaf gülümsemesi, öfkeli direktörün betine gitti.

— Ne sırıtıyorsun? diye hışımla sordu.

— Bir şey gördüm de bay direktör?

— Ne gördün?

. — Resim öğretmeni bayanla, bay jimnastik öğretmeni öpüşüyorlardı.

— Ne diyorsun namussuz?

Resim öğretmeni bayan, bay direktörün kansı idi. Biraz oynak olduğunu kocasından başka bilmeyen kalmamıştı.

Mektepte kıyametler koptu. Hocalar dersten dışarı fırladılar. Direktörlük odasına toplandılar. Filhakika, bay jimnastik hocası ile, resim öğretmeni bayanın o saat dersleri yoktu. Naci notları almaya geldiği zaman direktör odasında oturmakta idiler.

Öfkeli bay direktör:

— Namusumu temizleyeceğim! diye davranıyor, kendisini zapta çalışanlan silkeliyordu.

Resim öğretmeni bayan çoktan bayılmıştı. Evli, eski boksörlüğüne güvenen jimnastik hocası, böyle hakaretlere karşı kolay parladığı halde, kabahatli olmalı ki, süklüm püklüm inkara sapmıştı.

Ortaokulun bütün öğretmenleri, hatta hademeler, hatta kapıcı işe giriştiler. Naci'ye, "Yalan söyledim. Şaka ettim!" dediremediler.

— Ben gördüğümü söylüyorum! Doğru söylüyorum. Hatırınız için yalan söylemem. Öpüşüyorlardı işte...

— Konuşuyorlarmıştır. Öpüşüyor zannetmiş olabilirsin.

— Ben öpüşmekle, konuşmayı ayırt edemeyecek kadar aptal mıyım? Öpüşüyorlardı. Ben içeri girince birden aynldılar. Hatta bay jimnastik öğretmeni, "Neden kapıyı vurmadan girdin?" diye beni payladı. Ben de "resmi dairelere kapı vurulmadan girilir. miş. Babam söyledi!" dedim.

Bayan resim öğretmeni, pencereden dışarıya baktı. Bana hiç dönmedi. Öpüşmeseler o da bir şey söylemez miydi?

— Tu Allah belanı versin...

Herkes o gün, bu kadar sevimli, bu kadar çalışkan bir talebe-ıı in nasıl olup da bu kadar budala olabildiğine şaştı. Mamafi, mesele, bay direktörle bayan resim öğretmeni ve bay jimnastik Öğretmeninden başka hepsinin hoşuna gitmiş olacaktı ki, bütün çıkışmaların şakacıktan olduğunu Naci anladı.

Bu iş, sadece mektep muhitinde kalmadı. Şehre yayıldı. Babası duydu.

— Gene ne halt ettin? diye karşısına aldı.

— Doğru söyledim baba...

— Sen ne karışıyorsun?

— Sordu. Ben de söyledim. Yalan değil ki. ..

— Oğlum... Bak beni dinle ... insan her gördüğü, her duyduğunu, her bildiğini her yerde uluorta söylemez.

— lyi ama, siz bana yalan fenadır demez misiniz? Kitaplar da yalan fenadır diye yazıyor. Öğretmenler de yalan fenadır diyorlar.

— Yalan fenadır... Doğru ... Lakin insan üstüne elzem olmayan işleri ötede beride söylemeyecek. Mesela, bay direktör, neye gülüyorsun, diye mi sordu. Aklıma bir şey geldi de ona gülüyorum, diyebilirdin.

— İyi ama, benim aklıma bir şey gelmediydi ki. .. Ben aklıma bir şey geldiği için gülmedim ki. ..

— Biliyorum. Lakin böyle söylemek lazımdı.

— Yalan fenadır diyorsunuz!

— Canım o başka iş, bu başka iş... Berbat ettin benim salak nglum... Sen bu gidişle bilmem ki ne olacaksın.

“Bay direktör, bayan resim öğretmenini boşayacak” dediler. Bir müddet sonra apansız ikisi de başka bir vilayete naklolundu. jimnastik öğretmeni zaten hastalık bahanesiyle bir ay rapor alınıştı. Onlar gidince gene vazifeye başladı. işler düzeldi.

Naci, büyüyor, büyüdükçe hem güzelleşiyor, hem de akıllanıyordu. Zaten anormal denecek bir hali de yoktu. Doğru söylemek müstesna, her tarafı, her hali basbayağı adamdı. En tehlike-• li ciheti, “şaşı maşı bilmem kör vesselam!” yahut “merhaba kör kadı” tabiatında olduğunu sezmek imkansızdı. Konuşurken, münakaşa ederken bu deliliğini hiç sıkıntısız saklayabiliyordu. “Ben doğru söylerim.” “Ben doğruluk icap ederse babamı tanımam!’’, “Asmaya götürseler benden yalan sadir olmaz,” diye övünmek adeti değildi. Başka türlü hareket etmeyi hayalinden dahi geçirmiyor, haklı olup olmadığından bir saniye bile şüphelenmiyordu. Etrafındaki dünya yalandan ibaretti. Bunu da idrak etmişti. Başkası olsa, kendisi ile tezat halinde bulunan bu dünya ile mücadeleye girişir, öfkelenirdi. Naci bilakis, dünyadaki yalanlan düzeltmek diye bir vazifesi olduğuna inanmamıştı. Bütün dünya yalan söylermiş, yalansız olmazmış...

“ Bu, dünyanın bileceği iş!”

Lisedeki hayatı, ufak tefek uygunsuzluklara rağmen az kalsın hadisesiz geçecekti. Olgunluk imtihanı mı, bütünleme mi işte sayısı gayri imtihanlardan birisinde, Naci’nin doğruluğu ortalığı gene velveleye verdi. Direktör, bir gün rastlamış, laf olsun diye:

— İmtihana hazır mısınız Naci? diye sormuştu. •

— Hazırız evet!.

— Pek emin görünüyorsunuz!

— Sualleri aldık. Eminiz!

— Neyi aldınız?

— Sualleri. ..

— Ne demek?

— Yardirektörün oğlu, babasının çantasına anahtar uydurmuş imiş de ...

Velvele derakap Ankara’ya uzandı. Şifreler gitti, şifreler geldi.

Yardirektör vekalet emrine alındı. Görevi savsaklamaktan yargıç huzuruna çıkarıldı. Oğluna muvakkat tart cezası kesildi.

Sualler yeniden gönderildi. Talebelerden bir kısmı ikmale kaldı. Arkadaşları, öfkelenmeye bile tahammül edemeden:

— Deli misin yahu! dediler.

—- Sordu, söyledim.

— Ne sordu? Sualleri nasıl çaldınız diye mi?

— Hayır! “Pek emin görünüyorsun!” dedi. Ben de neden dolayı emin göründüğümü söyledim. Hakikat bu idi. Eğer sualleri evvelden öğrenmiş olmasaydım o kadar emin görünmezdim ki...

— Bu vallaha deli birader...

— Doğruyu söyledim... Yalan mı?

— Tu Allah belan versin! Nasıl da tabii konuşuyor? ..

* * *

Hukukta işler büsbütün sarpa sardı. Profesörler, doçentler, birbirlerini çekemiyorlar, birbirleri aleyhinde alttan alta söylemedik söz bırakmıyorlardı. Böyle olduğu halde gene de aralarında büyük bir samimiyet varmış gibi hürmetkar ve nazik idiler. Hele çaylarda, toplantılarda bu nezakete kat kat artıyordu.

— Domuz çıfıt! Hitler bu rezili kesemedi ki. Ne fayda!

— Eşek kafalı. ..

— Ötekinin berikinin eserlerinden aşıra aşıra ordinaryüs profesör olmuş. Bizde kariyer akademik yok. .. Kariyer akademik. ..

— Kız talebeleri evine topluyor da ne ders veriyor bakalım? Aşna fişne dersi mi?

— Hükümete yaranacağım diyerek artık o da işi azıttı. ilmin de bir haysiyeti olmalı...

Eskiden beri hiçbir tehlike hissedilmeden söylenen busözler,

Naci fakülteye girer girmez, birer facia haline geliverdiler. Bir kere ağız alışmış, dil durmaz olmuştu. Aman, demeye vakit kalmadan kimin kime ne söylediği, anlaşıldı. Bu da işleri bir anda arapsaçına çevirdi. Herkes birbirine muhtaçtı. Herkes birbirine dayanarak eserler hazırlıyordu. Bütün bunlar, benzini bitmiş otomobil gibi bir yerlerde -bilhassa hedefe uzak yerlerde- kalakaldılar.

— Ne? “Kızların yanında böyle laf edilmez mi?” lakin sizin çocuk aldırdığınızı söylüyorlar! Hani kız?

— Ne? Nasıl söz? Kim söyledi?

— işte Rıdvan Bey...

— Ben mi söyledim? Rıdvan ismindeki talebe mosmor kesildi:

— Yalan söylüyorsun!

— Ben yalan söylemem... Dediniz ki... .

Yumruklar atıldı. Naci atik ve kuvvetli idi. Rıdvan bir de güzel dayak yedi. Zaten ne kendisi ne de Rıdvan yalan söylememişlerdi. Kızcağızın başından öyle bir felaket geçmişti. Iş, profesörler kuruluna aksetti. Naci'ye ihtar verdiler.

— Lakin siz medresede oturuyor muydunuz? Demek Beyog-lu'na taşındınız. Memnun oldum. .

— Ben mi medresede oturmuyorum. Siz beni galiba başkasına benzettiniz?

— Hayır! Ne münasebet! Daha geçen hafta bizim Rıza Bey'i görmeye geldiğim zaman çamaşır yıkamakta idiniz de...

Gene yumruklar teati olundu. Gene profesörler kurulu işi inceledi. Naci'ye bir tevbih çıktı.

— Olur efendim! inanırım. Pederiniz meşhur hırsız imiş...

— Anlamadım.

— Pederiniz, defterdarlıkta para aşırmış. Herkes söylüyor. Bu tatili Mısır'da geçirmenize hayret etmem...

Söz uzadı. Naci, çatır çatır beş altı şahit saydı. Şahitler alelusul inkar ettiler. Lakin o, Nuh diyor, peygamber demiyordu.

Bu sefer, işi mahkemeye götürdüler. Yargıç hakaretten bir ay ceza kesti. Geçmişi olmadığından -halbuki sorulsaydı, mahkemeye yeni geldiği halde, bu kabil hadiselerden irili ufaklı yüzlerce geçmiş olduğunu Naci saklamazdı- bunu da tecil etti.

Dört senelik fakülte hayatında, doğrudan doğruya çatıştıkları müstesna, diğer, talebeler ve hocalar, kendisine fena muamele etmediler. Hiç yalnız kalmadı. Münasebetsiz yerlerde, yüzüne beraber konuşulmadıkça kimsenin işine karışmıyor, herkese bilakis elinden geldiği kadar iyilik ediyordu. Orta halli bir talebe idi. Cebinde daima, bir arkadaşına ödünç verecek birkaç lirası bulunurdu. Hadiselere bizzat şahit olmayanlar, Naci'nin fikrisabitinden, hatta şüphelenmezlerdi bile... Çoğu, böyle garip bir huyu olduğunu işitmeden dört sene beraber yaşadılar. Ne ilerde, ne de geride bir insandı. Doğru söylemek huyu olmasaydı, ortadaki kalabalıkta sessiz sedasız yaşayıp ölebilirdi. Asıl karakterini, ancak pot kırdığı -yani doğru söylediği- zaman meydana koyuyordu. Ne çare ki o zaman da etrafındakileri bir dehşet kaplıyordu.

Yedeksubay okulunda, işler büsbütün çatallaştı.

ilk felaket, daha birinci hafta mutfak onbaşısı vazifesini görürken patlak verdi.

Mektep müdürü, felaketten bihaber, iş olsun diye mutfağa uğramış, sözüm meclis harici, teftişimsi bir şey yapmaya kalkmıştı.

— Et tamam mı onbaşı?

— Hayır komutanım?

— Neden?

— Nöbetçi subayı mezelik istedi de pirzola falan verdik. Böbrekleri...

— Ne diyorsun eşşoğlu eşek?

— Mezelik. .. Akşam biraz içeceklermiş... İkinci sınıf zabiti de beraber.

— Bunlar nasıl lakırdı. Gel bakalım arkamdan...

Nöbetçi subayın dolabından, böbrekler, pirzolalar çıkarıldı. Mektep komutanının ak saçları kirpi tüyleri gibi dikildi. Feryadı, camları zangırdattı. Neticede asker çavuşu ile mutfak onbaşısı Naci’yi yedi gün katıksız hapse mahkum ettiler. Bir odaya kapadılar.

— Sen ne yaptın bey?

— Doğruyu söyledim.

— Yahu, bu dünyada doğruluk sana mı kaldı? Şimdi n'olacak?

— Bilmem. Canı istemiyorsa sormasaydı...

— Sorar. Onun sorması laf gelişi... Kendisi de yüzbaşılığında nöbetçi subaylığı ederken et almıştır. .. Tamam diyemedin mi a beyim.

— Tamam olmazsa, tamam denilmez...

— lyi öyleyse... Seni bilmem ama, biz kıtayı boylanz bu sefer...

Tatbikatta, üç arkadaş bir bostana girerek karpuz aşırdılar.

Bostancı kumandana şikayet etti. Kumandan, talebeleri tabura aldı. Sordu:

— Bizdik efendim!

— Siz misiniz?

— Biziz.

— Kaç kişi?

— Üç. Enver, Talat, bir de ben.

— Üçünüz de bir adım ileri...

Kumandan halbuki bostancıya “Bizim talebeler böyle şey yapmaz. Eğer yanılıyorsan kemiklerini kırarım,” demişti. Enver'le, Talat'm hayreti büsbütün başka türlüydü. Bütün mektep “deli zahir!” dediler.

Kıtada, motorlu birliğe düşmüştü. Büyük teftişte tesadüfen benzin deposunda bulunuyordu. General sordu:

— Teğmen! Bütün akaryakıt mevcudunuz bu mu?

— İki teneke daha var generalim.

— Nerede? Neden iki teneke ayrılmış?

— Birlik komutanının hususi otomobili için... Şuraya, üstüpülerin altına saklıyoruz da bayan, otomobille geçip alıyor.

Kıyamet koptu. Birlik komutanı intihara teşebbüs etmiş, dediler. General, hayretlere gark oldu. Biçare birlik komutanı derhal Şark’a sürüldü. Üç aylık kansı bu hale tahammül edemedi. Ankara’da kalıp boşanma davası açtı.

— Neden canım? Adama ne garezin vardı?

— Garaz mevzuubahis değil. Doğruyu söyledim.

— Bu nasıl doğru? Mademki garezin yokmuş ... Allah Allah!

— Bütün akaryakıt mevcudunu sormadı mı?

— lyi vallaha... Sorsun!

— Ben yalan söylemem...

— Devletin benzinine mi acıdın?

— Hayır!

— E!

— Sordular, söyledim.

— İnsan yalanı da, doğruyu da bir maksat için söyler. Binbaşı fena adam değildi.

— Bilakis iyi adamdı. Kendisine hürmetim de vardı.

— Herifi mahvettin... Buna ne diyelim?

Mektepteki macerayı bilen bir diğer yedeksubay, muvazzaf zabitlere meseleyi anlattı. Tezkere alınıncaya kadar Naci'den hem biraz çekindiler, hem de acayip bir hayvanmış da sırrına ermek istiyorlarmış gibi, uzaktan uzağa tetkike giriştiler.

Şeker gibi bir çocuktu. Kimsenin etlisine, sütlüsüne kanşmı-yordu. Hatta daha ileri giderek, bir iki kere denediler. Sahi, herif bir tuhaf, bir şey soruldu mu, aleyhinde bile olsa gözünü kırpmadan doğruyu söylüyor. Nöbeti bırakıp Bendderesi'ne gittiğini, komutana nasıl su gibi anlattı. Kamyonun ön camını, kazaen kırdığını söylemeyebilirdi pekala! Söylemeyebilirdi de, yedi lira cereme vermezdi.

“Böyle insan da olurmuş besbelli!” dediler. Gülüştüler.

* * *

— Sonra bu Naci ne oldu?

— Ne olacak? Avukat oldu!

— E?

— E'si, hâlâ avukatlık ediyor.

— Doğruculuk?

— Ben sordum, "Ben onları insanlarla alay etmek için yaptım. Şaka olsun diye..." dedi.

Şimdi ciddi adamdır.

1 Mart 1949

ZAVALLI NAMUS

Asliye ceza hakimi hakikaten namuslu bir adamdı. Fazladan belli başlı bazı prensipleri tutturmuş gidiyordu. Bütün namuslu adamlar -hayrettir- mutlaka prensip sahibi olmaya lüzum görmezler. Namus yalnız başına sanki onlara yetermiş gibi ayrıca başka bir kaygılan olmaz.[1]

Namuslu asliye ceza hakiminin prensipleri; ceza mevzuatına, suçlulara, ceza çektirme usullerine ait olmak üzere üç kısma ayrılıyordu. Ceza mevzuatını şöyle mütalaa ederdi:

"Kanun madde-i asliyedir. Daha doğrusu madde-i iptidaiye. lyi bir hakim kanunun esbab-ı muhaffefe ve esbab-ı müşeddi-de[2]. Ne kadar indirip çıkarırsa o kadar makbul sayılmalı.

Suçlular iki cins olur: Suçunu bilerek işleyenler, bilmeden işleyenler. Bilerek işleyenlere daha ağır cezalar vermek -tabii-[3] lazım. ilk bakışta pek doğru bulduğundan dolayı Hakim Nafiz Bey bu prensibi ötekiler kadar sevmez.

Suç çekme sistemine gelince, bir adam mahkum olur olmaz, sanki hastalığa yakalanmış bir vatandaş sayılmalıdır. Hasta düştükleri için doktorlar

hastalarının kollarını nasıl kelepçelemezlerse, kanun da kendi musabına[4] böyle bir muamele yapmamalıdır.

Hakim Nafiz Bey, o gün öğleden sonra kendisini dairesinde ziyarete gelen defterdar beyle, işte bu üçüncü prensibi münakaşa ediyordu. Tavlada defterdara yenilmişti. Buna rağmen öğleden sonraki mahkemelerden birisinde makamı iddiaya[5] zekice bir oyun hazırladığı için pek memnundu. Gözlüğünü masanın üzerine bıraktı. Gözlüğünü çıkarır çıkarmaz, -her zaman- senelerdir karşı karşıya tavla oynadığı defterdarın şişman ve kırmızı yüzünü yabancı bir adam gibi yadırgıyordu. Küçücük ve yuvarlak gözlerine çocuk bakışı veren bu şaşkınlıkla kendisinden emin kaşlarını çattı:

— Pekala... Suçlulara kelepçe takmamalı mı?'

— Takmamalı.

— Amma yaptınız... Bari siz söylemeyin. Kaç senedir ceza hakimisiniz?

— Aşağı yukarı yirmi sene...

— Gördünüz mü? Defterdar bey şişman yanaklarını titreterek güldü. Hesap meselesi azizim. Günde en az yirmi dava görürsünüz. [6] Senede 7000 dava eder. Demek her sene şöyle 5000 kişiye kelepçe taktırmışsınız 20 ile darp edelim: Yüz bin vatandaş ... Bir de ciddi ciddi “insanların kollarını bağlamak kötü bir icat” diyorsunuz.

— Evet... diyorum.

Ceza hakimi yazmakta olduğu müsveddeyi bitirdi. Maznunun gayri mevkuf bırakılması hakkında verdiği istidayı, kanunun falanca maddesi mucibince reddetmeye mecburdu. Reddetmişti.

Defterdar beyin üstüne basmayı akıl etmeden söyleyiverdiği, rakamlann ağırlığı omuzlarım bastırmış gibi dirseklerini masaya dayadı. Derin derin ve gizlice soludu.

Sorgu hakimliği dairesinde burası küçücük bir odaydı. Tek penceresi, henüz çiçeklenmemiş olan çıplak hükümet meydanına bakıyordu. Öğle yemeğine

giden daktilo kızdan keskin bir şebboy kokusu kalmıştı.

Ceza hakimi bu kokuya karşı kendisini bitaraf zannediyordu. Olsa da bir, olmasa da... “Iştiham yok. .. Sıcaklar bastı da ondan ..." diye düşündü. Bugün ne olursa olsun defterdar beyi tavlada yeneceğine de emindi.

Gülümsedi.

Defterdar terini kuruladıktan sonra ancak şişman adamlarda bulunan babayani bir sevimlilikle inat etti: ,

— Adam kelepçelenmez dersiniz... Ah siz hakimler... Sonra basarsınız cezayı... “Kanun seni mahkum ediyor oğlum ... Temyiz edersin.” Işte son söz.

Her sene 5000 kişiye kelepçe taktırmışsınız. Yirmi iki sene buyurdunuz değil mi? -Defterdar bey gözlerini tavana dikerek yüksek sesle darp ameliyesini yaptı.[7]- Beş kere iki on... Sıfır... Beş kere iki on, bir de elde, on bir. .. 11000 üç sıfır daha... Anladınız mı? Yüz on bin adam. Sayenizde. Sayenizde bu kadarımız kelepçenin ne olduğunu tanımışlar. .. Bir de -af buyurun-ciddi ciddi "insanları kolunu bağlamamalı” diyorsunuz.

— Evet... diyorum.

— Kabahat sizin.,. Bağlamamalı ise ceza vermeyin....

— Ceza vermemek mi? Yanlış bir hüküm. Tutalım ki ben size hem defterdarlık ediniz, hem de hesapla uğraşmayınız dedim.

Ne buyrulur.

— Ama, ben hesabın aleyhine değilim.

— Elbette olamazsınız. Nitekim jandarma onbaşısı da kelepçenin aleyhinde değildir. Ama ben jandarma onbaşısı sayılamam ya... Suçlu iki cins olur. Suçu bilerek işleyenler, bilmeden işleyenler. Bilerek işleyenlere daha ağır cezalar vermek -tabii- lazım. Daktilo kızdan odasına şebboy kokusunu hissederek keyiflendi. Lazım diyorum. Ben hakimim... Hakim demek ...

— Düşeş çıksaydım mars edemezdi diye düşündü. Keyfi biraz eksildi. Hakim demek. ..

— Anlıyorum. Hakim demek ceza veren adam demek. .. Meslek meselesi diyeceksiniz. Biraz durdu. Hesapla uğraşan insanlarda ikinci bir tabiat olan insafsız bir dikkatle bir şey hatırlamaya uğraşıyordu. Aklınıza geliyor mu? Geçenler de gene bu kelepçe meselesini münakaşa etmiştiniz. Müddeiumumi Muavini Ziya Bey, Nasrettin Hoca'nın tavukları fıkrasını anlatmıştı. Güldü Allah rahmet eylesin... Hoca merhum yaman bir feylozof. Evet, ben Nasrettin Hoca'mızı dünyanın en büyük feylozofu sayıyorum. Ziya Bey'in anlattığı fıkrayı hatırladınız ya... Tavuklar sıkıldı, önümden sere serpe yürüsünler diyerek kafesten çıkarmış, hepsi bir tarafa dağılmış. Bir değnek yakalayıp horozu kovalamaya başlamış. Hem kovalar, hem bağırırmış: "Karanlık gecede sabahın olduğunu bilirsin de Akşehir, yolunu bilmez misin? Ha, ha, ha... Yani müddeiumumi muavini bey insanlar da şimdi hocanın tavuklarına döndüler gece vakti yabancı evin sandığını biliyorlar da, gündüz ortası hak yolunu bulamıyorlar," dediydi. Diyeceğim bu değil. Ziya Bey aklıma geldi. Kulakları çınlasın. Kelepçe meselesini münakaşa ettikten sonra yemeğe çıkıyorduk Cümle kapısının önünde bir kelepçeli adama rastladık Muhafız jandarma birisiyle konuşuyorlardı.

— Hatınmda. Şunu götürün diye adeta irkildim. Kelepçeli delikanlı beni adeta tahkir etti. "Korkma beyim hastalığım sana geçmez. Buyur," diye yol verdi. Ben de fark ettim. Kelepçesiyle adeta övünüyordu. Bunu mu hatırlatmak istediniz.

— Evet bunu ...

— Evvela bu müstesna bir vakadır. Müstesna vakalardan umuma şamil bir netice çıkanlmamalı. Saniyen, hata bendedir. Çok kere pek haklı oldugumuz yerde hislerimizi tam anlamaya lüzum görmüyoruz. ihmalkarlık ediyoruz. Daha munis davranmalıydım.

— Ha, ha, ha...

— Neye güidünüz? .. Bırakın kelepçesiyle mağrur genci ... Biraz sonra makam-ı iddiaya bir oyun oynayacağım. Anık ciddileşti. Üç maznun var. Dolandırıcılar. Birisinin üç bin üç yüz lirasını vurmuşlar. Eminim ki onlar

vurdu. Buna eminim. Şeksiz şüphesiz... Birisi -sevimli bir laz- sabıkalı. 7 ay 20 gün ceza verilmesi lazım. Fakat onu bugün iki buçuk aya mahkum edeceğim. Zaten dört aya yakındır mevkuf bulunuyor. Diğer arkadaşları ile beraber serbest olacak... Sabıkalı olduğu halde, anlıyor musunuz?

— Anlayamadım. Hani suçunu bilerek işleyenlere en ağır ceza vermek “tabii” lazımdı.?

— Lazımdı ama, ben de insanım ... Namuslu bir insan bile bazen intikam alır.

— Ne demek 7 buçuk aya mahkum etmeyip serbest bırakmak mı intikam?

— intikam mahkumdan alınmayacak, davacısından alınacak.

— Sebep? Parasını iyi muhafaza etsin diye mi?

— Hayır, namuslu adamlara hürmet etmesini öğrensin diye.

— Size karşı bir kusur mu etti?

— Kusur etti. Dün pazardı. Evdeyim. Kapı çalındı. İçeriye bir kadın girdi. Çocuklara ısrar etmiş. Illa hakim beyi, yalnız göreceğim diye tutturmuş. Nihayet görüştük. Lafı döndürdü,. dolaştırdı, “Bizim 3300 liramızı dolandırdılar. Dolandıranların üzerinde yakalandıkları zaman 2000 küsur lira zuhur etti. Mahkemede inkar ediyorlar. Paranın kendilerine ait olduğuna dair şahit dinletmişler.” Karı buraya gelince ağlamaya başlamaz mı? Canım sıkıldı. “Ziyaretinizin maksadını anlayamadım,” dedim. Biraz daha ağladıktan sonra devam etti. Davayı kaybederse, kocamın yüreğine iner. Bize merhamet ediniz. Iki bin liranın yarısından da biz vazgeçiyoruz. Tek bin liramızı kurtaralım, üst tarafı ananızın ak sütü gibi...” Top gibi gürledim. Kadını hemen def ettim. Ne demek istediğini anladınız ya, bin lira rüşvet teklif ediyor. Anamızın ak sütü gibi bana helal olacak. .. Beni ne zannediyorlar. Mutlaka rüşvet almak lazımsa... Innallahi muassabirin.... Neden rüşvet alacakmışım. Dolandırıcılık ederim, hırsızlık ederim, sahtekarlık edebilirim. Kanunu iyi bildiğimden, bu işlerle meşgul olanlardan daha akıllı daha tedbirli olduğumdan muvaffakiyet mutlaktır. Kadını def ettim. Bir de ağlıyor. .. Mahkemede ağlayanlar çok olur.

Ağlamaktan nefret etmişim. Iki bin liradan yalnız yarısını kurtarmak için ağlıyor, oğlu ölürse gene ancak ağlayabilecek. .. Eskiden mal canın yongası imiş, şimdi can malın yongası olmuş.

ZÜBÜK'TEN MEKTUPLAR: ER KULÜ BIÜ

Dünkü gece gözlerim o işi gördü mü görmedi mi, kulaklarım o laflan işitti mi işitmedi mi, gayri, ölsem de gam değil bacanak. .. "Neyin nesi domuz zübük? Gene ölümden berisi idare etmez olmuş" diyeceksin! Kaç para... Görmeyen bilemez ! "Her mahallede bir milyoner" lafının ne demeye geldiğini ben dünkü günün gecesi anladım. Aklım iyice kesti bacanak, bize bundan böyle karada ölüm yok!.. Geçtiiii!.. Hiç ölüm yok!.. Vatanı milleti kurtardık, Allah'ıma şükür, işleri sağlam kazıklara bağladık. "Her mahallede bir milyoner" lafı ne demeye gelmekteymiş meğerse... "Her mahalleyi sağlamca kazıkladık!" demeye gelmekteymiş... Mahallesi demir kazıkla berkitilmiş bir memlekete Azrail peygamber nasıl uğrayabilir? Uğrasa da kazıkları çekip sökemeyince cıbıl takımını kırmış kaç para eder! Senden iyi olmasın, bir ahbap geldi pansiyona dünkü günün gecesi... "Evde misin? iyi..." dedi. "Hadi işine! Benim topçulukla alışverişim yok," dedim. 'Top kulübü değil, yürü" dedi. Yalan mundar, kumar kulübü sandım bu kez, "gene başladıysan, ben sana soranın," diyerek bizi sürdü.

Gittik ki bacanak, abo^^v! Osmanlı padişahının sarayı bir yana, "Erler Kulübü" bir yana... Halılar merdivenden başlamak-

l\ı.. l'^rt gir^ ifıl ^^halıdan başka şeye, istesen de basamazsıN: kaptı, sırtımda sakoyu bir başkası sıyınp aldı.

"Burdan efendilerimiz" dediler.

Çıktık ki ne çıkalım, Osmanlı Bankası'nın tüm altınını yaldızını eritmişler de, masaya iskemleye tavana duvara çalmışlar. Göz kamaşımından bakamazsın ki nerde olduğunu bilesin...

Ahbap oranın yabancısı değil... Hepsiyle tanış... "Oooo!.. Geldin mi? Hoş geldin," diye buyur ettiler. "Nah size, dediğim Zü-bük Ağa'mız!" diye kimliğimizi bildirdi. Zübük olduğumu duyan koştu. Elimi sallayan hangisi, boynuma sanlıp "Şükür dünya gözüyle kavuşturana..." diyen hangisi...

Kelle kulak yerinde herifler ki kalıplı gölgeli bir herifler. .. Gözlüksüzü hiç yok. .. Göbeksizi, parmaklan yüzüksüzü yok. Bir adamda gözlük, göbek, yüzük varsa zübük takımından olmadığını bileceksin de ona göre davranacaksın. Sağ olsunlar, konuk hatırı saydılar, bizi yukan başa geçirdiler. Baktım, ortada bir masa... Masada su kabı, bardak. .. Neyin nesi? Hokkabaz mı oynayacak, göz bağcı mı gelecek,” demeye kalmadı, bir el çırpmadır koptu. Biri girdi.

Eh, gözlüğü, göbeği kendine elverir. On parmağında on yüzük... Kafa kırdı. Göbekli oldun mu, bel kıramazsın! Masanın ardına dolandı.

Ahbaba “Kim bu arkadaş?” dedim. Abovvvl .. Yedi sekiz şirket saydı ki her biri dünyayı tutmuş, beş on kumpanya saydı ki, bir tekine bizim oranın bütün variyetlileri toplansalar, güç yetti-remezler. Hepsinin hem kurucusu hem de yüzde yüz sahibisi... .Birkaç tane de bankası varmış. Gazetesi varmış, top kulübü varmış, partisi bile varmış... Belli bir şey... Bilgili adam... Ve de yiğit... Ve de dini bütün müslüman... Ve de iyice vatansever... Çünkü parası milyonu aşmamış herifin vatanseverliğine ben hiç kulak asmam. Cıbıl takımının vatanı sevmesinden ne çıkar?

Iki öksürdü mübarek, “Sayın arkadaşlarım”dedi. “Siz benden iyisini bilirsiniz... Piyasalarımız az biraz tatsız... Aksatalarımız az biraz kesat. Neden tatsız? Kesat olduğundan tatsız bir, bir de vergi üstüne, kontrol üstüne mide bulandıran laflar duyuyoruz! Geçen hafta beni Ankara’ya saldınız. Güven gösterdiniz. Sağo-lun, var olun! Gittim, görülecekleri gördüm. Durum vaziyetlerimizi anlattım. Bu böyle gitmez ve de katiyen sökmez,” dedim, “Siz bindiğiniz dalı kesmektesiniz, düzdeki arabanızı yokuşa sürmektesiniz,” dedim.

“Peki... Nasıl olsun? dediler.

Dedim ki, "Amerika’yı Amerika, Ingiliz’i Ingiliz yapan nedir bakalım?" dedim, “Nedir?” dediler, “Şudur ki orada, parası milyonu aşmışlara bakılır,” dedim. “Parası milyonu aşana yargıç önünde tanıklık yemini bile yoktur,” dedim. “Oralarda, parası milyonu aşanlar askerliğe canlan çekerse giderler!” dedim, “Çekmezse, ya da şu sıra işim sıkı derlerse, çavuşluk tezkereleri evlerine postayla gelir” dedim, “Vatan kurtarıcılara mahsus demir put nişanı da beraber..." dedim. “Oralarda, bizim gibilerin vergi

vermesi de keyiflerine bırakılmıştır,” dedim, “Milyoner olacak kadar hesabını bilen herif ne kadar vergi vereceğini de elbette bilir, diyor herifler,” dedim, “Oralarda, varlıklılar vatanın temel direkleri sayıldığından, cıbıl tahsildara, zibidi müfettişlere ezdirmiyorlar bunları,” dedim, “Aslında, noterden tasdikli defter, kaça aldın faturası, etiket meti-ket de her şeyi varlıklı vatanseverlerin vicdanlanna bıraktıklann-dan görmedim oralarda ben,” dedim. “Herifler ellerine püskürme verip işe sanlmaktalar ki sarıldıklannı Allah’ın izniyle koparmaca-sına,” dedim. “Peki, bunun bize uygun yolu?” dediler.

NOT: Buradaki Allah, rahmet, cennet ve amin sözleri, derinden felsefi anlamlan için kullanılmış olup laiklikle herhangi bir çelişme arayanlar, sapık ideolojilerin sapık çapkınlan olup bize hiçbir suretle zarar veremezler.

Lafın burasında durdu, bardağa su koyup iki yudum içti. “Ben başımızdakileri gayette akıllı, sezgili, iyi niyetli gördüm arkadaşlar!” dedi. “Benim anladığım, işler yakında düzelecektir! Ağzımızın tadı yerine gelecektir," dedi. “Bize düşen vatan borcu, başımızda-kileri bu sıra sıkılamayacağız,” dedi. “Sıkılamayacağız, dediğim her rastladığımız yerde boğazlarına ham armut gibi tıkılmayacağız. . Şunu bunu istemeyeceğiz. Tartaklamayacağız ki akıllan karışmasın... Kredi verin diye bunaltıyoruz. Bilmezler mi onlar? Bilirler, hem de biliyorlar. Akıl salt bizde sanmayalım arkadaşlar, onların da akıllan var yeterince... Krediyi çokça verin,” diyoruz. “Varlığı milyonu aşmışlara verin!" diyoruz. “Bilmezler mi şuncacık şeyi? .. Milletin alın terinden toplanmış paraları, kara gün dostlarımızın esirgemediği bunca dolar yardımını, çıkarıp cıbıl takımına dağıtırlar mı hiç!.. Kredisi çok olanlara verilecek elbette kredi... Vergi meselesinde de ileri geri laf etmeyelim kardaşlar! Vergilerin kimlerden alınacağı da biliniyor! Eski yatırımlardan vergi alınamayacağını bilmezler mi? Adı üstünde, eski yatının ... Yeni yatırımlardan alınamayacağını bilmezler mi kendileri, adı üstünde yeni yatının! Laf aramızda, varlıklılardan vergi alındığında işlerin nerelere vardığı katiyen unutulmamıştır arkadaşlar... Çünkü yağma yoktur ve de iki karpuz bir koltuğa sığmaz! Vergi alayım dersen seçimden vazgeçeceksin, seçimi alayım dersen vergiden... Bankalardan vergi alınmayacağını biliyorlar onlar... Çünkü bankalar kredi kaynağıdır, vergi dedin mi bakarsın kurumuş bu kaynak çank gönü gibi... Fabrikalardan vergi alınmayacağını biliyorlar onlar; çünkü fabrika olmazsa

şu kadar bin fukara aile aç kalır. Çünkü bizim fabrikalan aç doyurmak için kurduğumuz bilinmektedir. Şirketlerden vergi alınmayacağını biliyorlar onlar; çünkü şirket olmadı mı idare meclisi olmaz. Apartmanlardan vergi alınmayacağını biliyorlar; çünkü apartman kısmı vatanın imar durumuna bağlıdır ayrıca, evi yok parası var vatandaşların kutsal aile yuvasıdır. Otellerden vergi alınmayacağını senden benden iyi biliyorlar; çünkü milli iktisat kalkınmamızın başında turizm yazılı... Turist sana bana konuk inecek değil ya, otele gidecek ister istemez. Büyük çiftliklerden vergi alınamaz. Herifler Ziraat Bankası'na borçlu... Traktör kumpanyasına borçlu ... Aldıkları kredinin birazını kalay işine, demir işine yatırmışlar, geri kalanını apartmana, arsaya kapatmışlar. Hazırda nakit parası olmayanın canını mı alacaksın? Tüccarımızdan alınamaz; çünkü Kuran'da yeri bulunmuş. 'Dokunmaya yiğit isterim! Tüccar kullanma dokunanı cehenneminde yakanın haaa' diyormuş, kurban olduğum Allah ... Müteahhit takımına katiyen el sürülemez; çünkü müteahhitlerimizin aracılığı olmayınca devlet makbuz bastıramaz ki, vergi toplamaya kalkışa ...” Bunları hep biliyorlar da arkadaşlar, “Peki bunun çıkarı?” diye debeleniyorlar. Dedim ki, "Plan Dairesi kurdunuz, gavurun parmağını ağzında bırakan plan düzenlediniz,” dedim, “Peki nedir plan dediğimizin temeli bakalım?” diye sordum. “Nedir?” dediler. “Iş bölümü değil mi yahu?” dedim. “öyle ya, iş bölümü sahi!” dediler. “lş bölümü ise... Kafanızı hiç bozmayın, vergi de iş bölümünün içindedir!” dedim, “Biz bankalanmışlar, şirketlenmişler, fabrikalanmışlar ve de çiftlik-lenmişler, kaç kişiyiz şunun şurasında?" dedim, “Diyelim ki, on bin kişiyiz... Diyelim ki on beş bin... Diyelim ki, yirmi bin, yirmi beş bin, yirmi dokuz bin...” dedim. “Ya milletin tutan?” dedim. “Yirmi dokuz milyon!” dediler. “Bu hesapça variyetliler binde bir!” dedim, “Öyle!" dediler. “Binde birden aldığın vergi, senin hangi derdine derman olur?” dedim, “Ustalık odur ki, binde dokuz yüz doksan dokuzu vergiye bağlayasın" dedim, “Aslında madem demokrasidir bu... Demokrasi de çokluk işidir, vergiye gelince mi, azınlık işidir!” dedim, “Binde dokuz yüz doksan dokuzu şurada dururken binde birle uğraşmak hem yiğitliğe yaraşmaz, hem de fayda sağlamaz!” dedim, “Avrupa, Amerika neden ilerledi?” dedim, “Plandan” dediler. “Plan neye dayanır?” dedim, “Iş bölümüne...” dediler, “Ya iş bölümü nedir?” dedim, “Sen şuradaki işi tutarken, ben de berikine yapışacağım!” dediler, “Peki, hangi iş daha verimli? Zengininki mi, cıbılınki mi?” dedim, “Elbet zenginin yaptığı iş...” dediler, “öyleyse, verimli iş tutmuş vatandaşı, sen, tam işinin hızlı sırasında,

boş yere neden tartaklarsın da, canından bezdirirsin?” dedim. “Herifçioğlu vatanı zenginleştirmeye yumulmuş... Tere gark olmuş... Uğraşmakta... Cıbıl demek, çalışmaz demek değil mi? Çalışıp zengin olmayan herif, bir de vergi vermeyince neye yarar bakalım?” diye kükredim, “Vergiyi çoğunlukla alacaksınız efendiler, hemi de bunları şimdikinden üç dört kat fazla çalıştıracaksınız!” dedim, “Bir de, kazandıklannı bunlar har vurup harman savurmamak,” dedim, “Sıkı kanun isterim,” dedim, “Ev kirası, yemek içmek, giyim miyim çıkmalı geri kalan vergiye yatmalı...” dedim. “Bizim şu sıra, sinemaya, tiyatroya, top seyrine gidecek sıramız değildir efendiler,” dedim, “Rakımızın, şarabımızın dışarda isteyeni kıyamet gibi, verin bize kilosunu üç liradan, beşten yediden aktaralım Yunanistan’a... Memlekete vagon dolusu döviz gelsin! Müslümanlıkta içki yasak. .. İçmeyiversin cıbıl takımı. .. Sağlıkları kurtulsun, ahreti de cenneti de caba...” dedim, “Allah’a şükür, daha seçimimize çok zaman var,” dedim. “İki, iki buçuk yıl bu böyle gider, sonra fayrap ederiz panganot fabrikasını. Millet o fabrikaya bunca para verdi, kurulmuş makinalan boş bekletmek günahtır efendiler! Bunun hesabı bizden sorulur bir gün...” dedim. “Seçime altı ay kaldı mı, çıkarırız vergi borçlarına bir af... Bütçenin gerisini kapatırız bastığımız panganotlarla...” Bir alkış koptu ki, bacanak, yıldızlı tavan tepeme yıkıldı sandım. Bir alkış ki. .. Abovvv...

[ER KULUBÜ] [8]

Herifçioglu’nun radyodaki demecine dikkat isterim bacanak. .. Ben tavla oynarken başladı. Zarları kaptım, “Hele şunu dinleyelim de madama” dedim. Sonuna kadar dinledim. Siz din-lemedinizse boyunuzca halt ettiniz! .. Ben dinledim ve de gözlerim yaşardı. Şuncacık vicdanı olanın gözleri yaşaracak ister istemez... Neden mi? Yürekten söyledi herif! Bilgi dersen tamam, vicdan dersen tamam ... Paraya pula geldi mi, büsbütün tamam! Ben onu bunu bilmem, bir adam bu memlekette milyonu aşan parayı kazandı mı, babasını öldürmüş olsa, benden yana anasının ak sütü gibi helal olsun! Bir adam yüzde yüz vatansever olmayınca milyon üstü parayı kazanabilemez! Bir adamın parası milyonu aştı mı, ben olsam, ondan özkimlik, tanık istemem, mahkemeye işi düşse yemin ettirmem! Askerliği bile canı çekerse yapmalı, çekmezse ya da işim sıkı derse, çavuşluktan tezkeresini almalı... Böylesinden vergi almak, vatana hayınlıkla birdir. Vergi diye sıkılamayacağız ki, işine bir başka türlü sarılacak. Eline püskürüp

yumulacak, böylesinden defter mefter tutmayı da aramayacaksın. Böyle yiğitlerin dükkanına, iş yerine müfettiş filan da uğrayamamalı. Zibidinin biri müfettiş diyerek böyle yiğidin hesabına bakmaya kalktı mı, dünyanın çivisi çıktı demektir. Başımıza gelenler ne yüzden? Herkesin haddini bilmemesi yüzünden... Ayda şu kadar yüz liraya seğirten müfettiş kim oluyor ki milyon üstü parayı yoktan var edip, kasasına biriktirmiş bir yiğidi, vergi arayacağım diye tartaklamaya kalkıyor. Evet, iki yakamızın bir araya gelmemesi bundandır ve de bu gidişle gelmeyeceği de meydandadır. Herifin radyoda vatan millet, cumhuriyet, kardeşlerim, arkadaşlarım diye bağırmasını dinleyecektin bacanak. .. Dinlemek de elvermez! Gazetede yazılanları ezberlerimize alacağız! Muska edip boynumuza asacağız! Arada bir unutup unutmadığımızı yoklayacağız! Yalan mundar, benim gözlerim yaşardı. Ben ömrümde çok zorlu söylevler dinledim bacanak! Kendim de, Allah'ıma şükür, haddim olmadan çok söylevler çektim! Meğerse bu söylev dediğimizi çekmek cıbıl işi değilmiş bacanak! Gerçekten söylevleri, milyonu- aşmışlara çek-tirmeli bundan böyle... Millet cıbılı neden dinlesin yahu? Cıbıl kısmının ilacı olsa kendi keline, uyuzuna çalar! Parası milyonu aşmamış herifin aklı nedir ki söyleve çöküyor. Millet nasıl avanak olmalı ki variyeti milyonu geçmemiş herifi dinlemeli? Hayır olmaz! Vaktiyle de söyledik sırası geldikçe, “Yahu bey! Oluru olmazı, meydana sürmeyelim, radyoya çıkarmayalım!" 4edik. Bizim milletin “zenginden zarar gelmez” diye bir atasözü vardır ki doğrudur. Bizim millet zengin meraklısıdır. Karşısındaki zengin oldu mu, üstüne bir utançlık gelir! Karnım aç demeye edep ettiği gibi, pazarlığa giremez, yüz kuruşluk malını yirmi kuruşa verdikten başka, bu yirmi kuruşu, üç yıl aç gezse, variyetli heriftir canı manı sıkılır, diyerek isteyemez! Karşısında elini göbeğine bağlar da, leylek kuşu gibi ayağının birini kaldırıp birini indirerek kıvranır. Kıvranırken de suratını azdırarak mı kıvranır! Hayır, sıntaraktan kıvranır ki iyicene yılışır!

Dinledinse gördün ya bacanak! Herif radyoya çıku, şuncacık duralasa, pepelese, ham hum etse ya ... Etmez! Çünkü Allah'tan başka çekineceği yok! Aklı dersen, parası milyonu çoktan aşmış da milyara dayanmış... Önce akıl da sonra mı çok para, önce çok para da sonra mı akıl? Bana sorarsan, önce akıl ister. Büsbütün akılsız oldun mu, bir halt edemezsin, lakin aklın da çoğu zarardır çokça para kazanma işlerinde... Aklın çoğu şuraya buraya dağılır, ha deyince toplayamazsın! Aklın çoğu serçe kuşu gibidir, hindi

tavuğu güdemezsin! Akıl dediğin dengesinde olacak, terazinin iğnesi gibi... Dimdik. .. Ne şu yana ağacak, ne bu yana eğilecek...

Terazi iğnesi gibi akılla işe yumuldun da parayı kazanmaya durdun mu, para da çıkıp baş yukarı milyonu aştı mı, gayrı çok akıldan korkma! Akıl dilediği kadar çoğalsın! Terazinin iğnesini zarardan yana bükebilmez. Hep kazanca büker. Demek ki milyonu aşarın aklı da böyle bir akıl... Adamın böyle bir aklı olduktan sonra, lafa girişince neden dili dolaşsın,. neden mangal tahtası derken bayram haftası desin! Kendini sıkmaz bile, söyleyeceği sözün işine yaran, dilinin ucuna gelir kendi başına... Dişlerinin arasından hoplar çıkar. Radyodaki yiğidin söylevi de böyle oldu. Kulak veriyorum, dedikleri hep doğru... Dinliyorum, şuncacık yanlışı yok. .. Say ki Kuran'dan okuyor kurban olduğum, cevahir taşı saçıyor gözünü sevdiğim... “Arkadaşlanm, dedi kardaşlanm, dedi, hükümetimizi az biraz rahat ettirelim ki işlerimizi görsün eli çarşafa dolaşmadan dedi, ıvır zıvır sormayalım ki aklı karışmasın, dedi, başımızdakilerinki de candır, dedi, yormayalım ve de üzmeyelim, dedi. Kimimiz kredi versin diye sıkılıyoruz, dedi. Bilirler, dedi, kendi başına buncacık şeyi bilmez mi? Bilir ve de verecektir, dedi, krediyi cömertçe vermeyince alamayacağını bilmez mi? dedi, hep akıl bizdedir sanmayalım kardaşlanm, dedi, onda da akıl var Allah'ıma şükür kendisine yeterince dedi, kimimiz krediyi salt milyonu aşanlara vermeli diyoruz. Bilir o buncacık şeyi... Cıbıl takımına mı çıkarıp verecek milletin parasını, dedi, tövbe vermez! Bankalarda kredisi çok olana çok verecek dedi, kredisine göre vermeyi bilmez mi? diye bağırdı.

Vergi meselesinde de ileri geri laf etmeyeyim arkadaşlarım, dedi bilir o kimden vergi alacağını, hangi domuzdan kıl koparacağını, dedi, yatırımlardan vergi almamasını bilmez mi? Varlıklardan vergi alınınca işlerin karıştığını unuttu mu? Unutmadı kardaşlanm, dedi bankalardan vergi alınmayacağını bilir, çünkü banka kredi kaynağıdır. Fabrikalardan vergi alınmayacağını bilir, çünkü fabrika dediğin olmazsa şu kadar bin fukara ekmek yiyemez. Şirketlerden vergi alınmayacağını bilir, çünkü şfıket olmadı mı, idare Meclisi Üyeliği olmaz ki dünyanın çivisi çıkar. Allah göstermesin, seçimi kaybedenlerin ipi kesilir. Apartmandan vergi alınmayacağını bilmez mi kardaşlanm, apartmandan vergi aldı mı, kiracı kısmının başını sokacak dam altı bulamayacağını bilmez mi? Büyük çiftliklerden vergi alınmayacağını bilmez mi? Çünkü çiftçi bizim

efendimizdir ve de gerçekten efendimiz olan çiftçi, ahırında traktörü düzineyi aşmış çiftçidir, dedi, tüccardan vergi alınmayacağını bilmez mi ki, tüccarlar için Kuran'da da ayet vardır. Tüccara dokunan cehennemde bilsin kendini, diyor. Müteahhitten hiç vergi alınmaz, çünkü müteahhit olmadı mı, devlet kundurasına iki çivi çaktıramaz, dedi. Vatan haini satılmışlar, kökü dışardalar, aşırı sollar, 'ya vergiyi kim verecek?' diye sorarlar size kardaşlarım! diye kükredi, aklınızı karıştırmak için sorarlar bunu, dedi, inançlarınızı bulandırmaya sorarlar, sorarlar ki yüreğiniz bozula da, hükümetinize güveniniz sarsıla... Birliğimiz dağıla da düşmanlar yurdumuza dola bir sabah apansız... Kulak vermeyeceğiz arkadaşlar, salt kulak vermemekle olmaz. Polise teslim edeceğiz ki yılan baş kaldırmadan ezile ... Nah önümde kağıt..." diye radyonun ağzına doğru kağıdı hışırdattı. "Kağıt dedimse boş kağıt sanmayın arkadaşlarım, üstüne rakamlar dökülmüş bir kağıt... Bunları biz uydurmadık, hükümetimizin resmi rakamları... Kaç milyon olduğumuzu milletvekillerimiz ağzıyla hükümete sordurdum, tutarımızın sayısının ucu ucuna yazdırdım. Biz şimdilerde, Allah'a şükür, 28 milyonu aştık da 29 milyona ayak basar olduk. Bu 29 milyon baş adamın içinde kaçta kaçı bankadan yüksek kredi sahibi, banka sahibi, tüccar, müteahhit, şirketlenmiş bakalım... Çoğu çoğu on bin kişi... Haydi biz diyelim on beş bin kişi. .. Diyelim yirmi bin, diyelim 24 bin kişi kardaşlanm! Ne eder? Tutarımızın binde biri eder. Binde birimiz bir şey vermeyince kıyamet kopar diyenin ben, dininden, imanından, mezhebinden, tarikatından, vicdanından, samimiyetinden, vatan millet severliğinden ve de Türklüğünden şüphe ederim arkadaşlar! Avrupa neden ilerledi? Işbölümünden ilerledi. Plan diyoruz! Bilen bilmeyen plan diyor, işbölümü olmayınca plan metelik etmez! işbölümü demek, sen şu işi tutarsan, ben de beriki işe yapışacağım! işbölümünün başı, sen şurada var gücünle vatanı zenginleştirmeye çalışırken ben de beride gücüm yettiği kadar vergi vereceğim! Bu hesapça vatanı zenginleştirmek 29 bin kişiye düşüyorsa, geri kalan 29 milyona da vergi vermek düşer. Kitabın yazdığı budur kardeşlerim. Ayrıca vergi verenler eskisinden çok çalışmalı, vergiden başka yere para harcanmama-lı ki vatana yarar bir iş meydana gelebilmeli... Hoşçakalın din kardaşlanm! Beni bilen bilir! Ben kendi çıkarı için yaşasın vatan, millet, cumhuriyet diye bağıranlardan değilim! Yaşasın sosyal hürriyet, yaşasın dolar, yaşasın tahsis, yaşasın kredi!"

[VAZİFE VERMEK]

“Vazife vermek" diye bir memur tabii vardır. Ne zaman duysam meydan muharebesi vermek gibi agır şeyler hissederim. Vazife vermek de, meydan muharebesi vermek de bir kolaydır. Yenemezsen yenilirsin.

Ben memurken resmen yenilmiştim.

Hayatımda anlatacak iki hadise oldu. Bir hayat için anlatmaya deger iki hadise olmak çok şeydir. Şu sebeple üzerlerinde çok düşündüm. Bana birisi son derece alaturka, birisi de aksine pek alafranga gelir. İkisinin de aynı netice vermesi gariptir.

Derdim kabardı mı yatmalıyım. Daha evvel mühim bir tarihi hakikat belleyiniz. 1900 ihtilalini en güzel hikaye eden fıkra şudur: Abdülhamit paşalarından birisi sokaktaki gürültüye bakmış da, bu devlet arabası çok köhne bir şeydi. Biz ona koşulmuş ihtiyar, bitap hayvanlardık. Tekerleğinin, dingilinin, okunun her gıcırtısından anlar, her feryadına kulak vererek agır agır sürüp götürürdük. Şimdi, ortadaki hep o biçare arabadır, lakin öriüne azgın katırlar koşulmuş. Bu gidişle kim bilir hangi çivisi, hangi yongası bir dagda kalacak.

Meşrutiyet tarihçileri de Cumhuriyet tarihçileri de bu fıkradan çok şey öğrenmeye mecburdurlar.

Keçe külahlı hareket ordusu geldiği zaman, çiçeği burnunda bir hukuk talebesi idim. Harp istiyoruz diye ben de bağırdım.

İstediğimiz oldu. Çatalca’dan duyulan top sesleri evimizin camlarını zıngırdatırken uzaktan da olsa, küçücük bir vicdan azabı duyduğumu söylersem yalandır.

Harp istenince uğursuzluk olur da, istenmeyince uğursuzluk olmaz mı? Birinci Cihan Muharebesi’ni de Darülfünun talebeleri istemediler ya ....

Azgın katır koşulu arabanın her parçası bir dağda kaldı.

Cumhuriyetten sonra arabayı yeniden yapacak yerde, aynı eski parçaları topladılar. Donkişot’un miğferi gibi birbirine sicimlerle, tel parçalarıyla, tutkalla eklediler, üzerine bir mükemmel yağlı boya çektiler. Bir zaman

süsüne aldandık. Düz yolda adam gibi yürümesine kandık. Vakta ki yol biraz meyillendi, ça-murladı, gene eski dertler meydana çıktı,

Şimdi tekerleklerden gene bir hazin inilti gelmektedir. Allah bizi muhafaza etsin.

ÜNİVERSİTE

1

Pastahanede bir sürü iskemleye mukabil, birkaç tane hasır koltuk vardı. Cemaleddin Mahir, işte bu koltuklardan birisine oturmuştu. Ne uzun ne kısa, ne zayıf, ne şişman, ne güzel, ne çirkin bir adamdı. Belki bu sebeple nereye girerse girsin evindeymiş gibi rahat ediyordu. Şimdi de sanki kendi yazı masasında çalışmaktaydı. Iki yanında iki arkadaşı oturuyor bir hokkabazın oyun hilesini keşfetmeye uğraşıyor gibi gözlerini dikkatle kısarak kurşunkalemine bakıyorlardı.

Vakit gece yarısına yakındı.

Bu vakit Beyoğlu Caddesi’ne bir sarhoş yorgunluğu çöker, sokak sanki esner ve her geçen tramvayla ciğeri sökülüyor gibi öksürür. Sükut bir çöp tenekesi gibi yolların ağızlarına devrilmiştir. Hayat insanı usandıracak bir ağırlıkla bir saatte on saat yaşar. Daha doğrusu yanm saatte iki saat geri kalır.

Pastahanede bir garson kız -gece nöbetçisi- kalmıştır. Kasadaki Beyaz Rus matmazeli nerdeyse beresini giyip gidecek.

Üç orospu konuşmadan, aynı masada oturuyorlar. Müşteriden ümitleri kesilmiş, aynaya bakmaktan korkarak, vahim bir şeyleri düşünüyorlar.

IIJ

Saat ondan sonra caddede kalan yalnız kadınların sokağa atılmış küçük kedi yavrularına benzeyen bir hazin tarafları var. insan onlara acıdığı halde, paçasına sürüneceklerinden de korkar. Vıcık vıcık bir manzaradırlar. Orospu öyle bir zıkkımdır ki rakısız gitmez.

Cemal Mahir bunları yazmakla meşgul değildi. Bir mizah mecmuasına her hafta bir hikâye, bir komik makale, yirmi tane de fıkra yetiştirmeye mecburdu. Fransızca mecmualardan bunları adapte ediyordu.

Sükutun içinde gözleri ve kulaklarıyla değil, bütün vücuduyla bir anten gibi durmuştu. Bir taraftan yazdığı halde, bir taraftan etrafında olup bitenlerle alakadardı. Arada sırada cigara çıkaran orospulara kibrit kutusunu atıyor, kasadaki matmazele gülümsüyor, gelip geçenleri görüyordu.

Sağında oturan arkadaş, Tesviyeci Mehmet'ti. Solunda oturan Mürettip Rıza... Konuşmamak da, konuşmak da onlara yaraşırdı. Şimdi yanında sessiz oturuşlarıyla kendisine sanki yardım ediyorlardı.

Masanın üzerinde L'Humanite gazetesi nüshaları duruyordu. Rıza, Maurice Thorese resmine iki kere elinin tersiyle vurdu:

— Fransa buna ne isim takmıştı?

— Halkın oğlu.

— Doğru bir söz. Baba Fransa, oğluyla ne kadar övünse yeridir. Nazım’a ne kadar benziyor.

— Benzemez mi? Aynı çelikten...

— Şimdi ne olacak dersin?.. Habeşistan’ı kurtarabilecekler mi?

— Fransa’da hüküm Halkın Oğlu'nda değil ki Rıza, orospu çocuklarında... Laval kurtarmak istemiyor.

— Fena! Mussolini bir de zafer kazanırsa...

— Ne olur?

— lş uzar.

— Uzasın. .. Ne olacak olacak bizim taraf kazanacak denilmiş...

Rıza elinin kenarıyla Maurice Thorese resmini okşuyordu.

Doktor Hüseyin Bey:

— Demek son sözünüz bu, dedi. Kitabı matbaadan almayacaksınız.

Cemal Mahir kederle gülümseyerek kızları gösterdi:

— Lakin azizim nasıl alabilirim...

— Öyleyse benden günah gitti.

— Sizde günahlar ne çabuk gidiveriyor beyim? .. Tayyare asrında yaşadığımızdan olmalı... Haydi gidiversin bakalım...

Şefin sıska, esmer muavini Cemal Mahir'i hürmetle selamladı. Tombul sarı saçlı oğlan kardeşçe elini sıktı.

Şef elleri pantolonunun cebinde, hakikaten günah kendisinden gitmiş olmalı ki rahatça ve düşman olarak arkasını döndü. Bu esnada Romanyalı çocuklardan biri, bizim üniversiteli kızlardan birisine:

— Je suis foux de toi mon amour[1]! diye kurt Kuran'ından mühim bir ayet okumakla kızcağızı hazdan bayılma derecelerine getirmekteydi.

II

Bu dört bin yüksek tahsil gencinin, Doktor Hüseyin Bey kumandasında ne zaman, ne için toplandığı uzun müddet İstanbul halkının meçhulü kalmıştır.

Günlerden bir gün sokakta bir vaveyla koptu. İstanbul ürktü. Kenardan köşeden soruşturdular. Bulgaristan'da Razgırat diye bir kasaba varmış. O kasabada bir Türk mezarlığına, Bulgar talebele-

IIS

ri hakaret etmişler. Bu hareket tabii burada bize dokunmuş. Meğer bizim İstanbul'un Şişli semtinde bir Bulgar mezarlığı bulunuyormuş. Doktor Hüseyin Bey'in dört bin arslanı Razgırat'taki Türk mezarlarına vaki hareketin acısını, İstanbul'daki Bulgar mezarlığından çıkarmayı kararlaştırmışlar. Kazan kaldırıp yürümüşler. Bizim ihtiyar İstanbul'umuz

“Şeriat elden gitti. Kafir olunuyor.” parolasıyla rahle devirip padişah zorlayan Talebe- yi Ulum isyanlarına alışıktır. Abdülaziz Efendi’mizi de böyle talebe gürültüsüyle alaşağı ettiklerini tarihlerimiz kaydeder.

Talebe hareketi Romanya’dan başlayarak Kral Voris Bulgaristan'ından geçip bize sıvışmadan Mısır’a atladı. Oradan da bir hamlede Hindistan’a vardı zannedenler, hatalannı bu suretle anladılar.

Tek Millet, Tek Parti, Tek Şef, daha doğrusu Tek Şef, Tek Parti, Tek Millet feryadıyla yaşayan memleketlerde, Tek Millet denilen biçareyi bir türlü bulup görmek mümkün olmaz. Ortada yalnız ilk, orta, lise ve üniversite talebesi vardır. Cumhurreisi seyahate çıkar, yedi yaşından on dört yaşına kadar çocuklar tarafından karşılanıp uğurlanır. Başvekil taktik gezisine lüzum görür, memleketleri dolaşır. Bu suretle Tek Millet, mekteplilerden ibarettir. Muhalifler, bu vaziyet karşısında “Bizim velinimetler nedense, aklı başında adamlarla görüşmek istemezler,” diye dedikodu yaparlarsa da, elbet bu usul daha rahattır. Çocuk kısmı akı karayı, iyiyi kötüyü fehm edemez. İnsanı sıkıntıya düşürecek terbiyesiz sualler sormaz, tapu müdüründen, icra memurundan polis komiserinden belediye reisinden, vali beyden şikayetçi değildir. Vergileri fazla, inhisar maddelerini pahalı bulmaz. Yaşasın mı, tabii yaşasın? Sağ olsun mu, tabii sağ olsun, der geçer. Fazladan talebe ile iş çevirmenin bir iyiliği varsa, memur kadrosunun ihtiyat ambarını teşkil eden bu kalabalık, zaten birbirleriyle aynlmak üzere bir araya gelmişlerdir. Muayyen prensipleri, muayyen hedefleri, muayyen iktisadi ve siyasi bağlan yoktur. Sabahleyin topla, akşamüzeri çil yavrusu gibi dağılsınlar otomatik bir oyuncak.

lşte bu sebeple olacak ki, o sabah üniversiteye Tek Şefin emir kullarından, Tek Parti’nin yâranından iki üç beyefendi şeref verdiler. Talebeyi konferans salonuna topladılar. Razgırat bir Bulgar kasabası olduğundan başlayarak mini mini bir coğrafya dersi verdiler. Sefir-i kebirimiz tarafından şifreyle verilmiş rapo-. run hülasası okundu. “Haydi tosunlar, öcümüzü alın!” denildi.

Dört bin delikanlı yuhalarla yola düştü. Sokak başlarında durup yan bakanın gözlerini, cennetmekan Sultan Beyazıt Veli masasında oldugu gibi iki parmaklarla hardanak çıkaracaklarını haykırdılar. Yüksekkaldınm’ı ter içinde çıktılar. Harbiye Mektebi önünü birkaç süngülü tutmuştu. Bu kordon

kolayca yarıldı. ikinci bir inzibat kuvveti mezarlığı muhafaza vazifesini yüklenmişti. Talebe-yi Ulum onu da aştı. Birkaç mezar taşı kırıldı. Milli heyecan bu suretle teskin edilip marşlar okunarak geri dönüldü. Paralı olanlar zafer neşesiyle Beyoğlu birahanelerine giriverdiler. Fatih Medresesi’nde yatıp kalkanlar ise, mintanlanmn sökülen yamalarını, pantolonlarındaki düşen düğmeleri dikmek gece mum ışığından tasarruf için. akşamın alacakaranlığında, abdeshane kokan avlulara, ayaklarında birer kısa don, sırtlarında birer eski fanilayla oturdular.

Bu iş bir aralık o derece aldı yürüdü ki Ebedi Şef, artık saçlı sakallı profesörleri, âlimleri, gazinolarda, barlarda, saraylarda, parklarda imtihana çeker, bazısına bir yıldızlı on numara, bazısına aferin, bazısına tahsin verir, bazısını hışımla kovar, bazısını, masaya binip, “Ben eşşoğlu eşeğim” diye bağırtmaya mecbur eder olmuştu.

Sırasıyla yolların, apteshanelerin, çiftlik, maden, su, işletmelerinin, elektrik santrallerinin zerzevat marabalarının, manav çarşılarının kasap pazarlarının fidanlıklarının, çiçekliklerin süt

ve yoğurt kerhanelerinin bile numunelikleri meydana çıktı. Yani koca memlekette hiçbir şey iptidailikten, imtihana tabi tutul-' maktan, kurtulamadı. - ■

Velhasıl, Tek Şef, Tek Parti, Tek Millet inkılabı, talebelerden başkasına söz söyleyemez, söz anlatamaz hale geldi.

Dört bin talebenin ikinci hareketi biraz dil inkılabına, bir parça da yabancı sermayeye karşı patladı.

Bir üniversite talebesi köprü üzerinden geçerken ağlayan bir Türk adamına rastlamış imiş. Üniversite talebesi demek, Türk milletinin gözyaşını kurutacak mendil demek olduğundan oğlancağız heyecanla yanaşıp bu inci tanesi gibi dökülen yaşların mahiyetini sormuş. Kahretsin! İnanılır şey mi? Bu memlekette... Bu vatanda......

Bu asıl milletin bir ferdine karşı! Deme birader! Dedim gitti! Yemin-' et! Vallaha da billaha da, hilafım yok. Hilafım varsa iki gözüm önüme aksın. Hem de iki delikten değil bir delikten... Yahu nasıl olur? Sen bir Türk olasın

da... Vangonli denilen kefere bir şirketin kefere direktörü sana ha... Hem de yüzüne beraber. .. İzin istediği için . bir Türk odacıya “Hayvan Türk” demiş. Efendim bu direktör Türk zabiti olsa da Mehmetçik’e “Eşşoğlu eşek, kahpe avratlı” dese neyse hakkıdır. Lakin bir kefere olup ... “Hayvan Türk” mü dedi idi.. . Tamam... Biz öldük mü ulan! Biz erkek değil miyiz. Gel arkamdan... Gel beraber. Yürü önüm sıra... Yürü...

Halk arasına yayılan rivayet bu! Halk arasına rivayeti kim yayar. Hükümet yayar. Hükümet yalan söyler mi? Hem de öyle abur cubur hükümet değil. Türk Hükümeti! Haşa söylemez. Öy-' leyse bu söz doğrudur. Doğrudur ama, her yerde birkaç seciyesiz, birkaç sütübozuk, birkaç vatan haini bulunur. Muhalifler kulaktan kulağa şöyle fısıldadılar. “Asıl sebep “HayvanTürk” lafı değil. Saraydaki silahşörler, Vagonli’ye cebren hissedar olmak istemişler. Şirket razı gelmemiş... Bu bir... İkincisi, bilmem kim bilmem kimi şirkete yerleştirmek için tavsiye kam vermiş. Direktör herifi işe almış. Haftasına beyzadeyi Halep hattında, kaçak eşyalarla beraber yakalamışlar. İşine nihayet verilince bilmem kim öfkelenmiş... Üçüncüsü - ses burada bütün bütün alçalıyor- hani Armstrong bir kitap yazdı ya... Mustafa Kemal diye bir kitap... işte Ebedi Şef ona kızmış... “Paralasınlar!” buyurmuş...

Neyse, gerek halk arasına yayılan rivayet sahih olsun, gerekse muhalif ve münafıkların fısıldadıkları laflara inanın, Talebe-yi Ulum yeniden coştu. Galatasaray karşısındaki acenta binasıyla Karaköy'deki merkezin camlarını kırdılar.

İstanbul tekrardan heyecanlandı. Lakin bir evvelki gibi gafil avlanmadı. Günü, bir bayram gününe çevirdiler. Gülüp eglenen hadsiz hesapsız ... Sucular, şerbetçiler, gazozcular, hararetli nutukların parsasını, yankesiciler arslan payını ceplerine attılar. Doktor Hüseyin Bey’le liyötönanlanna[9] bağırmaktan kısılmış seslerini, Alman Askeri Mektep talebelerinin maç düellolarındaki yaralar gibi gururla taşımak kaldı.

Vagonli megerse beynelmilel bir şirketin malı imiş. Ankara'da kaç tane sefir-i kebir varsa cümlesi Hariciye Vekaleti önüne kuyruk oldu.

Demokrat memleketler, enerjik protestolar, diktatör memleketler küfürle dolu notalar verdiler. İstanbul'da çocukların kırdığı camların bedelini birkaç

misli olarak Kars'tan Edime’ye kadar yayılmış Türk köylüsü, Türk amelesi ödedi. Lakin her zafer biraz pahalıya mal olacağı için, masarifi kimse hesaba katmadı.

Her şeyin bir iyi tarafı oldugu gibi bir de kötü tarafı vardır. Kırıp dökmeye alışan çocuklar bir müddet sonra işsiz kaldılar. Türk'e Türk’ten başka hayvan diyen kalmadığı gibi, Bulgarların

Ebedi Şefi' Kral Boris'in yiğitleri de Razgırat mezarlığına tekrar saldırmadılar. Bizim Ebedi Şefin at uşaklarına mahsus kapelala-rı giyerek, eski İstanbul kopukları gibi caddelerde racon kesen yüksek tahsil gençliği, esnemekten az daha çenelerini yalama edecekti. İşte bu sırada mühim bir şey keşfedildi. Talebe-yi Ulu-m’un neşretmekte olduğu Birlik Gazetesi, birdenbire ehemmiyet peydahlamıştı. İki bin derken dört bin, dört bin derken sekiz bin, sekiz bin derken on dört bin satmaya başlamaz mı? Bre aman! Cam kırıcıların cümlesi muharrir, şair, naşir, alim kesildi. Gazetenin bağrına kırmızı boya ile, muallakta koşan bir Bozkurt resmi çiziktirip dünyaya artık pazı kuvvetryle değ_il,_yazı kuvvetiyle nizam vermeye giriştiler.

Evvela kasideler kaleme alındı. Birinci, ikinci İnönü zaferleri, Dumlupınar, Sakarya, İzmir zaferi, Mudanya zaferi, Lozan zaferi, Montrö zaferi, Boğazlar zaferi hep tekrardan kazanılıp tarihe altın kalemle dere olundu. Sonra sırasıyla Edirne, Dedeağaç, Kırklareli, Çanakkale, Aydos, Arıburnu, Ayvalık, Kazdağı, Manisa, Bursa, Çeşme, Antalya, Adana, Gaziayıntap, Urfa, Van, Erzurum, Çabakçur, Erzincan, Artvin, Ardahan, Kars, Hopa, Rize, Trabzon, Zonguldak, İstanbul, Eskişehir, Afyon, Uşak, Adapazarı, İzmit, Yalova vilayet veya kazalarının düşman kurtuluşuna dair mevhibeler, zafernameler neşrolundu. Bunlar da tükenince talebe bir Çanakkale seferi tertip etti. Orada neyi bulmayı umdukları maalesef bütün gayretlere rağmen tespit olunamamıştır. Tarih bu noktadan karanlıkta kalıyor ki hazin bir yoksulluktur.

Mehmet Akifin:

“Sana dar gelmeyecek makberi kimler kazsın!

Gömelim gel tarihe desem sığmazsın!” diye biten şiir parçasını okuduklarından, Çanakkale’nin hal-i pürmelalini hiç beğenmediler.

“Bu *topraklar için toprağa düşmüş asker”* in kemikleri, köpekler tarafından çukurlardan çıkarılarak yol kenarlarına, tarla kıyılarına dağıtılmıştı. Yani Çanakkale şehitlerine dar gelmeyecek makberi kimse kazmamış, şehit Mehmetçik de, yetmiş iki buçuk milletin Türk sayıldığı yeni tarihe hakikaten sığmamıştı. Bir enayi çıkıp herhalde bedava olduğu için ruhu vahyını nida namıyla çekip türbe tavanı yapmamış, yedi kandilli Süreyya’yı oradan uzatmamıştı. Yarasına ne sarıldığı tabi malum değilse de, hatırasına bir şey yapılmadığı meydandaydı. Beyninden vurulmuşa dönen Talebe-yi Ulum, ondüleli saçlarını yolup spor gömleklerle örtülü sıska göğüslerini yumrukladılar. Köylüler, sayımcı geldi sanarak hayvanlarını önlerine katarak dağlara çekildiklerinden, faciayı yerlilerden tahkik etmek de mümkün olamadı. Ele geçen, ayağa takılan kemikleri evvela maksatsız olarak bir tarafa topladılar, yığdılar. Mübarek şehitlerimizin bakiyeleri bir küçük tepe vücuda getirdi. Şimdi bunu ne yapmalıydı Yarabbi! Yüze, göze sürmenin, önünde secde etmenin hiçbir faydası yoktu. Bir sırık bulup tepesine bir tahta parçası çattılar. "Üzerine birkaç kelime yazdılar. Bunun fotoğrafını çektiler. Oradaki İngiliz mezarlığının da -ortasında muazzam bir abide bulunan mükemmel bir parktı- resmi çıkarıldı. Bu iki tezat Birlik Gazetesi'nin ilk sayfasına ne güzel yaraşacaktı. Anafartalar’ı, Seddülbahir'i, Kili-dülbahir'i, Gelibolu’yu gezdiler. Yürekleri kan ağlayarak gemiye bindiler. Onlar gemiye biner binmez hayvanlarıyla köylerine dönen Çanakkaleliler, kemiklerin üzerine dikilen sopayı, haça benzeterek derhal suya attı. Küçük çocuklar aşık aramak için kemikleri tekrardan dağıttılar. Her şey bir saat içinde eski haline avdet etti. Fakat o hafta çıkan Birlik Gazetesi, bin nüsha daha fazla sattı. Bayi Tatar Hasan, kârını cebine indirip postu meyhaneye serdiği akşam, arkadaşlarına Mehmet Akif'in Çanakkale Şehitleri nam manzumesinden aklında kalan tek kelimeyi, “kandil”

kelimesini birkaç kere tekrarladı. Sonra:

— Ölüsü kandilli diye ben işte o heriflere derim, diye güldü, hakikat heriflerin ölüsü kandillikmiş. Bizim ocağımızı yaktılar, aferin!

Birlik Gazetesi’nin Çanakkale şehitlerine ayrılan nüshasının tesiri yalnız bundan ibaret kalmadı. Meşhur muharrir Sadri Ertem “Birkaç Yüz Ton

Granit İstiyorum,” diye pek acıklı bir makale kaleme aldı. Üstat bu granitlerle bir kocaman abide yaptırmak hülyasına kapılmıştı. Lakin makale münakaşa ilanları sahi-fesinde neşredildiğinden, daha fenası muhammen kıymeti ve yüzde yedi buçuk ihtiyat akçası miktarı malum olmadığından, hiçbir milyoner, müteahhit-mühendisçe nazara alınmadı. Taş ocakları eskisi gibi apartıman merdivenleri yapmaya, kaldırım taşı dökmeye devam ettiler. Birlik Gazetesi’nin bundan sonraki iki nüshası, fena bir tesadüfle “mesele”siz çıktı. Bergson'a, Kamil Flomaryon’a, ispritizmaya dair birkaç ilmi makale, Anadolu harbindeki kahramanlıkları musavver bir hikaye, mücerred iki destan... Böyle abur cubur şeyler. Satış iki haftada on altı binden yedi bine düştü. 18 bin iadeyi, Doktor Hüseyin Bey nereye koyacağını şaşırdı. Meclis-i harp kurdular. Şefin teknik müşavirliğini Gazeteler Serbayii Tatar Hasan yapıyordu. ilk madde olarak iadelerin okka ile kesekağıtçılara satılmasına karar verildi.

işte bu aralık Namık Kemal münakaşası zuhur ederek yüreklere biraz su serpmiş işi kolaylaştırmıştı. işte Romanya üniversitelilerinin ziyareti bu sıraya rastlar. Hikâyemizin başında anlattığımız paşahane vakası da bu esnada cereyan etmiştir. Cemal Mahir kitabını matbaadan geri almadığı için Namık Kemal gürültüsü daha iki hafta süregelmişti.

Böylece mesele dört bin üzerine ısmarlanan Namık Kemal rozetlerinden satılmayan üç bin yedi yüz tanesini Doktor Hüseyin

Bey’in kucağında bırakarak. ümit kıncı bir halde kapandı.

Birlik Gazetetesi sallanıyordu.

Sonra aynı felakete ve daha beterlerine tekrar uğramamak isteniyorsa her sayıya bir heyecanlı mevzu bulunması, bu mevzuun hasseten resimli olması ileri sürüldü. Hazırundan birisi, içtimaa gelirken bir karakolun üzerinde dalgalanan şanlı Türk sancağım görmüş, can evinden vurulmuştu. Bu sancak-ı şerifi şu anda toraman delikanlı, heyecanından bir türlü anlatamıyordu. Bir kere sancak maazallah kan kırmızı değildi. Simsiyahtı. Ne oluyorduk? Matem içinde miydik? Bayrağımızın şanlı kan rengini bu hale getiren şey herhalde soba veyahut ocak temizlemekten ileri gelmiş olmalıydı. Yoksa, karakolların da Şirket-i Hayriye vapurları gibi kurum saçan ocakları yoktu ya... Binaenaleyh şimdiden tezi yok, her tarafa

fotoğrafçı omuzdaşlar çıkarıp böyle renk değiştirmiş, kenarları liflenmiş ay yıldızı ölçüsüz ne kadar bayrak asılı ise birer birer resmini çekip, “Bayrağa Hürmet!” sayısı çıkarılmalıydı. Fikir, Gazeteler Serbayii Tatar Hasan Efendi’nin pek poşuna gitti. Boş laf ile vakit geçirmenin manasızlığı meydandaydı. İçtima dağıldı. “Bayrağa Hürmet” sayısı umulduğundan fazla sükse yaptı. Bundan pek gizli bir muhalefet kokusu bile vardı. Çünkü bayraklar daima resmi dairelerde asılıyordu. Bu resmi dairelerde demek ki hamiyetin zırnığı bile kalmamıştı. Müdür-i umumiler, telaşa düştüler. Çocuklar biraz dikkatsizlik etmişler, bu meseleyi gazeteye basmadan kulağa fısıldamak dururken gürültülü bir şekilde ilan etmişlerdi ama, fena bir iş değildi. Müsveddeler yapıldı. Daktilolar bu müsveddeleri tape etti. Resmi taahhütlü zarflar merkeze koştu. Cevaplar alındı. Bütçeden bütçeye münakaleler yapıldı. Keselerin, kasaların ağzı açıldı. Bayrağa müteallik bir maslahat olduğundan, Milli Müdafaa Bütçesi’ne münakaşasız ve kontrolsüz kabul etmek teamülüne uyularak hesap kitap, münakaşa, pazarlık akla gelmedi. Bu husustaki kanunlar, nizamlar, tamimler, sirkülerler, tahriratlar şurada boynu bükük bırakıldı. Hem resmi daireler, hem de resmi dairelerin sahipleri bayraklandılar. Direklere arada bir hafta geçmeden yepyeni, kırmızısı kan gibi parlak, ay yıldızı hesaplı sancaklar çekildi. Aynı hafta, müdür-i umumilerin karıları, kızların da kırmızı ipek entarilerinin giydiler. Birlik Gazetesi’ni görür görmez, yünlü kadın kumaşı dokuyan makinelerini birdenbire durdurup senelerden beri ardiyelerinde biriken yün kırıntılarından bayrak yapmak emri veren Mordohay Alkandari, şapka inkılabından ve yeşil katır boncuğu modasından, yoyo iptilasın-dan beri görmediği kara kondu. Hesap görüldüğü akşam meyhaneye yerleşen Gazeteler Serbayii Tatar Hasan Efendi:

“Bayrak bir milletin namusudur birader! Sen anladın mı?” diye ahbaplarına bir nutuk irad eyledi.

Fakat Birlik Gazetesi’nin işi gittikçe yaman oluyordu. Her hafta suya sabuna dokunmadığı halde, muhalefet yapacak mevzu bulmak, Cebrail Aleyhüsselam’ın bile harcı değildi. Kafir okuyucular da sanki ahvali anlamış gibi, edepsizliği arttırıyorlardı. Gazete meselesiz çıkınca baskının yarısından fazlası yallah, keseka-ğıtçılara gidiyor, Gazeteler Serbayii Tatar Hasan Efendi somurtuyor, bu hal Doktor Hüseyin Bey’in namusuna dokunuyordu.

Zorla şişirilmiş birkaç “mesele” büsbütün aksi tesir yaptı. Satış büsbütün düştü. Koca Türkiye’yi parmağının ucunda oynatan ve dört bin yüksek tahsil delikanlısına hükmeden Doktor Hüseyin Bey’in cumhurreisine nerdeyse yaklaşan kudreti de, gazetenin satışıyla mütenasip olarak, kullanılmış bir kirli kesekağıdı haline gelir gibi oldu. Huzuruna, önünü kavuşturup giren, her sözde ayağına kapanacak gibi bükülen, Gazeteler Serbayii Tatar Hasan Efendi, şefe artık metelik vermiyor, kaç kere haber yolladığı halde, “Kendisi gelsin, geçerken uğrasın” diye cevap veriyordu. Yağma ve gürültü için toplanan her insan kalabalığı gibi bizzat birliğin içinde de ikilik, üçlük, beşlik başlamıştı. Zaten Mühendis Mektebi talebeleri, Hukukçular, Tıbbiyeliler, çoktan ayrı hizipler teşkil etmişlerdi. İlk önceleri büyük muvaffakiyeti yalnız Doktor Hüseyin Bey’e vermek istemeyen rakipler kalabalıkta ileri geri konuşurlarken şimdi ortada kalabalık kalmıyordu. Çocuklar hareketsizlikten bıkmış usanmışlardı. Gazeteye eskiden, herkes bir şey yazıp getirirken -bunlar arasında Fransızca Gramer’den tercüme edilenler bile vardı ve getirilen yazıları, kimsenin gönlünü kırmamak için, tahrir heyetine teslim tarih ve numarası atılarak sıraya koymak icap ederken- artık ortada muharrir kalmamıştı. Bulgarya'dan memleketimize iltica suretiyle gelip vatandaşlığımıza kabul edilen iki edebiyatçı hanım, Bulgar düşmanlığı saçan uzun makaleleri muntazaman getirmesey-diler, vallaha, yanlış bir hesapla sekiz sahifeye çıkarılan gazete, sansüre uğramış gibi, okuyuculara bembeyaz verilecekti. Zaten bu makalelerin ömrü de o kadar uzun sürmedi... Seferberlikte silah arkadaşımız olan Almanların Ankara Büyükelçisi, gene seferberlikte silah arkadışımız olan Bulgarlarla aramızı derhal bulmak talimatı işte o sırada almıştı. Hitler lüzumsuz gevezelikler istemiyordu. Binaenaleyh Türklerin Ebedi Şefi ile Bulgarların Ebedi Şefi arasında birdenbire bir yakınlık bir kardeşlik peydahlandı. Bulgar düşmanı hanımlar, vaziyeti öğrenince gazeteye başka mevzularda yazı yazmak şöyle dursun birliğin semtine bile uğramadılar. Velhasıl her dipsiz iş gibi son yaklaşmış, kepazelik almış yürümüştü. Tekrar bir harp meclisi akdolundu. İki esaslı fikir ileri atıldı. Bunlardan birisi, Peyami Safa Bey’den mülhemdi. Ilhamı taşıyan delikanlı, bunu kendi malı gibi ileri süreceğini üstada vaat ettiği halde bu vaadinde durmamış, ilk itiraza karşı, fikrin parlaklığını su götürmez hale getirmek için, Peyami Bey’in tavsiye ettiğini söylemişti.

Peyami Safa Bey'e göre memlekette artık Yahudi düşmanlığı yapmanın sırası gelip çatmıştı. Geç bile kalınıyordu. Her tarafta milliyetçi gençlik bu pis ırka ateş püskürür, hatta katliama girişirken bizim, geride boynu bükük kalmamız, Türklüğe bir vakit yaraşmazdı. Meseleyi Cevad Rıfat Bey'in kitaplarında yaptığı gibi düpedüz ileri sürmek icap etmeyeceğinden, siyasi bir ustalık göstermeli, işe evvela Masonlara çatmakla başlamalıydı. Bu hususta üstat bir de kabataslak proje takdim ediyordu. Birinci hafta, "Masonluk Nedir?" diye bir makale, ikinci hafta, "Bizdeki Masonluk," diye bir makale. Üçüncü hafta, "Bizim Masonlar Kimlerdir?" adlı bir makale, dördüncü hafta, "Masonlar Localardan İstifa Etmeli Yoksa..." başlıklı bir makale... Eğer üçüncü makale neşredilirse idi, üstat da gazetesinde -Cumhuriyet Gazetesi'nde- meseleyi parmağına dolayacak, kendilerini şiddetle destekleyecekti.

Içtimada bulunanlar az kalsın çaresizlik içinde olduklarından bu fikri kabul edip dağılacaklardı ki bir başkası, bir başka üstattan, bir başka fikir getirdiğini söyledi. Şimdi memleketimizde bir sürü ecnebi mektep vardı ya... Sörler, Frerler, Italyan, İngiliz, Amerikan mektepleri... Pekala! Bunlarda bir sürü Türk çocuğu okuyordu... Bu ne demekti? Milli haysiyet, milli vekar, milli kan, milli kültür, milli hümanizm, ya nerde kalıyordu? Hem de burada okuyanlar büyüklerin çocuklarıydılar. Bu çocuklar -ben baştan beri dikkat ediyorum diyordu- bizim milli hareketlerimize ya hiç iştirak etmediler, yahut da pek az karıştılar. Ecnebi mekteplere karşı çıkmak lazımdı. Uzun listeler halinde o kefere yuvalarına giden Türk çocuklarının adlarını neşretmeliydi. Eğer bir gürültüyle bu Türk yavrularını, bu kardeşleri gavur tesirinden kurtarmak mümkün olursaydı, ne mükemmel bir başarıydı.

Cemiyet ikiye ayrıldı. Çok söz edildi. Nihayet Gazeteler Serbayii Tatar Hasan Efendi, beylerin kendilerine çatmaktansa, oğullarına, kızlarına çatmayı ihtiyata daha uygun bulduğunu ileri sürdü. Meseleyi bu zaviyeden tetkik etmek, yüksek tahsil gençliğini temsil ettikleri halde hiçbirinin aklına gelmemişti. Hepsi de büyük bir felaketten, önü alınmaz bir tehlikeden kurtulmuşlar gibi sevince kapıldılar. Gazeteler Serbayii Tatar Hasan Efendi'yi kucakladılar. Pratik Türk zekasına hayran kaldıklarım söylediler. Dört bin talebeyi pek yanlış bir yola sevk etmek istediğinden ve dolayısıyla

hepsinin istikballeriyle oynadığından dolayı Peyami Safa'ya öfkelendiler. Peyami'nin fikrini taşıyan delikanlı pek mahcup oldu. Önüne baktı.

Ve ecnebi mekteplerde okuyan talebelerin ilk listesini basan nüsha henüz Ankara'ya varmadan İstanbul valisi gazetenin evvela toplattırılmasını sonra kapatılmasını emretti.

Çünkü huruf-ı heca sırasıyla tertiplenen listede ordu müfettişlerinden birinin mahdumu da vardı. Hem zaten hareket tamamıyla yanlıştı. Milleti şeflerden soğutmak gibi, çocukların aklına zinhar gelmeyen bir mana taşıyordu.

Bu ilk mühim mağlubiyet, aylardan beri Doktor Hüseyin Bey'e karşı için için işleyen muhalefeti birdenbire meydana vurdu. Doktor, idaresizliği yüzünden, birliği gazetesinden, yani sesinden mahrum bırakmıştı. Buna ister yanlış teşhis ister hata-yı tabii denilsin, affedilir bir şey değildi. Mühendisler, derhal ayn bir içtima yaparak, Talebe Birliği azalarını fevkalede bir toplantıya çağırmayı kararlaştırdılar. Bu hususta azanın üçte ikisinin imzasını taşıyan bir mazbata hazırlamaya giriştiler.

Eski şairler yalnız gülden, bülbülden dem vurmamışlar ya, bazı akıllı sözler de söylemjşler. Bunlardan birisi şu beyittir:

Ehibba şive-yi yağmada *mebhud eyler adayı*

Hüda göstermesin âsâr-ı izmihlal bir yerde!

Dua ile olur mu? Hüdanın huyu da bir hoş... işte izmihlal, âsârı gene gösterdi. Ehibba şive-yi yagrnada âdâyı mebhut etmeye girişti. Ortalığa bir fısıltı düştü. Meğer birlik varidatı da nizama uygun sarf olunmamış imiş. Doktor Hüseyin Bey ve heyet-i idare arkadaşlarının barlarda yedikleri paralar... Yaptırdıkları koşumlar... Falan filan... Şimdi artık heyet-i idarenin ibra edileceği bile şüpheli görülüyordu.

Bütün dünyada doğru sözleri yalnız Türkler söylediği halde, nasılsa bir bunak Fransız da bir tek doğruca laf etmiş.

"Felaket yalnız gelmez!" deyivermiş.

Birliğe de felaket yalnız gelmedi. İstanbul Polis Müdüriyeti Birinci Şube Müdürü, valinin emri üzerine bir kocaman rapor kaleme almış, Talebe Birliği hareketinde son günlerde belli belirsiz bir Komünist sızıntısı fark edildiğini, her ne kadar elde delil namına hiçbir şey yoksa da böyle bir hisse kapılan bir memurun mühim bir jurnal verdiğini, binaenaleyh yol yakınken felaketin önüne geçilmediği takdirde asla mesuliyet kabul edemeyeceğini bildirmişti. Şifre Ankara'ya varıp açılınca, Emniyet Umum Müdürü, Dahiliye Vekaleti'ne, Dahiliye Vekaleti, Başvekalet'e, Başvekalet Çankaya'ya seğirtti. Ankara'yı bir telaşe kapladı.

Memleketimizde hamt olsun anarşi hüküm sürmediğinden, nizam ve asayiş namına herhangi bir kazadaki bir polis neferi, herhangi bir vesileyle "Ben mesuliyet kabul etmem" lakırdısını sarf ederse, artık Reisicumhur'un, Millet Meclisi'nin, hükümetin bu işe bir diyecekleri kalmamak âdet olduğundan, hemen o gece sabaha karşı Talebe Birliği'nin derhal fesh edilerek evrakına el konulması, binasının basılıp mühürlenmesi emri İstanbul'a yetişti.

1

Sahibi için her prensip biraz "kaygıdır."

2

Bunlar kanunt ıstılahlardır. Okuyanlardan manasını anlamayanlar olursa çok bir şey kaybetmez kanaatindeyim.

3

Buradaki tabii sözü asliye ceza hakimine aittir.

4

Musap, Hakim Nafiz Beyin bu prensibi izah için mutlaka kullandığı bir tabirdir. Aynen alındı. Hastalığa yakalanmak manasına.

5

Müddeiumumi manasına.

6

Hakim beye ait olan bu tabiri defterdar bey dava görüyorsunuz diyecek yerde kullanmayı pek severdi

* Öykünün bu satırından sonrası bir başka müsvedde olarak, Kart züppe adını taşımaktadır.

7

Bu ameliyeye ilkokuldaki yeğeni galiba, vurgu ameliyesi diyor.

8

99. sayfadaki öykünün farklı bir yazımı olan bu öyküye de aynı başlık verilerek iki öykü arka arkaya yerleştirilmiştir. (yhn.)

9

Amerika'da bazı kahraman teşekküllerde, şeflerin yakın arkadaşlarına bu nam veriliyor. Zabit, amir falan manasına.

[İHANET]

Kanın hizmetçiye:

— Beyefendi geldi mi? diye sordu.

— İçerde efendim, salonda.

Telaşla girdi. Şapkasını merdivende çıkarmıştı. Elinde, boru gibi bükülmüş bir mecmua vardı.

— Karanlıkta mı oturuyorsun, dedikten sonra elektriği yaktı. Yüzü, yorgun ve güzeldi.

Gazeteyi bıraktım:

— Okumuyordum, dalmışım...

Kanın bir kaşını kaldırdı:

— Annemin selamı var, dedi, seni göresi gelmiş ... Hastalığını merak etti.

— iyileşti deseydin... Artık bir şeyim kalmadı. Rahat... Çalışıyor, böyle demeliydin!

— Teyzem de oradaydı. Aylardır uğramadığımız için bize küsmüş ... Haklı vallahi!

Karşıma oturdu.

— Teyzeme uğramalısm ... Değil mi?

— Tabi. ..

—Bu kadar geç kalmayacaktım. Ne tuhaf, hemen akşam oluyor. Ben daha sonbahar havasına alışamadım. Dönüşte terziye uğradım. Madam pek yalancı... Prova hazır demişti. Iki saat bekledim. Canım sıkıldı. Bak, modeli sana göstermek için getirdim.

Mecmuayı açtı. Biraz eğilip bir döpiyes modeli üzerine parmağını koydu:

— Işte bu ... Yalnız yakası daha başka türlü ... Kollar böyle japone değil. Etek de bundan daha kısa... Bilmem ki lacivert ipeklide bu kadar zengin görünecek mi? Açık renk bir şey almak istemiştim... Düşündüm ki artık sonbahar...

Karımın sesi her zamanki gibi nazlı ve biraz şımarıktı. Bal gibi de tatlıydı. Yüzü o kadar güzeldi ki, seyrederken büyük bir kalp huzuru duyuyordum. Mavi gözleri bir küçük kız çocuğu gibi, her şeye hayran ve inanmış bakar... Sarı saçları, altın ışıltıları harikuladedir. Vücudu öyle mütenasip, öyle çevik ve hareketlidir ki her kımıldanışında cazibesi bir başka güzellik, bir dayanılmaz canlılık alır.

Nermin, terzisinden şikayete devam etti:

— Terzilerle uğraşmak ayrı bir dert. Beğendiğin modeli aynen yapmazlar. Kendiliklerinden bir şeyler ilave edip bir şeyler çıkarırlar. Benim de yüzüm tutmuyor.

Model mecmuasının yapraklarını çevirdi, gene şımarık bir çocuk gibi alt dudağını ısırdı:

— Şuna bak! Klasik bir tayyör. Dümdüz... Hele bu... A, tıpkı smokin gibi... Şaziye Hanım haklı canım... Geçen gün Paris artık orijinalitesini kaybetti, diyordu. Mevsimlik mantolardan hiçbir şey yok. .. Hep eski spor yakalar, çifter çifter godeler... Hiç sevmiyorum. Bunları şişmanlayan kadınlar için icat ediyorlar galiba... Kamile Hanımefendi duymasın, şişmanladığı için ölüp ölüp diriliyor. Haftada iki defa masaj yatırdığı halde, karnı dokuz aylık gebeymiş gibi şişiyor. Sabahları kahvaltıdan vazgeçmiş, hamur işi, tereyağı, ekmek yasak. .. Gene öyleyken bu ay 350 gram almış...

Bir an durdu. Yüzüme baktı:

— Sende bir durgunluk var Sadık. .. Gene başın mı ağrıyor?

— Hayır!

— İnşaat nasıl? Temelde çürük toprak çıkıyor demiştin...

— Sağlam toprağı bulduk çok şükür... Fazladan ev kadar kayalara rastladık, inşaat iyi...

Gazeteyi tekrar kaldırdım.

“Tabancamı çektim ... Ondan sonrasını bilmiyorum...” Bir de resim basmışlar. Bir tek hareketle, bir anda bütün insanlardan uzaklaşmış bir adam resmi, yüzü kupkuru ... Elleri, kabahatli kabahatli dizlerinde duruyor. Hasılı. .. Budalalık. .. Budalalık olmayan budalalık ama, bir taraftan da çaresiz ...

Duvardaki kitap raflarını, gözlerimi kısarak bir müddet seyrettim.

!ki aydır devam eden kabus arasında bazı bazı kendimi bu kitaplara doğru attığım olmuştu. Demek, onlara iltica etmek istemişim. Hepsini okuduğum, kalabalık ve karmakarışık bir kitap sürüsü ... Benim için hiçbir gizlilikleri kalmadığından, dört senedir hakir gördüğüm sessiz dostlar. .. Yahut gürültücü düşmanlar...

Öyle ya, bir gece gene uyku tutmadıydı. .. Buraya geçmiştim kitap okumak lazım geldiğine, başka çare kalmadığına yüzde yüz emindim. Bu, bir dost ihtiyacı idi. Lakin raflara yaklaşmaya bir türlü cesaret edememiştim de. Açık bir düşmanlık hissi...

Edebiyatçılar, mühendislere maddi adam derler. Bu esas üzerine kurulmuş bir sürü göz yaşartıcı roman ve hikaye vardır. Bir söz, isterşe gayet saçma olsun, sık sık tekrarlanırsa, insan tesirinde kalıyor.

O geceki halimi ben bile mühendisliğime yaraştıramamıştım.

Bir mühendis müteahhit bu kadar manasızlık eder mi? Dediğimi gayet iyi hatırlıyorum.

Kendimi denemek için raftan bir kitap aldım. Ama, bunu gözümü kapatarak, var kuvvetimi kullanıp bir suç işler gibi yapmış olacağım ki koltuğa oturuncaya kadar adına bakmadım.

Hava dehşetli sıcak, kitap dehşetli ağırdı. Muhtevasıyla değil, maddi tarafıyla, yani cildi ve yapraklan ağır...

Sonra adını görür görmez, sahici bir dehşete kapıldım: Genç Verter'in Istıraplan... Neşredildiği devirde, birçok delikanlının intiharına sebep olduğu söylenen, hasta ve ahlaksız kitap ... Şiirine ve safiyetine rağmen, gayn tabi hislerle dolu, münasebetsiz intihar hikâyesi...

Cehdederek birkaç sahifesine göz gezdirdim. Almancası bile pek iyi bildiğim Almanca değil...

Kitabı, dolaptaki diğer ciltler arasından, gözlerimi kapatarak aldığıma eminim. Şu halde, evvelden beri onun üzerinde durmuşum. Farkına varmadan Genç Verter'in macerasına kapılmışım ... lyi ama, benim aylardan beri kendi kendime evirip çevirdiğim öldürme ihtirasının intiharla bir alakası yok ki... Bilakis, başkasını öldürmek ihtiyacı içindeyim... Kan dökülecek ki. .. Bu şey temizlensin... Bu ıstırap... Hayır! Bu leke...

Kitaplarım bir örnek ciltlenmiştir. öyle olduğu halde, gene gözüm Genç Verter'in Istırapları'na takılıyor.

Şimdiye kadar cahil bir köy ağası dediğim, hiçbir lafına kulak asmadığım rahmetli ne kadar haklıymış ...

Çerkeş'in Viranoba Köyü'nden Yunus Ağa'nın duvardaki resmine, canlıymış da beni ayıplayarak seyrediyormuş gibi, hicapla baktım. Bu resim ölümünden iki sene evvel çektirdiği bir vesika fotoğrafından büyütülmüştü. Biraz donuk, biraz bulanık. .. Gözleri hiç fark edilmiyor, beyaz sakalı, buruşuk yanakları iyice rötuşlu ... Sırtında cübbeye benzeyen paltosu, kravatsız köylü gömleği... Başında, kalpakla külah arası bir uydurma serpuş ... Hiç gülmezdi, her zaman böyle somurturdu ama, latifeyi de severdi. Gençliğinde biraz eşkıyalık etmiş, biraz tütün kaçakçılığı yapmış, seferberlikte zaptiyeye yazılmış bir adam ... Bir fakir köyün birinciye gelen zengini. ..

Bunlar, babamın sırası geldikçe tekrarladığı sözler. ..

“Erkek kısmına fazla düşünmek iyi değildir. Boynu şişer de satlıcan olup ölür.”

“Baktın ki dolusu almıyor, boşu dolmuyor, ‘ya Allah’ diyerek silaha sarılırsın. Silah böyle sıralar için icat edilmiş.”

“Bu dünyada bazı lekeler vardır, Ayvalık sabunuyla değil, kanla temizlenir!”

Sana, on iki yaşındayken silah kullanmasını öğretmemin sebebi işte bu.

[İHANET][1]

Karısı eve geldiği zaman Kadri gazete okuyordu. Ortalık ner-deyse kararacaktı. Necla şapkasını merdivende çıkarmıştı. Elektriği yaktı.

Yorgun ve güzeldi:

— Karanlıkta okuyorsun! dedi.

Kadri, yüzüne bakarak sordu:

— Karanlıkta mı? Sahi, dalmışım!

Işık ikisinin de yüzüne vuruyordu. Kadri çirkin bir adamdı. Necla bir kaşını hafifçe kaldırdı:

— Annemin selamı var. Seni göresi gelmiş. Hastalığını merak etmiş.

— İyi oldu deseydin... Artık bir şeyim kalmadı. Gazeteyi masanın üstüne bıraktı,

— Rahat... Çalışıyor. Böyle demeliydin!..

— Teyzem de oraya gelmişti. Bize uğramıyorsunuz diye darıldı. Necla, bir taraftan eldivenlerini çıkarıyordu:

— Teyzeme uğramalısın.

Kadri iskemlesini arkaya doğru yaylandırdı.

— Olmadı Necla... Bu akşam iyi değilsin. Yahut ben artık her şeyi biliyorum da bana bu hal iyi gelmiyor.

Kadın öylece durdu.

— Doğrusu belki de budur. iyi değilsin. Hayır... Şuraya oturun... Oturun rica ederim.

Yutkundu:

— Bugün öğleden sonra, pastahanenin balkonunda, bir güzel delikanlı ile dört saat oturdunuz... Rica ederim susun... Bana söyleyecek bir sözünüz kaldı mı? Oraya evvela siz gitmişsiniz. Iki kere saate baktığınızı söylediler.

— Kim söyledi?

— Iki kere saate bakmışsınız...

— Yalan.

— Bir kere de boyanızı tazelemişsiniz. Acele acele... Ne kederli bir şey... Bir pastahanenin balkonunda boya tazelemek. .. Sevimli bir delikanlıymış. Resim gibi güzel. Ama olsun... Bunu sizden ummazdım. Bu itimat nerden gelmiş. Mağrur bir haliniz vardır. Gurur, hiçbir işe yaramaz; ama bir insanın bunca senelik arkadaşını aldatmamasına belki yardım eder. İstirham ederim susun... Ben çirkin bir adam olduğumu biliyorum. Halbuki arkaya çekildikçe yüzünün yansı gölgede kalmış, dudaklarını aralayan küçük gülümsemeyle, ağzı ve çenesi son derece güzelleşmişti. Çirkin ve güzel olmak insanın elinde değildir; ama çirkin bir adamla evlenmemek elimizdedir. Sana evlenme teklif ederken yüzüme maske taktığımı iddia edemezsin. O zaman... On sene evvel şüphesiz daha çirkindim. Kendime bu kadar güvenemezdim. Çekingen, acemi bir çirkin, iki misli çirkin olur. Neden kabul ettin?.. Hemen ağlama... O zaman bir hususiyetimi sevmiş olabilirsin desem, hiçbir şeyimi satmadım. Kumar da oynamam. Neyim varsa gene üstümde duruyor. Kötülüklerim de, çirkinliklerim de, benimle beraber.

Bir düğünde tanıştığımızı hatırlıyor musun? Güzel delikanlılar, panl panl üniformalanyla genç zabitler çoktu. Yani, su bulunmayan yerde teyemmüm caizdir, diyemezsin. Sabret. Deminden beri, seni beklerken lakırdıyı bu kadar uzatacağımı ben de zannetmiyordum. Konuşmasını beceremem. Bazı kadın muharrirler, romanlannda benim gibi mühendisler hakkında “Maddi adam, kadının ruhunu anlamaz. Ona muhtaç olduğu şiiri veremez!” falan diye birtakım şeyler, hakikatler, güldü, yazıyorlar. Şimdi ilk defa bir roman kahramanı gibi olmanın lezzetini tadıyorum. İkimiz de kahramanız. Ne kadar basit olursa olsun, demek her insanın içinde bir roman kahramanı saklanıyor. Meselenin henüz vahim olmadığını biliyorum. Kendimi zapt etmemin sebebi budur. Fakat siz, evli bir kadın için işin en zor tarafını muvaffakiyetle geçtiniz.

Öğlenden sonra bir otomobile binip bir pastahaneye gitmek, orada saate bakarak, boya tazeleyerek bir güzel erkeği beklemek, onunla dört saat kadar konuşmak. Alçak sesle hiç gülmeden... Emniyetli bir ciddiyetle... Başlangıç daima ciddi olur zannederim. Orta yerde, dalgın bir neşe... Adeta sarhoşluk gelir. Birisini aldatmanın kurnaz zevki. .. Sonra hırçınlıklar... Usanma... Pis şey... Bugün neler konuşabileceğinizi çok düşündüm. Benden bahsedilmemiştir. Elini masaya hafifçe vurdu. Eminim... Vakit geçtikçe “eve geç kaldım!” dedin mi? Rica ederim şimdi niye ağladığınızı anlayamıyorum. Hülasa etmeliyim, bir adım attınız. Müthiş bir adım. Evli bir kadın için en cesur, affedin, en hayasız bir adım. Eve gizli bir saadetle bu kadar yorgun gelince anneden, teyzeden havadisler vermek, bir yabancının yanında soyunmaktan daha müşküldür.

Artık geri dönmeyi siz de kibrinize yediremezsiniz. Kendi başına işler yapmaya kalkan birisinde, bu kadarcık inat olmalıdır. Yann gene öğleden sonra yola çıkarsınız. Onunla görüşürsünüz. Size bir avukat tutar. Derhal boşanma davası açarsınız. Sebebi, ruhi imtizaçsızlık. Mühendis olduğumdan, güldü, buna herkes inanır. Velhasıl kanunda buna benzer bir sebep elbette vardır. Bunu avukatlar bilir. Dava nihayetleninceye kadar umumi yerlerde beraber görünmemeye, benim hatının için katlanacağınızı ümit ederim. Kendinizi iyi kollayın. Her malın iki değeri olur. Birisi mübadele değeri, öteki kullanış değeri. O zat, meseleyi benimle halletmeyi düşünmediğine göre, sizde bir mübadele değeri olduğunu kabul etmiyor

demektir. Geriye ötekisi, yani kullanış kıymetiniz kalmıştır. Bunda eskimek tehlikesi çoktur. idareli davranmanız menfaatiniz icabıdır.

Kadri, gazetenin kenarına bazı çizgiler çizerek, bunların düzgün olup olmadıklannı anlamak için arada sırada kağıdı çeviriyor ve Cevat'ın ismini yazmamak için kendisini zorluyordu. Karısını dinledi. Nihayet içini çekti'

— Anlıyorum Necla ... Beni göründüğümden daha budala zannetmekte belki haklısınız... Bu işten vazgeçeceğinizi şimdi samimi olarak zannediyorsunuz. Pişman oldunuz. Pişman olmak, enerjimizin tükendiği sıralara rastlar. Yorgunsunuz. Adeta sizi pusuya düşürdüm. Buna mahcubum. Halbuki hesapta başından beri yanıldınız... Elde bir vardı. Unuttunuz. Artık geri dönmek sizce imkansız olduğu halde mademki bir kere daha tecrübe etmeyi teklif ediyorsunuz. Elini kaldırdı. Yani ... Pardon... Elbette siz böyle bir şey açıkça söylemiş değilsiniz, kısacası ben bu pazarlığa da razıyım. Ölmüş de olsa sizden bir oğlum oldu. Nihayet oğlumun anası idiniz. Onu dünyaya getirirken azap çektiniz. Emzirdiniz. On sene dosttuk. ikinize karşı da birtakım vazifelerim hâlâ vardır. Şimdi iyi dinle. Tecrübeli bir adam, “ Bir kere ihanet eden hep ihanet edecektir” demiş. Sen de bu kaideye uyacaksın... Seni öldüreceğim.

— Öldür.

— Pekala... Demek mutlaka benim elimde ölmek istiyorsun... Halbuki ben kabil olursa, güldü, bahtiyar yaşamanı dilemiştim. ille benim elimde öleceksin demek. Masaya doğru eğildi. Alnına aydınlık vurmuştu. Gözleri kurnaz ve gaddardı. Demek benden korkmuyorsun... Pekala. Artık ağlamayın... Bak kim olduğunu sormuyorum bile ne lüzumu var.

Ellerini pis bir şey tutmuş gibi birbirine sürdü. Haydi karınım aç. inşaatta işler çetinleşti. Temelde büyük kayalar ve yumuşak toprak çıkıyor... Berbat...

Karar günü Ağır Ceza Mahkemesi'nin salonu, ağzına kadar dinleyicilerle doluydu. Şık erkekler, mektep talebeleri, siyah cübbeleriyle sakin ve kanıksamış avukatlar.

Mühendis Kadri Karaman, lacivert bir kostüm giymişti. Saçları parıl parıldı. Salonda toz ve esans kokuyordu. iki süngülü jandarma -hiç de heybetli değiller- ihtiyar mübaşir, dişsiz ağzıyla, bir ihtiyar dul kadın gibi mahcup mahcup gülerek Kadri Bey'e affetmiş bakışlarla bakıyor.

Müzakere odasının kapısı açıldı. Katil ve avukatı ayağa kalktılar. Hakimler yerlerine geçtiler. Müddeiumumi muavini cübbesinin kollarını katladı. Zabıt katibi öksürdü. Kararı okumaya başladı.

icabı düşünüldü:

“İstanbul’un Şişli semtinde, Halaskargazi Caddesi’nde 441 numarada oturan kansı Necla’yı tabanca ile öldürmekten suçlu olup 14/3/1937 gününden beri mevkuf, aynı evde sakin 31O doğumlu Mühendis Kadri hakkında, yüzüne karşı yapılan açık duruşma sonunda,

Suçlu Kadri, vaka gününe kadar emsaline numune olacak derecede ahenkli bir aile hayatı geçirmekte iken, on seneden beri karısı bulunan Necla'yı, 14/3/1937 tarihine rastlayan günde, arkadaşı Cevat’ın evinde rastlayarak öldürdüğü, suçlunun, “Evde karısını bulamayınca annesine gittiğini zannettiğini, oraya uğradığını, orada da olmadığını anlayınca can sıkıntısını gidermek için arkadaşı Cevat’ın Beyoğlu’nda Sıraselviler’deki apartman dairesine gittiğini, Cevat kendisini görünce fırlayıp kaçtığını, bundan bir şey anlamayan Kadri kapıda dururken evin içinde ‘Cevat nerdesin?’ diye bir kadın sesi işittiğini ve bu sesin, karısının sesi oldugunu müphem surette tanıdığını, derhal yatak odasına koştuğunu, orda karısı Necla’yı, çıplak bir halde yatakta yatar gördüğünü, kadının korkuyla sıçrayarak karyolanın altına kaçtığını, bir şey söylemeden, ne yaptığını bilmez bir halde, her zaman yanında gezdirdiği küçük çaplı bir Brovnik tabancasıyla bir kere ateş ederek öldürdüğünü.”

Zabıt katibi, öteki sahifelerde kararın arkasını bulmak için biraz sustu. Kadri ayakta dikkatle onun ellerine bakıyordu. Halbuki o gün bir şey söylemişti: “Qdaya girince, inşaattaki ustalara seslenir gibi, kolay gelsin arkadaşlar” demişti. Karısı karyolanın altında... Dizlerinden birisinin temas ettiğini Kadri, şimdi iyice hatırlıyordu. Necla, yalvaramamıştı. Gözleri alabildiğine açık, tam alnının ortasına yavaşça, sanki birisini uyandırmaktan korkuyor gibi sıkmıştı.

Zabıt katibi tekrar okuyordu:

“Söylemiş gibi vakaya uygun ifadesine ve yeminli olarak dinlenen şahitlerden maktule Necla’nın anası, Sadettin kızı Emine Müjgan vaka günü damadının öğleden sonra evine geldiğini, başının ağrıdığım, karısının evde olmadığını, burada bulacağım zannettiğini söylediğini, dalgın ve şüpheli bir halini görmediğini, *o* sabah Kadri’nin her zamanki gibi inşaat yerine vazifesi başına geldiğini, ne o gün, ne de o günden evvel kendisinde hiçbir fevkaladelik, dalgınlık görmediğini, gülüşüp konuştuklarını, öğlenden sonra, başı ağrıdığından evine gittiğini, akşamüzeri vakayı duyduğunu; diğer şahit Ressam Cemil “Cevat’la Mühendis Kadri’nin eskiden beri tanıştıklarını, vakadan bir hafta evvel kendi evindeki bir ziyafette beraber bulunduklarını, aralarında hiçbir soğukluk mevcut olmadığını, bilakis, eskisi kadar samimi görüştüklerini maktul Cevat’ın apartman kapıcısı Sivaslı Hüseyin oğlu Durmuş, suçlu Kadri’yi tanıdığını, önce de Cevat’ın evine gidip geldiğini, son zamanlarda kansının yalnız gelmeye başladığını, o gün Kadri Bey’in geldiğinde yüzü asık olmadığını, bir şeyden şüphelenmediğini, maktul Cevat'ın hizmetçisi, yani kızı Eleni, dört aydan beri Kadri'nin kansı Necla’nın, evlerine misafir gelerek efendisiyle yatak odasına kapandıklarını, o gün, Kadri Bey gelince, bir felaket çıkacağını anlayarak bağırdığını, Kadri Bey'in bir şeyden şüphelendiğini zannetmediğini, efendisi kendisine, “Kim o Eleni, ne var?” diye seslenince Kadri Bey'in odaya doğru yürüdüğünü, kendisinin, bir felaket çıkacağını anlayarak, şaşırıp kulaklarını tıkadığını ve maktuller hakkında 14/3/1937 tarihli otopsi raporu ve 17/3/193 7 tarihli ve 80 sayılı doktor raporu ve 22/3/1937 tarihli Adli Tıp İşleri Kimyahane Müdürlüğü tarafından verilen 565 numaralı raporda, “Maktullerin o gün cinayetten evvel münasebet-i cinsiyede bulundukları yazılı olması, 14/3/1937 tarihli üç kıta zabıt ve keşif varakası, hazırlık ve ilk tahJzikat ve duruşma zabıtnamesi mündericatı gibi kati ve kanuni delillerle suçlunun bu fiili elinde olmayan gayet ağır bir tahrik altında işlediği ve hadisede tasmim ve tasavvur gibi kasdı cürmü bulunmadığı anlaşılmış olduğundan, Maktul Cevat’ın el yazısıyla yazıp suçlu Kadri’ye gönderdiği, vakadan iki gün evvelki tarihi taşıyan teskerede, hastalandığı yazılı olmasına göre suçlunun ifadesinin hakikate uygun olduğuna bu suretle nikahlı karısını bir yabancı erkekle aynı yatakta gören bir kocanın içine düşeceği hiddet ve asabiyet haletiruhiyesiyle bu fili elinde olmayan mücbir. sebeplerle işlediği ve şahitlerin ifadeleri suçlunun vaka

gününe kadar karısından bir an bile şüphelenmediği meselde tasmim bulunmadığını meydana koyduğundan ...” zabıt katibi, avukatlardan başka kimsenin dikkat etmediği birtakım madde numaraları okudu.

“ ... maddeleri mucibince 1 4 ay ağır hapis cezasına ve 6000 kuruş mahkeme masarifinin, 750 kuruş keşif harcının suçlu Kadri’den aynca tahsiline ve talep gibi kabili temyiz olmak üzere 17/6/938 tarihinde karar verilerek Cumhuriyet Müddeiumumisi 1675 Hüseyin Sadık Çadır ve Zabıt Katibi Ahmet Yazar hazır olduğu halde suçlu Kadri’nin yüzüne karşı usulen ve açıkça okunarak anlaşıldı...”

Reis öksürdü.

— Mahkeme sizi 14 aya mahkum ediyor. Bu kadar zamandır mevkuf bulunuyorsunuz. Haydi gidin. Serbest bırakılacaksınız.

— Teşekkür ederim.

Avukatı koşup elini sıktı.

— Namusunuzu temizlediniz dostum... Mahkeme iyi karar verdi. Doğru bir karar.

— Teşekkür ederim.

14 aydır devam eden mücadele bitmişti. Kadri büyük bir yorgunluk ve boşluk hissediyordu. En fenası namusunu temizlediğine kani değildi. Dostları elini hareretle sıktılar. Bu raporlar, bu şahitler, tevkifhanedeki adamlar... Son derece ihtiyarlayıp ihtiyarlamadığını anlamak için elini çenesine götürmek istedi. Sanki yanaklarında vıcık vıcık bir şey vardı. Cesaret edemedi.

Kendi kendine, “Biz de hesapta yanıldık,” dedi, biz de elde biri unuttuk. .. Ben onlara bir şey yapamadım. Onlar benden intikam aldılar. Koridorda ihtiyar mübaşir avaz avaz suçluları adalet huzuruna çağırıyordu.

TABURCU

Koğuşlarda yer olmadığı için koridora bir karyola kurup beni oraya yatırdılar. Saatler uzun ve boş bir toprak yolda yorgun ve ihtiyar bir at gibi geçti. Ve gece, hastaneye tren düdüklerinin ve tramvay gıcırtılarının ötesinden yavaş yavaş ve düşmanca geldi.

Artık cigara içmek ve düşünmek bile tatlı değildi.

Komşu hastaların horultusu, ümidi, öksürükleri, ölümü hatırlatıyor. Bizi -tam doksan mevcudumuz var- bu gece sabaha kadar küçük bir hademe oğlan bekleyecek. Öylesine küçük ve usanmış ki omuzlarını bile bekleyemez.

Kalın ayaklı, geniş ve beyaz bir masanın başında oturuyor. Masanın üzerinde, dibi rutubetli bir kuşkonmaz saksısı var. Burada ihtiyar hastabakıcı kadın kadar ümitsiz ve yalnız olan bir de o var.

Küçük hademenin önünde saatlerden beri okuduğu ve alnına düşen saçlarını kaldırırken bir türlü bitiremeyeceğini itiraf ettiği bir kağıt duruyor.

Bardağı doldurmak için yanından geçerken baktım. Gece servisinin nöbet pusulası. Orada şüphe yok adı daktilo ile yazılıdır ve eminim ki bizim küçük hademe şimdi, hastanenin adresi aklında kalmamış çok uzak ve çok mühim bir odasında doldurulan bu kağıda isminin yabancılar tarafından yanlışsız olarak nasıl kaydedildiğine şaşıyor ve bu kadar meşhur olduğu için gururlanıyor.

Benden sonra koridorun karşı köşesine dili tutulmuş bir kadın getirmişlerdi. Karyolası saatlerden beri boş gibi. Konuşama-dan yaşamanın imkanı yok. Dilsizlerin neden çırpındıklarını ve-niçin konuşmaya çalıştıklarım şimdi anlıyorum.

Yan odadan bir hasta çıktı. Iki tarafa sallanarak aptesaneye gitti. Dönüşte yanıma yaklaşıp durdu:

— Bana bir cigara verir misiniz? dedi. Demek İstanbullusun. Alâ, ben İzmitliyim, başım ağrıyor, arada bir gözlerim kararıyor. Biz köylü adamlarız. Baş ağrısına falan yatmayız ama, son sıralarda kötüledik. Benim

İstanbul’da çoook ahbabım var. Meyvehoşta Kabzımal Selanikli Mehmet Bey’i bildin mi? Yazık. İyi. adamdır. İşte o benim ahbabımdır.

Orta yere dalgalanarak alçalan bir mavi duman bırakıp gitti.

Küçük hademe saate baktı. Sonra oda kapılarından içerisini gözetleyip kulağını nefeslere uzattıktan sonra elektrikleri söndürmeye başladı. Karanlığa ancak İzmitli itiraz ediyor.

Hademe:

— Ne var dedi, nasıl olsa uyuyacaksın.

Hastabakıcılar giderken konuşmuşlardı. Bu koğuşta bu gece -bu gecenin tarihi ve adı neme lazım- üç tane ölümlük hasta varmış. ikisinin başına mütemadiyen buz koyulacakmış. Hasta bakıcılardan bir tanesi tıpatıp “Saçlarımı yaptırmalıyım.” der gibi sakin ve şikayetçi “Bu da yeni icat,” dedi, öleceklere buz koyduruyorlar. Hangi hastalıktan öleceklerdir? Belki bir tanesi, belki iki tanesi ölmez. Ne tuhaf düşünceler bunlar. Burada ölen de dirilen de tek başına, yapayalnızdır. İlaç, şınnga, eter, bıçak, de-zenfeksiyon hep birer vazife. Eskiden beri dikkat ederim, vazifelerin birçoğu bu kadar adi ve kepazedir.

Tavan yüksek olduğundan mı, yoksa duvarlar koyu kurşunî-

ye boyalı ondan mı, ışık az. Sadece az değil bana gittikçe azalmaktadır gibi geliyor. Ve belki de bunun için durup dinlenmeden okumak ihtiyacı duyuyorum. Mevzuuna dair hiçbir peşin fikrim olmayan koca koca kitapları sayfalarını parmaklarımla pürtük pürtük yırtarak sabaha kadar okumak istiyorum.

Bu gece romancılar için iyi bir fırsattı. Romanda yaşanılıp ya-şanılmadığını bu gece ve hiçbir zaman benden başkası denemek fırsatı bulamayacak.

Karşımda uzun ve kanatsız bir kapı çıplak ve hayâsız duruyor. Onun içinde daha dar, daha küçük bir diğer kapı görünüyor. Bu küçük kapının üstünde buzlu cam var. Camı simsiyah ve kanadı kapalı olduğu halde o da hayâsız ve çıplak. Belli ki kapılar için çıplak ve hayâsız olmak kapalı ve açık

duruşlarında değil. Gördükleri riyakar işte. Neleri beklerler ve kimlere acımazlar ki...

Sabahleyin genç ve ihtiyar iki doktor vizite yaparken İzmitli hasta sendeleyerek dışarıya çıktı. Hademeler yatağına yatırmak istediler. Kabul etmedi. itiştiler. ihtiyar doktor gözlüklerinin üstünden:

Ne oluyor, diyerek baktı. Genç doktor:

Paralizi jenerale gidiyor, diye cevap verdi.

— Asabiyeye gönderelim. Yok yok, zaten geçmiş. Bugün taburcu edilsin.

Hasta yavaşça döndü ummadığımız halde galiba işitmişti:

— Beni gayrı taburcu edin dedi, memleketime gideyim.

— Olur, dediler.

Koğuşun kapısının önünde parmaklığa dayanmış duruyordum. Hasta, yamalı elbiseleriyle bir hademenin kolunda meydana çıktı. Basamakları inerken gözü kararıyor, sarhoşluğu hatırlatmayarak sendeliyordu.

— Gidemeyeceğim hemşire hanım! diye seslendi. Hemşire hanım:

— Maşallah yürüyorsunuz, diyerek içeriye girdi.

Hademe cümle kapısına doğru yedeyecek oldu.

— Dur canım, ne oluyorsun, dedi, karantinada param var param.

Hademe on iki dakika sonra yalnız dönmüştü. Bir şey sorar gibi bakmış olacağım ki izahat verdi:

— Başıma bela oldu, neyse zar zor bir arabaya yerleştirdik. Gayrı arabacı çeksin. İzmitli imiş. Sevabına Haydarpaşa’ya bırakıverecek. Param param dedigi de ne kadarmış... Iki lira. Bilmem şimendifer navlununa yeter mi?

[KESİLECEK BACAK]

Sol ayağını keseceklerdi.

Ayağını keseceklerinden haberi yoktu. Doktorlar:

— Yarayı açıp temizleyeceğiz Ali, diyorlardı.

— Sağ olun, diye cevap veriyordu.

Ayak, yağmurda kalan bir kütük gibi şişmiş ve morarmıştı. Yüzü vücudunun hasta olan yerinden habersiz gibi, yuvarlak sıhhatli ve aydınlıktı. Hastabakıcıya:

— Bacı, diyor; hademeler;

— Hemşerim! diye çağırıyordu. İki kişilik iştahı ve dört kişilik pazıları vardı.

— Bir güreş tutardım ki, ağabey, diyordu, yedi köyden başe-decek pehlivan çıkmazdı.

Ve kundaklı bir çocuk gibi uslu uslu yatan ayağına gözüyle işaret ederek devam ederdi:

— Şu domuz bir iyileşsin, evvelallah gene eski Ali’yim. Sırtım yere gelmez.

Bir perşembe ona da bana da ziyaretçi gelmemişti. Bir müddet somurttuk. Ali benden daha sabırsız çıktı:

— Gelmedi bizimkiler ağabey, dedi, varsın gelmesinler. Biz de laf atarız. Sen benim serencamımı dinlemedin. Bu kuru kafa-

^Imeyen mi kakU. ^fctamonu mahpusunda yedi ay yattım. 11'tp bu kuru kafatıı);{.€oruna. Bir vakitler babam durup dinlenmeden “Afi^^^, amcan kızı geldi yetişti. Seni everelim,” de-meyed<ıaş^l.ad;ı.. f<ulak vermedim. O sıralar pehlivanlığa tutulmuş-^mm. Pehlivan kısmının ■ karıya yaklaşması kötüdür. “Hele dur askerliği aradan çıkaralım,” dedim. Babam söz anlamıyordu. Emmim kızını yabana vermek hayırlı olmazmış. Bunca yıllık kardeş toprağı el eline bırakılmazmış. Sonra yengem kızını bize bedava

vermeye de razıymış. Babam etme eyleme dedikçe ben geriledim. Amca kızını gözüm tutmuyor gönlüm sevmiyordu. Bir avluda, bir tarlada kardeş gibi büyümüştük. Kan diye çekip almak zina gibi geliyordu.

Uzatmayalım, günün birinde amcamın kızına talip çıktı. Anası babama haber yollamış. “Kızı isteyen oldu satıyorum. Gayrı son sözü sen söyle, günah benden gitti,” demiş. Ben gene ayak diredim. Babam da “Satsın ne yapalım. Oğlan inat etti,” diyormuş. Düğünün kurulduğu gün köyde duramadım. Vardım tarlaya gittim. Arkı çevirdim. Dizileri sulamaya bulaştım. Tarlayı sulayıp dururken akşam yanaşmış. Sana nasıl anlatayım ağabey, yüreğime birdenbire kor düştü. Şöyle etrafa bakındım. Tarla şu çitten beri bölünecek el oğluna gidecekti. Kendi kendime “Hey Ali, hey ne ettin!” deyince ayılmışım. Suyu çevirince köye döndüm. Amcamın evi zaten bizimkine çatı çatıya bitişikti. Sopayı kapınca düğün ahalisine giriştim. Erkekleri dağıttım. Evde geline kına yakan karılan beri aldım. Yetiştiğime Allah yarattı demedim. Şaziye’yi teliyle, duvağıyla arka odalardan birine kapadım. Merdiven başına oturdum. Tabancayı, sopayı yanıma koydum. Muhtar, ihtiyar heyeti amana düştü. Laf dinlemedim. “İlle de Şaziye, ille de Şaziye,” dedim. Oğlanın babası babamı buldu, “Senin deli azdı. Ben de bu işten vazgeçtim. Lakin iki yüz

kayma mesarifi var. Ödersen gelini bırakır giderim," dedi. Babam düşündü, taşındı. Emmi kızını istiyordu ama, bedavalığını da hesaba vuruyordu. İki yüz kayme ortaya çıkınca “Gayrı bize yaramaz, sen hayrını gör,” diye cevap etti. Adam bu cevabı alınca kızı arka pencereden kaçırdı. Evine götürdü. İşte bunu haber alınca tepem attı. “Varayım evi basayım” dedim. Sonra hesapladım ki kapının önünde vurulursam Müstantik, haneye taarruz diyecek diyetimi bile aramayacak. Fırsat beklemeye başladım.

Güvey namazında caminin penceresine yanaştım. Tabancamı çıkardım. Güveye mi babasına mı atayım diye düşünürken kadınlar çığrışarak üstüme geldiler. Beni tutup sürüklediler.

Velhasıl, emmim kızı el evine gelin gitti. Yabancılar tarlamızı yarısını böldüler. Aradaki çiti sağlamladılar. Bu hali gördükçe kan beynime sıçrıyordu. Durup dinlenmeden sularını kesiyor, bizim tarlayı, gündüz sekiz,

gece dokuz suluyordum. Niyetim bir sebep çıkarıp dalaşmaktı. Lakin Şaziye'nin kocası her seferinde bana mısın demiyordu. Bir öğlenüstü dayanamadım. O, ağacın gölgesinde benim tarlayı sulamamı beklerken üstüne gittim. Elimdeki sopayı kafasına kafasına vurmaya başladım. Sessiz soluksuz yere serilince brakıp yürüdüm. Mahkemeye düştük. Dört ay verdiler. Yatıp çıktım. Mahpusta büsbütün düşünmüş, büsbütün niyeti bozmuştum. Tahliyemin haftasında yolda Şaziye’ye rastladım. Yanında kadınlar da vardı. Tabancayı çektim. Kafasına iki kurşun sıktım. “Yandım” dedi yıkıldı. Meğer tutturamamışım. Yalnız sağ kulağının memesi kopmuş. İş kapandı. Yüzüne karşı attığım için üç ay da ondan yedik. Doksan gün yatıp çıktığımın haftasında bir gece, yakın köylerdeki akrabalardan dönüyordum. Elimde fener vardı. Meğer çeşmenin yanında Şaziye’nin kocasıyla eniştesi pusuya yatmışlar. Feneri hizalayıp atmaya başladılar. Sağ yanıma yere yattım. Tabancamı çektim. On bir fişek-

ISI

li bir Fransız Brovnik’iydi. Şarjörde altı kurşun vardı. Ben karşılık verince korktular. Silahı da hani domuzuna atanm. Köyde bilmeyen yoktur. Şaziye’ninki kısa boylu idi. Kısa gölgeye üç kurşun sıktım. “Anam” diye tekerlendi. Ötekine de üç tane gönderdim. Lakin karanlıkta tutturamadım.

Silahta fişek bitmişti. Herif danalar gibi bögûrdügû halde ben sesimi çıkarmıyordum. Bağırtısı kesilmeyince ölesiye vurulmadığını anladım. Bıçağımı çektim. Niyetim gidip kafasını kesmekti. Doğrulmak isteyince sol bacağım kalkmadı. Elimi uzattım. Kan hababam akıyordu. Kuşağı sıyırıp yarayı diz kapağımdan sıkıca boğdum. Biraz daha sürünmeye çabaladım. Mümkünü yoktu. Vazgeçtim. Benim sesim çıkmayınca köylü, belki pusudadır bizi de vurur diye ona yanaşmaya da cesaret edemiyordu. Sabaha kadar öylece bekledik. Gökyüzü ışınınca, jandarma, muhtar geldi. Onu da, beni de aldılar. Lakin yanımda bulunan fener pusuyu onlann kurduğunu ispat etti. Ben gene üç ayla işi atlattım. Herifin kolunu kesmek lazım geldi. Bunun üzerine Şaziye “Ben çolak herif istemem” diye ayak diredi. Boşandılar. Bizim kağıtlar iyiye çıktı. işte bu sıralarda ayağımızdaki yarayı besbelli doktor iyi saramamış, tekrardan açıldı. Tütün bastık, örümcek ağı, taze kuyruk altı, fışkı bağladık olmadı, cerahati kesilmedi. Şaziye ile evlendiğimizin haftasında kasabadaki doktor “Bir kere İstanbul'a git, belki

orada iyi ederler," dedi. Yüzünü de, sözünü de beğenmedim. Ne de olsa taşra hastanesi, geçtim. Ayağımı keserler, dedim, kalktım geldim.

Ali’nin iki gün sonra ayağını kestiler. Bir müddet sona tahta bacağını sürükleyerek çolak koca istemeyen karısına gidecek.

[ISPIYON]

Maliye Tahsildar Şubesi’nde defterler, matbu kağıtlar, makbuz ciltleri, pullar, kırık hokkaların sinek leşleri dolu mürekkepleri, budala ve manasız rakamlar yazmaktan başka bir şeye akılları ermeyen kalem sapları vardır. Kederlimemurları, sarısı küflenmiş pirinç parmaklıkların arkasına, üzerinden devirler ve inkıraza uğramış imparatorluklar geçmiş köhne masaların başına oturtmuşum... Hakikatte ben oturtmuş değilim haa... Laf gelişi yavrum! Onları oraya ekmek parası oturtmuş.

Arkadaşlarını gammazlamaya nihayet karar verenler, sabahleyin pek erken gelir... Bu kararı ne kadar zor yahut ne kadar kolay verdiklerini ben bilirim. Çünkü ben de aynı yollardan geçtim, aynı işi yaptım. Kim bilir kaç sabah herkesten evvel gelmişlerdir de bana tenhada rastlayamamışlardır.

Ilk defası ne kadar müşküldür. Kalkıp yatakta oturdum. Dişlerim gıcırdıyor fena halde. Yüreğim sıkışıyor. Damarlarımdan, daha doğrusu, bir mumya kutusuna benzeyen vücudumu tıka basa doldurmuş olan ruhumdan bir öfke ve kin kasırgası geçiyor. Geçmiyor, delirmiş de ruhumu zangır zangır sarsıyor. “Haydi oradan sümsük!” demez mi ? Bana haa... Daireye daha dün gelmiş kıdemsiz bir herif! Bana “sümsük” desin... Bir cigara yaktım, rahmetli uyandı. “Nedir bey ?” dedi. “Hiç! Sen zıbarmana bak!” dedim. Dedim ama dişlerimin takırtısını ne yapalım ? Kalktı oturdu. “Bir kahve pişireyim mi?” diye sordu. “Dairede senin bir şeye canın sıkılmış bey!” dedi. “Sakın hesaplarda açık çıkmasın!”, “Uyu dedim ya aklın ermez.”, “Neden pekala erer... Hiç düşünme! Küpelerimi Emniyet Sandıgı’na yatırırız. Açığını kapatırsın! Elimiz ferahlayınca kurtarırız! Ben küpeleri ne yapacağım ? Takmıyorum bile ...” dedi. Şimdi düşünüyorum da... Hey insanoğlu! Karı küpeleri satmaya razı değil, ancak rehine koymaya katlanıyor. Mamafi gene de bir şeydir. Hakkını inkar edemem! Bu kadarı da elverir. Peki karının bu cömertliği beni neden Hak yoluna getirmez ? Vazgeç, boş ver Ağzından öyle bir laf kaçırmış ... Hakçası kabahat de

bizim! Biz de kendisine “andavallı” dedik. Hatta en evvel biz hakaret ettik. imkanı mı var yavrum! Öfke bizi bir kere pençesine geçirmiş ... Kin ve intikam, hırs ruhumuzu kavramış ... içim içime sığmıyor. Ciddi bir mesele gibi derhal kalkıp giyinmeyi, Çiftehavuzlar’dan Merdivenkö-yü’ne kadar koşa koşa gitmeyi müdürü yatağından kaldırıp herifin aldığı rüşvetleri, çevirdiği dolapları birer birer anlatmayı düşünüyorum...

O sabah erkenden yola çıktım... Yolda nereye bastığımı bilmiyorum. Hiçbir şey de düşünmüyorum ... Müdürü tenhada bulup namussuzun namussuzluklarını haber vermekten başka bu dünyada işim kalmamış ... Ne fecidir bu sabah yürüyüşleri. Birisini ele vermek kararıyla böyle koşmak. .. Hiç unutmam iki sabah üst üste daireye yedide gittim. ikinci gün herif de yedide gelmez mi? Şu halde o da bizi gammazlamaya karar vermiş... Birbirimizin canına... Canı kaç para eder ekmeğine, istikbaline kast etmişiz ... Gene öyleyken iş icabı konuşuyoruz. Defter verip defter alıyoruz. Vazife icabı yani...

Arada bir müdür bey dinlemezse, boşverirse... diyorum, belki de ortaktırlar... Hem de ortak olduklarından hiç şüphen olmasın Recai, yoksa kıdemsiz bir memurun maliyeye dün intisap etmiş bir zibidinin bu avurt zavurtu nerden gelebilir? Hele kulak asmasın! Vallahi fesi basıp müsteşar beyefendiye çıkarım. Nazır beyefendinin konağına gidip ayaklarına kapanırım... Beni öyle mi zannediyorlar ? Yagma yok !

Sonra biz de müdür vekili olduk. .. Arkasından asaleten tayinimiz geldi. Bize de memurlar birbirlerini gammazladılar. Biz de boş verdik. ..

Dünyanın yuvarlaklığı işte bundan belli Recep oğlum! Sen denizin düz göründüğüne aldanma... Bu dünya Madam Tamara’mn kıçı gibi yusyuvarlaktır. Durmadan çalkalanması da cabası...

ISS

BOBSTİL OLMUŞUM

Peder bey yüksekçe bir memurdu. Kendisini doğru dürüst tanıyamadım. Ben pek küçükken vefat ettiği için değil. Eve sık sık uğramadığından. Enine boyuna bir adamdı. Poker müptelasıydı. Validenin sessiz sedasız

ağlamasından anlıyorum ki sade poker müptelası olsa canımız yanmayacakmış. Kadınlara da düşkündü. Eve haftada iki gün şöyle bir uğrar; çamaşır, elbise değiştirir, bize para bırakır; çıkar giderdi. Annem pısınkça olmakla beraber, bu hale itiraz etmedi zannedilmesin. Ben daha küçükken, çok uğraşmış, pederime eşek dili yedirmekten başlayarak ten fanilasına domuzyağı sürmeye kadar her çareye başvurmuş. Lakin metreslerinden de poker oyunundan da buz gibi soğutmak mümkün olamamış. Vücuduna bakınca peder korkunç görünürdü. Halbuki gayet yumuşak tabiatlı idi. Validem hâlâ "O boyun büküşü, gözlerinin yaşarıverişi olmasaydı dünyada tahammül etmezdim." der.

Pederi günün birinde birkaç kişi otomobile bindirip eve getirdiler. Taşlığa boylu boyunca uzattılar. Büyük bir poker partisinin sonunda, elinde kare as varmış, rest çekmiş, karşısındaki floş ruayali açıp bütün parasının kazanınca kalbi duruvermiş.

Rest verirken kalbi duran bir adamın cebinde on para zuhur etmeyeceğini tabii kestirirsiniz. Valide biraz ağladı. Akrabalar üşüştü. Neyse merhumu borç harç defnettik.

Anam dul kadınlığa, ben yetimliğe daha pederin sağlığında alıştığımız için boynumuz kafi derecede bükük idi. Bir tabii arıza vuku bulmadıkça daha fazla bükülmesine imkan yoktu. Kadere rıza gösterdik. Bağrımıza taş bastık. Validenin bir küçük dükkanı vardı. Oturdtı.ğumuz ev de bizim malımızdı. Ben Ingiliz Mektebi'ne gidiyordum. Ana oğul, ne yapacağımızı müzakere ettik. Ben mektepten vazgeçip bir iş bulmayı teklif ettim. Aklı selim de, Gasso'nun meşhur eserleri de böyle tavsiye ediyordu. Bir küçük memuriyet bulup çalışmaya başladım. Ölen çabuk unutulur. Merhumu unuttuk, hayatımız tekrar eski haline avdet etti? Yalnız, arada bir uğrayan babamın bıraktığı paralar kesildiğinden daha idareli davranmaya mecburduk. Ben uçan bir delikanlı sayılmam. Yegane zevkim, mahalle. kahvesinde arkadaşlarla altı kol iskambil oynamaktan ibaretti. Kitap okumayı, gazeteleri takip edip dünya yüzünde neler olduğunu hiçbir gün merak etmemişimdir.

Sükunetle yaşayıp dururken, komşumuzun güzel kızına gönlüm kayıvermiş. Bu kız da görülüp gönül verilmeyecek şey değildi. Artık günahı boynuna takma mıdır, hakiki midir bilmem, kirpikleri parmak parmaktı.

Evde oturup dururken bir frenk şarkısı tutturcurdu. Mahalleden bir erbabı geçse, “Aman Marta Egert buralara taşınmış" diye şaşar kalırdı. Filhaka, alâimisemada kaç türlü renk varsa, giyindiği zaman o kadar renk taşıyordu. Lakin bu haliyle bana, bahar üstü köprübaşındaki çiçekçi sergisini hatırlattığından, yüreğimi daha çok oynatıyordu. Birkaç kere uzaktan bakıp ah ettim. Aldırmadı. Birkaç kere arkasından gittiği yerlere kadar yürüdüm.

Tramvaya bindi, tramvaya bindim, bir oğlanla birleşip sinemaya girdi, sinemaya girdim. Dönüşte karanlık bir köşede öpüştüler, görmemezliğe geldim, oralı olmadı. Oturdum, yanıp yakılmaya, tutuşup harlamaya dair bir mektup yazdım, gene tesiri görülmedi. Çok şükür sararıp solmuyordum. imkansız sevgilimi ancak günün muayyen saatlerinde, on beş, yirmi dakika kadar hatırlayıp sonra mışıl mışıl uykuya dalıyordum.

Bir arkadaşa vukuatı hikaye edip danışmadım zannedilmesin. Lakin sadra şifa verir bir nasihat alamadım. “Üstüne git de taarruz et. Arkasından ayrılma, canından bıktır, belki nihayetinde razı olur," falan dedi. Birisi de, “benim bile becereceğim marifet değil,” dedi.

Uzatmayalım, geçen aylardan bir gündü. Beyazıt Meyda-nı’ndan dalgın dalgın geçerken, birisi kolumu dürtmüş gibi başımı çevirdim. imansız durmuş tramvay bekliyordu. Gene köp-rübaşındaki çiçek sergisine benzemişti. Renk boya içinde ve bir karış kalınlığında bir takunyanın üzerinde idi. Gözlerim biraz miyop olduğundan, bir yere dikkatle bakarken elimde olmayarak süzülürler. Gene süzüldüler. Aman Yarabbi! Bana gülümsüyor mu ne? Kollarım önüme düşüverdi. Aptallaşmışım. Bir daha baktım. Adeta gülüyor kız. Sallanarak, ayağımın altında ateş ya-nıyormuş gibi yaylanarak yanaştım. Şapkayı çıkarıp selamlayacağım, almayıverirse rüsvaylık caba gidecek. Şöyle iki parmağımı kenarına götürdüm. Başını eğiverip selamıma selam alıver-mez mi? O anda dünyalar tersine döndü. Küllük Kahvesi’nin yanındaki Beyazıd Veli Camii kubbesi üstüme geldi. Kule sıra dükkanlar gibi yere uzanıverdi. Avuçlarıma bir ter bassın, bir ter bassın. Göğsümdeki mendili çıkarıp acele sildim. Sonra bir türlü yerine koyamam. Artık mendili düzeltecek halde miyim, bıraktım hali üzre göbeğime kadar sallandı kaldı.

Yan yana yürüdük. Türkçeyi şaşırmış, mektepte yarım yırtık öğrendiğim İngilizceden bir şeyler karıştırmaya başlamıştım. Kendimi yolun üzerine

kapıp koyuvermiştim. Bana bir hal olmuştu. Bir muhallebiciye girip oturduk. Aman bana ne muhabbet, ne hürmet, ne yakınlık. Eskiden beri gözü üzerimdeymiş. Lakin boynuma sarılacak değilmiş ya... Tabi ağır davranmış. Benim de biraz kibrimi kırıp icabını icra etmem yok muymuş canım. Hele son günlerde her şeyim rüyalarına giriyormuş. Giyimim, kuşamım, yürüyüşüm, duruşum. ideal erkek benmişim.

O anda üzerime bir gurur gelsin. Kaşlarımı çatıp yüzümü tavana diktim. Arada bir dudağımın ucuyla gülü gülüveriyorum. Beraber sinemaya gittik. Akşam kahveye azametle girdim. “Bana bir çay yap!” diye seslenip oturdum. Sıcak çayımı içerken kadınlar hakkında birtakım felsefeler yapıyordum. “Köftehorların bir saati bir saatine uymaz. Ne halt ettiklerini bilmezler,” diyordum. Bu esnada bir iki arkadaş geldi. Ellerinde bir mizah mecmuası, gülüyorlar, gene gülüyorlar. Nihayet bir tanesi:

— Yahu aşık, ne bobstil imişsin de haberimiz yok demez mi?

— Ben ne imişim? diye telaşla sordum.

— Bobstil imişsin.

— Bu da nedir?

— Yeni usul delikanlı. Baksana...

Bir resim gösterdi. Aman yarabbi, resmim mecmualara geçmiş, bugün bana ne oluyor. işte tıpatıp benim fotoğrafım.

Sırtımda, merhum pederden kalma ceket, diz kapaklarıma düşmüş, pantolonu valide bana uydururken biraz kısa, biraz dar kesmişti. işte baldırımın üzerinde duruyor. Altı, pençelenmek-ten dört parmağı bulmuş, gene pederden kalma eski biçim kunduralar. Saç uzamış, enseden içeri girmiş, pederin gömleği elbet bana geniş gelir. Hem geniş gelmiş, hem de yaka uçları göğsümün altına kadar düşmüş. Sevgilimle ilk mülakat esnasında cebime bir türlü yerleştiremedigim mendil hâlâ boş böğrüme doğru sallanıyor.

Küçükten beri yetimlik üzerime çöktüğünden sırtım da biraz kamburcadır.

— Bunu nerden buldunuz, diye sordum, hakikaten benim resmi basmışlar. Bari bir tane de ben alayım, saklarım hatıradır.

— Her yerde bulursun, dediler, şimdi böyle resim çok!

Artık o günden beri dört beş aydır bahtiyarlık içinde yaşıyorum. Sevgilim bana tapıyor. Yolda yürürken herkes birbirine beni gösteriyor. Arada alay edenler de yok değil, lakin ben bu halden gurur duyuyorum. Zira ben o adamım ki, zamana uymadım. Zaman gelip bana uydu.

İnsanlar gülünç ve kambur bir zamanda yaşıyorlarsa benim ne kabahatim var.

ÇIPLAK İNSANLAR

Birinin hinliği duygularından, ötekininki karakterinden geliyordu. Duygularının değişmesiyle hain olan çabuk öfkeleniyor, fakat öfkesi parlayıp geçince sözüne sadık olabiliyordu. Bu sadakat, bazı bazı acıma, hayırseverlik onda kötülüklerini kendi gözünde küçültmek, mazur görmek, hatta rahatça unutmak sonucuna kolayca vanyordu. Vicdan azabı nedir bilmiyordu. Çünkü cinayetlerini de çabuk parlayıp geçen öfkeleri gibi unutuveriyordu.

Öteki evhamlıydı. Çünkü ikiyüzlüydü. Sürekli vicdan tedirginliği onu dindar görünmeye zorlamıştı. Fakat dine bağlılığı vicdan tedirginliğini arttırıyor, bu tedirginlik onu, kötülük düşünmeye, yaptığı kötülükleri unutamamaya 'mecbur ediyordu. Şuuraltı hiç işlemeyecek de olsa yeni kötülükler, cinayet tasarılarıyla dolup taşıyordu. Bunların bazıları ruhuna öylesine yerleşiyordu ki bunların kendisine yaptığı kötülükler, işlediği cinayetin verdiği azaptan daha beterdi.

İkisi de sofu idiler. Ama birincisi Allah'tan önce namusu üstüne yemin eder, öteki Allah lafını ağzından hiç düşürmezdi.

Birisi bedduaya metelik vermez, öteki sadaka dağıtarak günahlarının cezasını biraz olsun azaltmaya çabalardı.

Birisi delifişek olduğundan çoğu zaman kestirmeden gider, öteki karşısındakini şüphelendirmeden nasıl yere vuracağını tasarlarken beriki hiç akıl almaz bir sözle, bir aptalca vaatle herifi kazıklar, keyfine bakardı.

insanlar birinin yumruğundan ötekinin kininden korkarlardı. Yumruk sertti, kestirmeydi; ama uzun zaman hasta bir kafada evrilip çevrilen hiç acele etmeden planlanan bir kin, daha korkunç daha kahrediciydi. ,

Biri hiçbir şeyden korkmadığı için korkunç, öteki korkaklığın en pis derecesinde korkak olduğu için, birkaç kat daha korkunçtu.

IŞ ARAYANLAR

MÜZİK HOCASI

Zengin ailelerin yirmi yaşındaki kızlanna müzik dersi vermek istiyorum. Tek evlatlı aileler, kızı güzel olanlar tercih edilir. Evde piyano olmasına lüzum yoktur. Bu işi ağız armoniği ile halledecek maharete hamt olsun sahibim. Bir yanlışlığa mahal kalmamak üzere, daha evvel fotoğraf alıp verilmesini daha uygun görüyorum.

Adres: Çimdik. Müzik Hocası.

BAKICI

Her çeşit hastaya, her çeşit fala bakanın. İcabında hararet almasını, derece kullanmasını, iğne yapmasını bilirim. Devam ettigim müessese basıldığı için ilk talibin üstünde kalacağımdan zerre kadar şüphe edilmemelidir. Zengin bekarlar, yahut garsoniyer sahibi evliler tercih olunur. Müracaat Yeri:

AVCI

Gayet iyi atan bir avcıyım. Elimde buna dair iyi hal ka-gıtlanm vardır. kabında hem uçara hem kaçara aynı zamanda nişan alıp aynı zamanda isabet ettirdigim meşhurdur. Avcılıga yeniden yeniye merak sarmış velinimet efendilerime sadıkane hizmet edecegime namusum ve şerefim üzerine söz veririm. Şartların hususiyeti malum oldugun-dan anlaşmanın

son derece gizli tutulacagı tabiidir. Evlerine köpek ölüsüyle dönmekten usananlar, hanımlarına ve konu komşuya rezil olanlar, Çimdik Mecmuası Avcı rumuzuna başvursunlar.

NOT: Bütün av eti ve kuş satan müesseselerle yakın münasebetim bulunduğundan kısır günlerde eve kokmuş mal göndermek tehlikesi de mevcut değildir.

GECE BEKÇİSİ ARANIYOR

Banka şubelerinden birinde gece bekçisi arandıgı haber alınmıştır. Taliplerin bankaya müracaattan evvel bize başvurmaları menfaatleri icabıdır. Oraca verilecek ücrete karşılık çetemiz en münasip talibe açıktan ve helalinden bin lira verecektir. Soygun gecesi kapıyı açıp kasanın soyulmasına yardım ettigi ve soygun muvaffakiyetle neticelendigi taktirde kazançtan ayrıca yüzde beş prim vardır.

Müracaat Adresi: Tahtakale, Yemeni Han, bila numarada meşhur kasacı Fantuma Mehmet.

İŞÇİ ARANIYOR

Yaşının zerre kadar ehemmiyeti yoktur. Elinin, ayağının tutar, sıhhatli olması şarttır. 17 ila 30 arasında bulunan talipler tercih edilir. Her çeşit ev işleri, çamaşır, ütü bilmelidir. Her sabah çarşıya, pazara çıkacak, esnafla boguşacaktır. Ücret: Belediye Nikahı ve Düğün.

ŞOFÖR ARANIYOR

Zengin ve ciddi bir aile nezdinde çalışacak usta bir şoföre ihtiyaç vardır. Sabahleyin kahvaltı, öğleyin yemek hazırlayacak, haftada iki kere orta hizmeti görecektir. Çamaşır makinesini, elektrik süpürgesini işletmesini bilmesi şarttır. Fizik bakımından hanımefendi tarafından beğenilmesi ise mecburidir. Otomobil kullanmasını biraz bilenler tercih

edilecektir.

DAKTİLO ARANIYOR

Ciddi bir müessese tarafından, her türlü işe yatkın bir daktilo aranmaktadır. Fazla kullanılmış olmayanlar, iyi basanlar, gece mesaisi sırasında gürültü çıkarmayanlar, bilhassa hoyrat kullanılmaya dayanıklılar tercih edilecektir. Elinde böyle malı bulunanların, öğleden sonra bürolarımıza müracaatları.

NOT: Yanlışlığa mahal kalmaması için, aranan malın daktilo bayan olmayıp bizzat daktilo makinası olduğu aynca ilan olunur.

[KISA KISA]

— Şimdi meydan avukata kaldı. Söyle bakalım hoca, 332. madde neyin nesi?

— 332. madde mi ? Hangi kanun?

— Canım bizimkisi de Medeni Kanun olacak değil ya, elbette Ceza Kanunu.

— Ceza Kanunu'nun hangi maddesi?

— Vay, kaç tane bu yere batasıca?

— Biz buraya girdikten yedi sekiz tanesi çıkarılmadıysa üç dört vardır.

— Neymiş?

— Türk Ceza Kanunu, Askeri Ceza Kanunu, bunların usulleri.

— Usulleri ne demek?

— Yani kullanılmalarına dair tarifname.

— Yahu bunlar düdüklü tencere mi ki usulleri, tarifnamele-ri oluyor.

— iyi bildin, tam düdüklü bunlar, istim hesabı.

— Canlan cehenneme. Sen soruma cevap ver hoca.

— Soruna ezberden mi cevap vereceğim, deli mi bu?

— Ya?

— Kanun gelmeli ki açıp bakmayalım.

— Vay efendim vay! Kanun olsa ben açıp bakamaz mıyım?

— Senin bakman metelik etmez. Kanun dediğine avukat bakacak.

— Bizi tanır da söylemez diye mi?

— Söylese de kulak verme! Her bir kelimesinden, her bir harfinden mana çıkaracağız ki düzdeki işini yokuşa sardırmayacaksın. Haklı davanı haksız kılmayacaklar. Müddei isen de kazanacaksın, müddeialeyh isen de...

— Kanun yok.

— Yandın öyleyse...

— Ya sen?

— Ben de yandım tabii.

Dinleyenlerden birisi araya girdi:

— Beyhude çekişiyorsunuz dedi, madde yanlış.

— Yanlış mı? Nasıl?

— Basbayağı! 332 değil 312.

— Yalan!

-312.

— Peki dediğin gibi olsun. 312. nedir?

Hepsi tekrardan avukata baktılar.

Avukat bu sefer fena halde bozuldu bu maddeyi de hatırlayamadığı belli.

— Şey olacak, dedi, yani usulden ise tebligata filan dairdir. Aklımda öyle kalmış. Kanundaysa bu 312. şey faslına girse gerek. Fasıllar çok. Yani bu fasıl...

— Sakın harfendazlık filan olmasın aman avukat!

— Tamam! Kadına söz atmak maddesi!

— Peki, biz hangi kadına söz atmışız be kardeşim?

— Yalnız kadına mahsus değil ki oğlana söz atsan da aynı

maddeye girersin!

— Şu halde hakaret maddesi desene... Biz kimseye hakaret etmedik. Bu neyin nesi?

— Hakaret edip etmediğini sen nereden bileceksin.

— Ya kim bilecek?

— Hakim tabii.

— Nasıl?

— Şahit ispat sayesinde tabii.

— Hani şahit ispat?

— Şahit ispat olduktan sonra ben bu davaya dava mı derim. Bu bizimkisi fevkalade ahval.

— Peki!

— Sonu bok hasılı... 312. madde dedin mi bitti.

* * *

— Biz Avrupa gördük uyuma! Biz Avrupa gördük ki. .. Pardon! Siz kaça kadar okudunuz?

— Ne demek?

— Yani tahsil dereceniz demek istiyorum.

— Tıbbiye üçe kadar okudum.

— Tamam! Avrupa'nın dağ başlanndaki ayılar en az sizin kadar tahsillidirler. Var hesap et.

— Höst Kerami Bey! Beğenmedim.

— Biz misal getiriyoruz. Teşbihte hata olmaz.

— Böyle konuşursanız hata değil resmen halt olur halt.

— Bizimkisi söz gelişi. Avrupa'da dolaştık. Biz oraya kürk kaçırmak için gitmedik kardeşim. Dikkat! Kardeşim diyorum ki ayı temsili canınızı sıkmasın. Avrupa görmeyen adam isterse cumhurbaşkanı olsun resmen eşektir. Avrupa'ya ben kendi arabamla gittim. Bu sebeple karış karış dolaştım. 15 bin 600 kilometrede seyahat tamam oldu. Yunanistan'dan ilerisi Avrupa'dır. Yunanistan'a kulak verme. Avrupa bile sayılmaz. Viyana'ya girdik. Mübarek şehir temizlikten yana menendsiz. Kaldırımına bal dök yala! Karşıma bir herif dikildi. Sırtında beyaz önlük, elinde beyaz eldiven. Allah sana inandırsın, ameliyathaneden uğramış başoperatör sanırsın.

— Meğer?

— Meğer oraların hamalı imiş. Şu kadarcık bavulu şuradan şuraya götürüyor da helalinden beş liram alıyor.

— Sen götürsen de operatör kılıklı hamala soyulmasan.

— Soyulur muyum? Pardon mösyö dedim de kendim götürüverdim.

— Paris nasıl Paris?

— Adı üstünde. Paris dedim mi on dakika düşüneceksin. Bizde kaç Beyoğlu var?

— Ne demek? Üç tane değil ya, bir tane!

— Tamam! Paris’te Beyoğlu bir tane. Paris’te seyyah milletinin bütün işi gücü gideceği yeri kaybetmektir. Paris’te seyyah milletinin işi gücü polise yol danışmak Bakıyorsun Beyoğlu. Tamam diyorsun. Nasıl olsa yollar gelir buraya kavuşur. Diyelim ki gün batıyı ele aldın, yürüdün. Gide gide birden tedbirin şaşıyor.

— Sebep?

— Beyoğlu karşına çıkıyor da ondan.

— Hani kaybolmak vardı.

— Hey yavrum, bu bir başka Beyoğlu. Telaşla geri dönüyorsun telaşla dört yol ağzında demin çıktığın yolu hizalayamadın mı mahvoldun. Biraz sonra üçüncü Beyoğlu. Her taraf Beyoğlu.

— Barlar filan da kıyak mı?

— Ben barlara gitmedim. Zira Avrupa’ya bar görmeye gitmedim. La Fayet mağazası var, Prentan mağazası var.

— Ne alır satarlar?

— Bunlar kadın bonmarşesi. Kadın eşyası üzerine. Bizimki ile gittik. Yanımızda buralı Ermenilerden bir madam var. Kadınlar alışverişe giriştiler. Ben tezgahtar kızlara daldım. Bunlar neden tezgahtarlık ederler aklım ermedi. Bunlar burada olsalar her biri bir film yıldızıdır.

— Gülüyorlar mı?

— Gülmeleri mecburi. Alırken konturata bağlanıyorlar. Sabahtan akşama kadar gülümseyecekler. Öyle ya müşteri somurt-. kansa kız suratına neden bakacakmış bakalım? Gülecekler ki gönlümüz şenlenecek.

— Fena fikir değil. Birisine göz atıverseydiniz Kerami Bey.

— Göz değil ya, nara atsam faydasız. Namuslu kızlar. Yatarlarsa da elbet sevdikleriyle yatarlar. Bizimkisi adeta göz banyosu. Birde baktım. Mağazanın mankenleri taşınıyor.

— Nasıl mankenler?

— Bildiğimiz balmumundan yapılmış mankenler.

— Nereye taşınıyor?

— Herhal tavan arasına, dedim demedim, mankenlerden birisi başını çevirip yanındaki şişman mankenle konuşmaya başlamaz mı?

— Şu halde robot dedikleri makine adamlar olmalı.

— Değil be yahu!

— Mağazanın merdivenleri tekmil yürüyen merdivenmiş. Manken sandıklarım da senin benim gibi beni adem. Derakap hücum ettim. Ben de yürüyen merdivene bindim.

—: İnsanı sarsmıyor mu Kerami Bey?

— Tren kadar sarsmıyor. Sen gene ihtiyattan ayrılma, tırabzanlara sıkı yapış.

— Nereye çıkıyorsunuz böylece?

— Bilir miyim? Çıktık semavata. Say ki miracün nebevidir. Sonunda beni taraçaya atıverdi.

— Oh demişsinizdir.

— Nasıl oh diyebilir mişim. Taraçayı öyle bizim Beyog-lu’ndaki apartman taraçaları mı zannettiniz. Her taraf dükkan. Ortası bar. Yani dans .pisti. Üzerinde Fransızlar vızır vızır dans ediyorlar.

— Karış aralarına. Pardonu bastır da kadınlardan birini kucağına çekiver.

— Yagma yok. Fransız adamın gözünün oyar.

— Neden oyuyor? Hangi kapıyı çalsan boş çıkmazsın diyorlar.

— Kim demiş? Hele bilmediğin kapıya yanaş da bak bakalım. Biz bir gün yolumuzu şaşırdık. Yanımdaki delil bir Yahudi oğlanı. Buradan gitmiş. Biraz Türkçe biliyor. Yolu şaşırdık. Ben haritayı çıkardım. Bulunduğumuz yeri tayin edeceğiz. Bir duvara dayandım da bakıyorum. Yahudi oğlanı da omzuma abanmış. "Voila!" deyip duruyor. İşte tam bu sırada kara bereli domuz suratlı bir Fransız yakama sarıldı. Haritayı az kalsın yırtacak. "Bu herif bizden ne istiyor yahu? Bela mısın hemşehri?" demeye vakit bulamadık. Meğer meyhaneci imiş. Biz haritayı herifin meyhane duvarına sermişiz.

— Eee? .

— E si? Bizi def etti. Fransızlara pek kulak asma. Hani turistlere iyi muamele ederler diyorlar ya, kuyruklu yalan.

— Sonra ne yaptınız?

— Ben sırtardım. Yahudi araya girmeseydi kroşeyi çeneme yedim gittiydi.

— Peki, taraçada ne oldu? Hanımı sakın kaybetmeseydiniz?

— Taraçada biraz dolaştım. Biraz dans seyrettim. Sonunda tekrardan yürüyen merdivene atladım. Bu sefer de dalmışım, mahzene kadar inmişim.

— Bekçiler üstüne saldırdılarsa gülerim Kerami Bey.

— Bekçi ne arasın! Mahzen lokanta. Lakin bildiğimiz lokantalardan değil. Bir tarafı soğuk yemek. Bir tarafı sıcak yemek. Şuraya bir masa, üzerine tahta tepsiler koymuşlar. Herkes kuyruk olmuş. Birer tepsi alıyor, peş peşe yürüyor. Kaşık, çatal, bıçak, tuzluk, biberlik, hardallık alıyorsun. Sıra yemeklere geliyor. Soğuklardan alıyorsunuz. Bardağı, yarım kiloluk şarabı yahut bira şişesini zaten evvelden aldındı. Zira Fransız milleti sofraya çataldan ekmekten evvel şarabını birasını almamış yapamaz. Sıcak

yemeklere gelince, bunların camekanlarda mostralan var. Orada beğeniyorsun. Deliğe elini uzatmanla beğendiğin yemeği tabağıyla veriveriyorlar.

— Marka filan?

— Hayır. Kuyruk öylece yürüyor. Oturacak yere geldin mi gişede bir kadın var. Önünde hesap makinesi. Tepsiye bir göz atıyor. Yemekleri bir göz atışta tespit ediyor. Parayı uzatıyorsun. Makineye hesabını yaptırıyor. Pusulayı bozukluklarla beraber avcuna sıkıştırıyor. Orada pusulaya göre paranın üstünü hesaplıyorsun. Santim oyrıamıyor. Ben o karıya hayran oldum. Kardeşim, gençliğimin hayrını görmeyeyim hayran oldum. Tepsimdeki yemekleri saniyesinde nasıl saydın, hesabını nasıl yaptın, paranın üstünü hiç şaşırmadan nasıl ödedin be namussuz! Salonda masalar var. Her biri birer kişilik. Öyle birisi karşına geçip şa-pırdata geğire seni perişan etmiyor. işte ben oralarını böyle gördüm. Oturup yazsam bir kocaman kitap olur.

— Oğlan müthiş.

— Ne gibi?

— Kanunları tekmil yutmuş. Avukat yanında halt etsin.

— Neye yarar? Bir memlekette vatandaşlar avukat olmadıkları halde kanunları yutmaya başlarlarsa vaziyet kötü demektir.

— Anlamadım.

— Anlamayacak ne var? Kanunu neden yutuyorsun? iki maksatla, ya kanunu ihlal edeceksin. Bir dalaveren var. Yahut ki kanun doğru yürümez, durup dururken başım derde girmesin diyedir. Durup dururken başın derde giriyorsa kanun para etmez. Girmiyorsa kanunla alışverişin yok demektir. Siktir et.

* * *

— Satranç fena oyun değil bey. Satranç iyi bir oyun.

— Ne olacak?

— Gayet basit. Oturuyorsun. Sırtında eski pijama, ayağında bumu delik yün çoraplar, ahvalin dersen perişan.

— Evet.

— Başlıyorsun kumanda etmeye, hüküm yürütmeye, süvariyi sürüp, atı zıplat, filler harekete geçsin, vezir, hatta şah emrine amade. Bu haller halle kime benzediğini biliyor musun?

— Kime benzermişim?

— Fukara Musaddıka.

— Kime kime?

— Bir Musaddık vardı ya, Iran başbakanı olacak maskara. Hani sıralı sırasız şuraya uzanırdı da bayılma numarasına geçerdi. Biraz sıkıştırsan bir ağlama tutturudu.

— Sahi öyle bir soytarı bir aralık. ..

— Bir aralık olur mu? Yıllar yılı ortada hüner göstermeye

çalıştıydı.

— Peki biz şimdi satranç başında, haşa huzurdan, Acem'in Musaddıkı'na mı dönüyoruz.

— Hiç şüphen olmasın.

— Vay canına! Vazgeçtim öyleyse... Bir daha şah mat filan arama bende...

* 2 *

Allah sayesinde bir duruyorlar. Yerin yedi kat dibine geçiyorsun. Cehennemin meyil deresine bir kere dalıp çıkıyorsun.

— Sonra?

— Sonra tekrardan mezarına avdet edeceksin.

— Sorgusuz sualsiz sopa atmaya mı başlıyorlar. Bura hesabı?

— Sorgusuz sualsiz bir vakit dövüyorlar. Tıpkı bura hesabı.

— Dil diş kitler netice mi soracaklar?

— Tabii.

— Arapça üzerine mi sorgumuz?

— Halis Arapça üzerine. Hem de Kuran Arapçası ki peygamber Muhammed altından kalkamaz.

— Orada da rahata kavuşamayacağız demektir. Yandık. Biraz düşündü. Birkaç İngilizce kelime öğrenmeli birader. Heriflere bir all-right çekerim Türkiye'den Amerikan çavuşu gelmiş diyerek korkudan dudakları yarılır. Topuz ellerinden düşer. All-right diyerek yapıştırmaya girişirim. Her vuruşta o deminki dereyi boylarlar Allah sayesinde ... Melek melaike olduklarına tövbe ederler.

— Bu hava ne havası?

— Laz.

— Deminki'?

— Timur Ağa mı? O da Erzurum.

— Ondan evvelki.

— Kürt ağzının halisi.

— Sen bunları böylece nereden öğrendin?

— Mahpushanelerde.

Şu halde türkünün debdebelisini de mahpusa atıvermişler. Atmasalardı bunları bir şaşırıp radyo söylemez miydi?

* 3 *

— Bizim dükkan, tezgah dağıldı sayılır.

— Demir akşama ne olmak ihtimali var. Çürümez ki...

— Bir kere pas kaplar ki değme zımpara sökemez. Sonra biz çürümesine paslanmasına nasıl meydan verebilir mişiz bakalım! Biz hepsini haraç mezat satmayacak mıyız?

— Eline para geçecek. Bizde demir de yok teneke de...

— Bin beş yüz liralık demir tornası tezgahını altı yüz liraya satmalısın ki ben sana sormalıyım.

— Aradaki farkı meraklanma bir tamam ödeyecekler.

— Kimler?

— Zarar görenlere yardım kurumu!

— Hem göz göre göre zarara uğratıyor da, hem dönüp zararımı ne demeye tazmin ediyor.

— Vicdanlı oldugu nereden belli olacak

— Peki, son zamanlara kadar bunun işi doğru gibiydi. Herkes aferin diyordu. Ne oldu da böyle oldu?

— Şaşırdı.

— Durup dururken neden şaşırıyor?

— Allah şaşırtıyor Allah!

— Hem yürü ya kulum diyor da sonunda neden şaşırtıyor kurban olduğum?

— Önce meydan verir, sonra ipini çeker de beğendirir.

— Kime?

— Kime olacak. Sana bana. Yakasını yırtıp yetiş ya Rabbi! diyenlere.

— Üstüne bir de gömlek yaması mı yırtacağız?

— Elbette. O şaşıracak ama sende de gömlek filan kalmayacak.

— Anlayamadım.

— Bunda anlaşılamayacak ne var? Müsavat.

* * *

— Karıya dedim ki “Bu herif bizden laf açtı, sen hele şu bizim battaniyeyi, küçük yastığı, ayrıca cenk elbiselerini hazırla" dedim.

— Ablam ne cevap verdi? Şaşmıştır.

— Ne haddine! Hiç şaşmadı. “Doğru" diye başını salladı, yerinden kalktı.

— Alışık demek.

— Alışık olmaz mı? Kaç yılın Osmanlı karısı.

— Polisler gelince kerametine parmak ısırmadı mı?

— Keramet gene mi bende yahu! Keramet çarşıyı talan ettiren orospu çocuklarında değil mi?

— Onlarınkine şimdilik feraset diyorlar.

— Peki ya rezalet?

— Rezalet cümlemizin malı. Atsan atılmaz, satsan satılmaz.

* * *

— Dervişlikte aşkın gerçeği odur ki, iyilik görünce artmayacak, acı görünce eksilmeyecek. ..

— Zormuş ağa... Tevatür müşkülmüş ...

— Olmaz mı? Allah'ı arıyorsun derbeder!

— Bu nasıl bir Allah aramak. .. Senin şeyh fakiri fukarayı resmen soymakta...

— Sen oraya bakma! Hâtem Efendi'miz ne buyurmuş?

— Kim bu?

— Lakabı Asam... Yani hem sağır, hem dilsiz manasına...

— Azadan sakatsa kusuruna bakılmaz.

— Essahtan sağır dilsiz değil. Vaktin birinde huzuruna bir karı gelmiş. Derdini yanacak. Söylenip dururken gaflet bastırıp yellenmesin mi?

— Kim? Şeyh mi?

— Tövbe de rezil! Şeyhten öyle hata sadir ölur mu? Karı yelleniyor. Yellenmesiyle can başına sıçrıyor. Az kalsın ki utancından gebere... işte orada Hatem Efendi'miz ne dese iyi: "Yüksek söyle kadın! Benim kulağım hiç işitmez!" diyor. Yani dervişlikte halkın hatasını görmeyeceksin. işte Hatem Efendi'mize devrin paşalarından biri bir heybe altın göndermiş. O da alıp kabul etmiş. Başmüridi soruyor:

— Yolumuzda altın kabul etmek var mı?

— Var. Geri çevirseydik, kendimizi büyütmüş, göndereni küçültmüş olurduk. Halbuysa dervişlik öyle değil! Yunus Emre

Efendi'miz ne buyurmuş bakalım? "Dövene elsiz gerek / Sövene dilsiz gerek / Derviş gönülsüz gerek / Sen derviş olamazsın" buyurmuş.

— Her bir rezaleti kitabına uydurmuşsun, Allah belanızı versin!

— Aklın ermediğinden mal gibi yaşarsın. Ahmetli Buhari Efendi’miz ne demiş hey şaşkın? “Şeriatta seninki senin, benimki benim! Tarikatte seninki senin benimki de senin, hakikatte ise ne seninki senin, ne benimki benim...”

— Ey.

— Eysi. .. Ne var ne yok Allah’ın dediği yer...

— Allah’a kurban olayım! Siz şimdi bu lafı güzelce değiştirmişsiniz. Benimki benim, seninki de benim. Allah’mki dersen tüm benim... Sen benim gözüme baksana...

* * *

— Bu bizim Çoban Ali’ye bir Kuran satmışlar. Fukara boynuna asmış dolanıyor. Okuma bilmez, yazma bilmez. Yabanın Kürfü... Ben aptesti, namazı hak edeceğinden şüpheliyim.

— Tövbe de! Elden gidiyorsun! Habib Acemi Efendi'miz de ümmî idi. Elifi görse mertek sanırdı. Fazladan tefeci ki milleti faiz sebebiyle tekmil soymuş.

— Aman...

— Bütün soymuş da, çekmecesini doldurmuş. Sonunda yüreğine. Dürüstlük nuru damlıyor. Halktan kesiliyor da kafasını secdeden kaldırmaz oluyor. Okuması olmadığı halde, Kuran dinlerken yaş dökermiş. Lakin öyle böyle yaş zannetmeyeceksin. Sanki göz çukurlarına Kızılırmaklan bağlamışsın, dünyayı sele vermekte... Senin gibi bir Farmason soruyor:

— Hey divane! Sen kaba Türkçeyi sökmekten aciz olup, Arapça Kuran okunmakla bu ağlamak neyin nesi? Ne dediğini anlasan canım yanmaz.

— Biz akıl yolunda değil, yürek pazarındayız. Bekası bize malum olmakta! demiş.

* 4 *

— Derviş tevekkül olacak. İşini Allah'a ısmarlayıp şuraya uzanacak ta keyfine bakacak. Keyfine dedimse Allah'ı çağıracak, o kadar.

— Tevekkül neymiş?

— Büyük mesele... Bir gün vaktin uluları bir araya cem olmuşlar. Biri senin gibi ‘‘Tevekkül ne mana?" diye soruyor. Bilmediğinden değil, hepsini imtihana çekmekte... Sehl-i-Tüsteri Efendi'miz, "Tevekkül tedbiri bırakmaktır" diyor. Yani hiçbir işte, aman tedbirli olayım da bana zarar erişmesin!" demeyeceksin. Ebuhafız-ı-Haddad şuradan lafa karışıyor, ‘‘Tevekkül kendi kudretinden geçmektir" demesiyle hepsini bitiriyor. Lakin kenarda Beşir-i Hafi Efendi'miz oturmakta ... "Rızadır" buyuruvermesiyle ...

— Rıza ne demek sipsivri?

— Rızada iş çok ağa... Mekke'yi taun kaplayınca, Ebu Muhammed Ceriri Efendi'miz ne buyurmuş. Kendisine koşuyorlar da:

— Aman dua et! Bu bela def olsun diyorlar.

— Dua vaktinde değiliz, diyor, teslim ve rıza vaktindeyiz. Duayı beladan önce etmek gerekti.

— Hallaç Mansur Efendi'miz Enelhak diyor. Yani ben Allah'ım deyip çıkıyor.

— Çıkıyor ama derisine de samanı tepiyorlar. Yağma yok!

— Bunlar hep Allah'ın bir hikmeti! Mansur Efendi'miz, ben Allah'ım diyerek huruç edince Islam karışıyor. Çok adamın aklı şaşıyor. Zamanın uleması araya giriyorlar: "Gel etme efendi? Bu söz nasıl bir söz! Geri dur! Tövbe çek!" "Sözü kim söylediyse tövbeyi o çeksin!" diyerek feryadı çıktığı kadar bağırıyor. Hitamında bunlar acizlik getiriyorlar. Cüneyd Efendi'mize koşuyorlar. Cüneyd Ebu Kasım-ı Bağdadi dedin mi on dakika düşüneceksin. Lakabı da Hazzaz yani terzi tayfasından ... ibrişimle gömlek, entari filan işliyor da beğendiriyor. Millet ona koşmuş: "Bu Mansur çizgiden çıktı. "Ben Allah'ım" diye tutturdu, nal diyor da mıh demiyor. Bu

laf nasıl bir laf! Bu lafın bir tevili olsa gerektir.” diyorlar. Cüneyd Efendi’miz ibrişim iğnesini tacına sokuyor bir vakit fikre dalıyor. Hitamında, “Biz bu lafın tevili gününde değiliz, kerbelası günündeyiz,” buyuruyor.

— Tevil nedir?

— Yani kitabına uyduracak. Evet, her ne kadar “Ben Allah’ım” demekteyse de, şu kitabın şu sayfasındaki şu ayetin kavlince manası başkadır,” filan diyerek bir şey uyduracak.

— Yahu ne demek! Mızrak çuvala sığar mı imiş ki... Tövbe!

TERZI NUR! USTA

— Herifin ağzı pis! insan içinde rumbadan bir kötü laf edecek diye yüreğim yarılıyor.

— Ediversin! Kem söz sahibinin demişler.

— Sen ağzına vurup geri çevirmedikçe kem söz kendi başına nasıl sahibinin olabilirmiş bre deli Kavas?

— Doğrusun ağa! Şaman çarpacaksın ki hak yerini bulacak.

* * *

— Hele utanmaz! Şaplağı çalarım ki. .. O gürültüde az kalsın girecektik. Korkudan yüreğin yarıldı da soluğun boğazına sığmaz oldu. Millet sopa çalarken sen neredeydin yüreksiz şeker?

— Nedir o efendi? Yoksa karnın yanmaya mı başladı? Sağa sola sallanman neyin nesi böylece? Yüreğindekini demezsen adam değilsin.

— Sen bu makamda çok türkü çağırırsın ya... Bizim yanıkça ağıtlar dilemeye vaktimiz yoktur.

— Şimdi de tövbe çekersin değil mi, fesat kamyonu!

— Ben bu namussuzluğu kibrime yediremem. Ne halt ederseniz edin deyip savuşmak ne haddimize! Bir ucundan bulaşacağız mecburi!

— Senin aklını rüzgar dağıtmış ağa, rüzgar dağıtmış da sen arada kalmışsın.

— Huzurumda zın zın etme rezil! Kendine sahip ol!

— Eşekansının dala konduğu gibi tepeme kümelenmek neyin nesi adamlar! Geri durun!

— Artık burada herkes kendi evinin önünü süpürür oldu. Ayıptır.

— Halt ettin deli Kavas! Bı.; millet kalkamadığından oturmakta. Zenginleri bilmem. Lakin fukara kısmı gene de yüreklidir. Ortalığın bozulmasında milletin ne suçu var! Kabahat hep hükümette...

— Şu herif öküzüm değil ki kulağından tutsam da boyunduruğa koşuversem.

— Benim canım şu kelleci oğlana gittikçe ısınıyor.

— Eşekten düşmüşe döndün ya şimdicik!

— Toy pazarı mı bu? Herif bizi gayrı kör ata benzetti! Sağlam gözümüz tarafından önümüze koyduğunu kör gözümüz tarafından çekip almakta ... Nedir yahu?

— Lafı uzattın! Orospu meclisinde saza oturmuş Şeker Emin gibi uçkur destanına çevirdin kes yeter!

— Annın balını alalım, sonradan gelenler kovanı boş bulsun hesabı öyle mi. Yağma yok!

— Oturup oynayanlar avanak! Böyle kılıç kuman mı olurmuş? Verdiğini biliyor, aldığını biliyor. Ziyadeden alttakini el çabukluğu göz bağlamasına getirip çekiyor da kendi önüne düşürüyor. Olmaz.

— Ne demişler? “Bey ölüyor, aptal ölür Çingene Emin hiç dayanmaz” demişler.

— Ben roman okumaya gayet meraklıyım ağabey! Hem de otursam su gibi okur geçerim. Lakin burada kulak verme! Yansına gelmeden canım sıkılıyor, yüreğime bir sızı düşüyor. Ben geçenlerde bir roman okudum. Olursa o kadar olsun! Esasında ben roman diye işte ona derim

— Adı ne?

— Adı mı? Dur hele... Ya san yapraklar, yahut ki san güller... İşte buna benzer bir ad... Arapça üzerine gayet lügatli, şık yazıl--mış, nazik yazılmış bir roman! İçinde Nezahat var, Ulviye var. Emine Hanım var. Daha bir sürü isim var ya, aklımdan çıkmış. Hep karı adları... Gayet acıklı bir romandı. Ağlamadan okunmaz derecede.;. Nezahat ismindeki kız birini seviyor. Son zamanlarda bu kız evinin balkonunda otururken meyhaneden bir ses işitiyor. Meğer oğlanın sedası imiş. Sevdiği meyhanede, sarhoşlukla gazele başlamamış mı? Oğlan dağı taşı inletiyor gecenin bir saatinde ... Okuduğu gazeli tamam ezbere almıştım. Bu mahpusluk dalgası unutturdu. Lakin bilirsiniz ilk başı, “Periza'yı deva olmaz ciğerden illetim vardır.” Şimdi bu kitabı bulsam, yüz lira verir alırım. İstanbul da bir ahbaba yazdım. “Her kaç kuruşsa bul yolla, parasını hemen postalayım,” dedim. Ses çıkmadı.

— Belki bulamamıştır.

— Bulamamak ne mümkün! O da kitap yazıyor.

-Kim?

— Muharrem Feyzi Korgunal!

— Tanıyorum. Öyleyse mektubunuzu almamıştır.

— Doğru! Mektubumuzu alsaydı mutlak yollardı. Zira benden fena yılar. Biz beraber okuduk. Kendisi aslen Korgun Nahiye-si'ndendir ama, bir vakit Çankın’da mektebe gidip geldi. Daha şuncacık bebekken başından büyük işlere kalktığından belaya gireceği belliydi. Cumhuriyet Bayramı’nda köylü aklınla şu meydanda nutuk söylemek senin neyine desem! Heri geri laf etti. Mektepten kovdurdular. Mecburi İstanbul’a gitti. Orada romanlar yazar

olmuş. Güzel romanlar ama benim dediğim kitaba benzemez. Bildiğimiz aşık romanlan, cenk romanlan ... Eba Müslim-i Horasani romanı, Arzu ile Kamber, Köroğlu, Karacaoğlan'la Karakız... Darende'nin gezgin kitapçıları dolaştım satarlar. Onlardan da çok okudum ama ben asıl aşk üzerine yazılmış kitaplara vurgunum! Kibarca, şık yazılmış kitaplar. Nazik kanlan arılatan romanlar! Bjnm buranın kanlan eşek gibi bir kanlar. Romandan ne anlasın bizim buranın kanlan. İstanbul kansı olacak ki romana girebilsin. Bizim buraların kansı Arıkara'nın, İstanbul'un kanlarını bir vakit tutmaz. Kocakarı kaç yıldır yalvarmakta: "^man oğlum! Gel seni everelim! Ben elden ayaktan düştüm. Bir çorba pişiremez oldum" diye ağlamakta... "Bir daha böyle laf istemem! Şaman çarpanın Haa ..." diye bağırdım. "Ulan Arıa" dedim, "Hani benim istediğim kan bakalım? Çankın'nın karısı nezaketten, şıklıktan ne anlasın!" dedim. "Bunlar insan içine çıka mı bilirler. Aklını başına devşir, ben asri kanya müptelayım. Biz mektep medrese gördük. Köylü gibi karıyla yapamayız." dedim. "Bana alacaksan, memur kansı gibi kan alacaksın" dedim. "Çankı-rılı "aman bu nerenin gülü? Hangi yüzbaşının ailesi" demeli! dedim. Bizim kocakarının dili dişi kitlendi. Evermenin lafını edemez oldu.

SATILMIŞ AĞA

Herif lenger şapkasını sol yumruğuyla sımsıkı kavramıştı. Sağ elindeki kocaman yazma mendilini çarkıfeleğe takılmış gibi çevirerek ablak suratını, sonra sıfır numaraya vurulmuş yuvarlak kafasını, daha sonra kat ensesini kuruluyor, arada bir men-dilli elini kulağının ardına koyarak pencereden sordukları soruları anlamaya çabalıyordu:

— Nedir oğlum! Köyde n'olmuş?

— Yahu Satılmış Ağa, bunu sana ben sormaktayım... Ben burada kapalı bulunmakla... Köydeki olayları nereden bilirim. Kerametim mi vardır.

— Orası öyle... Köyü mü sordun çenesiz oğlum?

— Köyümü elbet. .. Nasıllar babamgil... Evde yaramaz bir iş...

— Ulan aklınız fikriniz evdeki yaramaz işte, namussuzlar. .. Ulan Allah sizi durduğunuz yerde mi getirdi bu mahpus damına tıkakoydu reziller! ..

— Ulan çenesi boklu odun baş ... Ulan bunun dışarı çıkması hiç mi yoktur? Ya dışarda senin bitli yakan benim elime geçmez mi? Vay dürzuu ... Mahpus milletinin karşısına geçip ... Ge-rinerekten söverim ve de yanıma kar kalır sanıp ... Ulan oğlum

siz dışarda canınıza mı susadınız dümbükler?...

— Dümbük sözüne ben hiç aldırmam arslan Dursun Ağa'm ... Haydi, benim çarşıda, hükumatta işim var. Seslenin bana şurdan bizim at hırsızı Çerkez oğlunu ...

— Hangi Çerkez oğlu? Mehmet Ali mi?

— Gavur dölüne Mehmet Ali diyenin ben dininden şüphe ederim! Mendili bayrak gibi dalgalandırarak elini salladı. Yıkıl pencereden boşboğaz Dursun... Nah geldi benim arslan Mehmet Ali'm! Oğlum Mehmet Ali. .. Para demişsin. Koştum seğirttim, taşralardan hendeklerden hoplayarak....

— Yahu sen ne demektesin Satılmış Efendi. .. Bırak fasa fiso-yu herif. .. Beş lira mı saldın, beş lira mı?

— Elbette... Beş lira saldım. Nasıl bu bendeki istikamet, oğlum Mehmet Ali? Bu vicdan bende nasıl haa... Bu gün sana beş liradan fazla metelik yok. ..

— Ne demek? Yahu delirdin mi namussuz Satılmış... Yahu ben burada bunalmış değil miyim? Elli kaymeden on para aşağısı idare etmez! Ben öldüm yahu. Nah arkadaşlara sor da bak, ben battım.

— istikamet nasıl. .. Bendeki bu vicdan...

— Ulan istikametinin de vicdanının da... Oğlum Satılmış Ağa sen candan geçmişe benzersin ya... Uzaktan uzağa olmaz. Oh koçum, beni kapıya istet, Satılmış kardeşim, bıçağı alıp geleyim de, şu sendeki vicdanı karnından söküp çıkarıp ...

— Vicdandır bilene... Mahpus damına düştün mü, parayı az harcanacaksın az ...

— Delirdin mi namussuz! Sen benim parama nasıl karışabilirmişsin! Kan değerinde tarla sattım sana... Ver benim paramı. .. Haydi ver! Gönder gelsin!

— Beş kaymayı yolladık ya, gardiyan efendiyle... Birazını da ufak para yaptık ki bozdurmaya zorluk olmasın! Sayıp aldın mı bitamam! ..

— Ne tamamı? Kudurdun mu alçak? Tarlamın bedelini isterim. Şimdicik verdin ne iyi, vermedin mi gör neler olur?

— Höst! Senin sözün makbul değil. .. Mahpus oldun mu karın dul, paran pul biz böyle biliriz!

— Gel Satılmış Ağa, yanılmaktasın! Sen sana etmektesin ve de getirip kopasıca boğazını bileli bıçağa sürmektesin!

— Yağma yok! Bıçak da neymiş? Hak doğrunun yardımcısıdır. Ve de hak doğrunun yedindedir. Yedinde, yani elinde ... Anladın mı Türkçe bilmez rezil Mehmet Ali Çerkez... Bu iş senin at hırsızlığına benzemez. Sen mahpus damında değil misin?

— Olmakla yahu . ..Bu herif beni ...

— Mahpus damında olmakla sen kayboldun derbeder...

— Kayıp mı oldum? Ne kaybolmasıdır. Deliiiiii. ..

— Oğlum Mehmet Ali Çerkez bunu ben demekte değilim, kanun kitabı demekte... Kanun kitabı. ..

— Kanun kitabı mı? Allah belanı vere ... Başlarım kanun kitabının kara yazısından... Başkaca senin geçmişinden başlarım. Paramı ver.

— Verilir mi? Bana deli dedin ya, delinin zırzırı sensin oğlum Mehmet Ali.

Mehmet Ali demirleri tutarak sıçramaya başladı:

— Yetişin Müslümanlar! Yahu, ben burada çatlamakta değil miyim? Mahpus kardeşlerim!

Birisi öteki pencereden sordu:

— N'olmaktadır bu bizim arslan at hırsızımıza Satılmış Ağa... Benim bildiğim bunda avrat uşak olmayacak. .. Sakın bizden gizli evlenmiş de karısını hovardalar dağa mı kaldırmış. Nedir bu fukaradaki böğürtü?..

— Böğürtü, evet Himmet dayı ... Ben de şaştım! Sen beni bilirsin! Bu avanak Çerkez bizi ne belledi yahu!

— Avradını mı sürüdüler? Avradını sordum!

— Bizim avradı mı? Anan öle Himmet dayı, bizim avradın arada işi nedir! Bunun babasının evlatları dışarı atmış... Alacada bir avanak muhtar bulup bunlar ilmühaber yaptırmışlar. Pullu ilmühaber...

— Neyin ilmühaberi?.. Karıyı imam nikahıyla mi almış bu rezil?

— Bırak karıyı be adam! .. Şaştım Allah! Bu mahpus adamının karıdan başka bir lafı hiç mi yok! Bunu babasının evlatları kütükten sildirmişler... İlmühabere bakarsan bunun babası belli değil. ..

— Ulan Satılmış dümbük... Kim yedi bu haltı. .. Şart olsun bak! Şart etmekteyim namussuz! Paramı versin oh dayı... Bu iş kötüye varmaktadır!

— Bunu kütükten sildirmişler. Kütükten sildirince n’olur Himmet dayı, muhtarlık etmiş herifsin! Bizden iyisini bilirsin! Mal mülk kalır mı miras falan... Bunun kardeşleri diyesi ki ... “babamızın dölünden inme değil ki mirasa gire!” diyesi... Ben bundan tarla aldım oysa... Parasını azar azar vermekteyim ki hepsini götürüp birden kumara basmasın! Nasıl bendeki bu vicdan! Bu istikamet! Evet ben vicdan ve de istikamet üzereyimdir! Allah belamı vere! Sana mı kaldı diyeceksin! Kaldı ki, beş kayme saldım. Hemi de, birazını zorlukla bozduraraktan saldım ki harcanırken, dar yerdedir...

— Ulan namussuz Satılmış, yeter ettin! Mahpus milletine bizi rezil ettin dümbük! Ulan dursana pezevenk! Paramı bitamam isterim demekteyim!

— Senedi n'apalım senedi?..

— Nasıl senet. .. Hangi senet avradını, top kaküllü gelinini ve de körpecik yengen kızını ...

— İçerdesin! Kapalısın! Söversin! Hiçbir şey lazım gelmez! Beş lira elverir. Gelecek ay geldiğimde beş kayma daha veririm. . . Senedi. ..

— Ulan senet nedir? Biz senet mi imzaladık dürzüü ...

— Evet, imzaladık! Çünkü erkek sözü senet. .. Ben erkegim Mehmet Ali, ben dört yüz dirhem... Gelecek ay senet getireceğim, imzalar beş kayma daha alırsın.

— Bire Himmet dayı yetiş, ben bittim! Yahu şu namussuza iki laf etmek yok mudur?

— Beri bak Himmet Aga, muhtarlık etmiş adamsın! Yalnız bu olsa senet ararsam namerdim! Biraderleri bizi harman yerine koymamakta... Samanlığın deliğini kapattılar. Açana kadar neler oldu. Bunun kardeşleri bildiğin canavar... Ben Mehmet Ali'den tarlayı satın almışım, nah bugünkü beş kayme ile on iki liradır, ödediğim bedel. .. Demek ki hisseyi şayialı olduk biz ... Hissey-i şayiayi bildin öyle ya... Hisseyi şayiayi bilirsin, çünkü muhtarlık ettin! Hisseyi şayialı olunca para vermek var mıdır? Hayır yoktur! Hisseyi şayi ne demektir içerde bir aklı erene sor bakalım Mehmet Ali. .. Hisseyi şayiali resmen nikahlı karım sayılırsın sen benim ...

— Vay agzına yüzüne... Ulan kardeşler şurdan bana bir taş vereniniz yok mu, tüü Allah belanızı. ..

— Söversin! Doğru... Ne denilmiştir. Sövüntü yiğidin yüreğinin yelpazesidir denilmiştir. Hele ki mahpus damında... Evet hisseyi şayialı olmakla... Amma hisseyi şayialı olmayım dersen, senetli satış ister, çünkü sattım, aldım, hakimin huzurunda geçmez. Yani o söz suale sığmaz! Ben borcumu vermez adam mıyım bire Himmet dayı, sen beni şuncacıktan bilirsin! Ben vermesem, avrat verir, avrat vermese oğlum verir. .. Hele ki kızım verir ki yüzde yüz ...

— İşte bu lafın doğrudur dümbük Satılmış Allah belanı vere... Evet avradında verir. .. Kızın da verir dürzüüüü...

— Babana rahmet yavrum Mehmet Ali Çerkez, hele sen orada sövedur! Beri bak Himmet dayı... Benim dediğim senedi biraz fazla paraya imzalasın bu ... Elli kaymaya mı kesiştik aramızda, yüz yazılsın ki ... Bu Mehmet Ali Çerkez kötüsü geldikte tarlayı benden çekip alıp başkasına satıcı olmasın!

— Kudurmuş bu namussuz! Yahu benim başkasına tarlayı satacağım neden belli ... Himmet dayı şuna iki laf et! Paramı versin! Benim burda borcum var! Adam içine çıkamaz oldum.

— Oğlum Çerkez Mehmet Ali, senin adam içine çıkamayışın eskinin rezilliğidir. Senin rahmetli baban da namussuz olduğundan adam içine çıkamazdı.

— Para mı?

— Para yok? Hey gidi hayvan Çerkez bana bak bana... Bu öküzleri möküzleri satacak hale geldim. Beş kaymayı keseden çıkarıp vermekte değilim, resmen canımdan söküp alıp vermekteyim! Çok bunalttın mı hiç gelmeyiveririm. Yanarsın ki bak nasıl yanmaktır bu ...

— Dinlemem! Allah belanı vere ... Bastır benim paralarımı bitamam. Onluğu eksik olsa ...

— Onluk eksiği. .. Ah ne kadar güzel... Tarlamız daha bir ipe bağlanmamışken... Senet yok, sepet yok! Muhtar geçende ne dedi? Ben duymadım bilmem demedi mi, bizim muhtar olacak dümbük. .. Az müsade oh Mehmet Ali kardeşim!.. Dinle ki hemen bir... Sana dedim Himmet dayı bu eşek laftan ne anlasın! Senedi yapalım, ben buna ellişer yüzer vereceğim ... Harmanları bulalım gör nasıl yağdıracağım bankınotlan ... Bende yalan yoktur, kendin bilmez değilsin ya ... Haydi kardaşlarım kalın sağlıcakla... Hepinizi Allah kurtarsın!

— Dur hele... Dur demekteyim namussuz Satılmış... Ne zaman geleceksin yahu... Bana sağlam bir söz...

— Benim elimdeki bir mesele değil ... Köy yerini bilmez değilsin ya Mehmet Ali oğlum, dünya meşakkatinden, köy meşakkatinden kurtulunca buradayım. Başkaca hakime gidilecek.

— Dur yahu! Benim malıma hakim ne karışır! Kudurdun mu namussuz! Şaştım gitti aman kardeşlerim! Paramı. .. Paramı demekteyim dümbük! Aman yürüüü... Aman bana bir çare ... Mahpus arkadaşlarım sıçradı namussuz! Nah savuştu. Eyvah, aygır deposunu kıvrıldı! N'olacak şimdicik pekiy... Ulan Allah belam vere Himmet dayı gibi. .. Şuna iki laf etmedin de... Sabaha kadar millete uyku uyutmayan boşboğaz kodoş, tüh Allah belanı vere! .. Nah zor aldın geçenki elli kuruş alacağını ... Bekle bakalım! Satılmış namussuzu bana, ben sana... Gülersin hemi eğri dinli... Gülersin hemi eğri dinli.. Gülersin!

1

129, sayfadaki öykünün farkhbir yazımı olan bu öyküye de aynı başlık verilerek, iki öykü arka arkaya yerleştirilmiştir. (yhn.)

J2S

2

* *

3

* *

4

* *

MARANGOZ AHMET ÇAVUŞ

— Kötüler yüze çıktı. Çıkmamalıydı ama, sıçrayıp çıktılar. Sen şimdi, “Buna bir çare!” dersin. Çaresi, kellelerini birer vuruşta kuş kellesi gibi düşürü düşürüvermeli. Hepsine göre değil ama bazıları var, köpek hapıyla gebertmemiz olmaz.

— Yahu bizi avanak yerine mi koymakta? .. Vurunca danalar gibi böğürtmez miyim?

— Aman bana bir ilmek bulacaksınız. Ne demek olsun yahu? Şimdi bu iş bu herifin yanına mı kalacak? Bre Hatip Hoca laf sırası geldi mi “benim aklımda on bin tane kanun maddesi var,” dersin. Bunun yediği halt nasıl bir halt? Biz Çankırılı olup ve de hemşeri bulunup peki... Bunun yaptığı Hakka yarar bir iş midir şimdicik?

— Acayip bu nasıl bir nuhuset? Biz bunu tatlı canından bezdirmemiş vallah olmaz, billah olmaz. Bak Hoca Hatip! Bana bir kanun maddesi bulamadın mı, kendin düşün. Bu kanun her ne bela ise hep bizi mi bitirir hey Allah! Şimdicik öfkelendim ağa, inadına öfkelendim, ulan avratlarını...

— Sus günah! Yiğit kısmı amansıza kötü söylemeyecek...

— Yahu bu nasıl bir lakırdı? Amansız kim? Biz mi onlar mı?

— Biz de bu oyunu yanlarına korsak adam değiliz. Vurunca boynuzlan gevrek çam dalı gibi paralamalı. Kulak boyun, kafa boyun, ortada dülger yongası gibi savrulmalı ki benim yüreğim sogumalı.

* * *

— Karılar gibi iç çekmeli değil, heriflerin hakkından gelmeli. Lakin herifler yiğit arkadaş! Bu dünyada nallamadık adam bırakmamak neyin nesi bakalım?

— Adamı tarkadak vururlar da leşini sürüp şuraya atıverir-ler. Sen gözünü aç!

— Nedir bunların bize ettikleri?.. “Karılarının hayrını başkaları görsün” desem ben şimdi haksız mıyım?

— Bu nasıl bir bela! Herif bizi bir lafta körpe fidan gibi budadı kardeş, kabuğu yolunmuş söğüt çubuğuna çevirdi. Allahü ekber!

* * *

— Gel şu saatleri değişelim Kavas Ağa... Trampa iyidir. Alışveriş olsun.

— Aman hangi saatleri?

— Senin saatle benim saati!

— Yavrum dur hele! Bu nasıl bir laf! Benim saat kaybolsa se-ninkini müjdelik verirler.

— Olsun ağa, trampada üste vermek diye bir şey vardır. Hele hele...

— O zaman aklım yattı. Ver bakalım!

— Yok! Vermek olmaz. Senin saat senin koynunda, benimki benim koynumda. Kendin bilmez değilsin ya; at, avrat, saat baht işidir. Üste on liranı alırım

— Karanlığa getirip he mi? Eşkıya hesabı demek! Yagma mı bu marangoz oğlum? Gözüm var, gözün var. Bu gözleri Rabbim bize “Kullarım saat değiş tokuşunda bir vakit baksınlar” diye yüzümüzün üst başına yerleştirmedi mi? Hemen bakalım!

— Bakınca baban da değişir. Marifet bakmadan...

— lyi ama senin saat işlemiyor. Dün kendin demedin mi alçak?

— İşlemez. İşlese değiştirir miyim? Adam adamken durduğu yerde ölüyor. Saat durmuş ayıp mı? Saatini kulağına götürdü. Sahi durmuş. Bu bizim saat bizden ayrılmak istemiyor ağa! Say ki yedi bela! Ne zaman değiştirme lafını etsem durur. Lanetin malı! Şu dakika durmasaydın da şu Kavas Ağa'yL boş böğründen vursaydım ne vardı? Ulan Kalaycı Nezir!

— Buyur!

— Ulan Çankın Galatası'nın bütün fonograflarını güzelce tamir edersin rezil! Şu saate bir baksana...

— Ya büsbütün bozarsam.

— Daha iyi ya... O zaman ödersin. Senden fazla istemem, yeni parası alırım. Ne var? Suratın bir hoş oldu. Domuz suratına döndü. Bu lafı beğenmedin mi? Korktun öyle ya! Korkan yiğit çok yaşar, demişler ama inşallah senin sancıdan kamın şişer de geberirsin.

— Höst!

— Şuna bakın ahbaplar! Elini arkasına koymuş da nasıl efeleniyor. Şunu şöyle gören pis kalaycı olduğunu bilmez de, ağadan, beyden bir adam sanır. Deli Kavas'a döndü. Haydi Kavas Ağa! Sen beni her glın bu tavda bulamazsın. Cayanın haa ...

— Durmuş saate öyle ya?

— Durmakla ne lazım gelir. Bir de laf arası "müminin kalbi saat" dersin. Kalbinin saat olduğunu bileyim ki yürüyen saati ba-

ved'Marao

— Alman!

— Hani mümin yüreği. ..

— Benim yüreğim hamt olsun mümin yüreğidir de ondan almam. Başıma bir rezil musallat olacaksa benim yüreğim ossaat haber verir. "Sıkı dur belaya atlayacaksın!" diyerek gümbürder. Benim yüreğim evvel eski oynaktır Ahmet Çavuş! içine bir ateş düştü mü, ben ayağıma takılan altın kesesini eğilip almam! Çünkü vardır bir başıma gelecek.

* * *

— Gel hele gel marangozların yüz karası ve de ustaların yüz karası. . . Dur oğlum, gel dedikse gazeteyi orana sok da gel demedik ... Hani bu senin Alaman...

— N'olmuş benim Alamana Allah'ıma şükür, Elvan Ağa ...

— Olanı ... Bu İstalingrand nasıl bir yerse, senin fukara Alamam, paçasından kapmışa benzer, başkaca batağa batırmışa benzer! Şu kadar bin top, şu kadar bin tank, su kıyısında avuç içi kadar kasabayı. ..

— Kasaba dedin mi, yanılırsın Elvan Ağa... Senin eşkıya baskınlarına benzer mi? Rus da, kendisine göre bir zorlu hükümettir. Bu Rus, Bolşevik olmakla gücünden büsbütün düşmüş değil. Çarlık zamanının domuzlukları kalmıştır ki adamı canından bezdiren direnme domuzluklarıdır. Vaktin birinde cihangirliğini ilan eden Napolyon'u kavrayıp yere vurup yedi yerinden belini kırıp dünyaya maskara etmiş, bir Moskoftur. Direnecektir, çok çabalayacaktır. Gazeteler yazmaktadır, otuz üç mahallesinden yirmi mahallesini Alman kardeşimiz, gerek savaş fenni gücüyle gerek pazı gücüyle ve de gerekse savaş hileleri gücüyle çekip almış keseye atmıştır geriye üçte biri kalmıştır.

— Üçün ikisini aldı demek... Ne kadar güzel! Afiyet ola!

— Host! Alman kardeşe kötü söyledin mi günaha girersin. Rus'un bu kadar dayanması. .. İstalin'in domuzluğundandır. Çünkü Istalin görülmemiş bir kanun çıkardı. Bir adım gerileyeni, yanındaki arkadaşı vuracak. Cebinin manadan, belindeki kemerin çar altınları, vuranın.

— Aman ne kadar iyi imiş ... Demek bir yandan Alamanın Hitler askeri kırmakta bu Rus'un mujik askerini, Bir yandan kendi kazan süvarisi kırmakta... Çünkü Rus'un zagonudur, ateş boylarında, mujik sipere girdi mi kazak atlısı arkasına yanaşır! Kitabın yazdığına göre Rus'un direnmesi üstüne hiç yoktur amma, panikleyip dağılması üstüne de hiç yoktur. Demek alnının şakından Alaman zımbalayacak, ensesinden Kazak ... İşi iş demektir. Rus mujiklerinin ... Yitirmediler, fakat mujikler buldular ki çok zaman buldular demektir.

— Buldular elbette ... Ne denilmiştir. Keçinin meşeye ettiğini kel derisinden çıkarır denilmiştir. Bize çok etti bu Rus çok! ..

— lyi ya akıllı marangoz ustası. .. Bu senin hesapça, bu Rus bu Istalingrat'ta bu kadar dayanamayacak. .. Önden arkadan kınlan ordunun dakka dayandığı görülmemiştir, ya bu aylardır direnme neyin nesi?

— Şu ki, salt mujik direnmekte değildir. Rus'ta top Alman'ınki kadar değilse de, Ingiliz'dekine yakındır. Başkaca hain Amerikalı arkadan buz denizlerini aşıraraktan tank, cephane, makineli tüfek, ille de uçak yağdırmaktadır ki, daha kötüsü, ateş makinalan bile yağdırmaktadır.

— Ne makinesi anlayamadım!

— Ateş makinesi mi? Bildiğin ateş... Beriden tutarsın ilerde-kini yakar kül eder.

— Alman'da yok mu?

— Var olmaz mı? Alman'da da var ya, Rus toprağı soğuk olduğundan her bölüğe yetiştirmek zor! Geçende okudum, koca Tann uzun ömürler vere Erkilet Paşa'mız yazdı, bu Alaman'm ateş makinesine koyulan gazlar Rus'un soğuğunda donasıymış az biraz ...

— Kötü desene marangoz! ... i şte buna yandım!

— Hiç yanma! Alaman'da mühendis vardı ki ölüyü diriltir mühendis vardır.

— Kıyak çünkü benim gördüğüm bu Alaman'a yakında ölüleri diriltir mühendis gayetle lüzumlu olsa gerektir. Bilgim, kralları Hitler'e bile gerekse gerektir!.. Yak bir cigara! Marangoz ağa! Sıkılma! Savaştır olur böyle takılmalar ... Keyfine bak! Benim dediğim, Alaman yenik düşer de, bizi burada koyup teslim bayrağını çekerse ...

— Ne demek! Kim çekecek. .. Yahu, dünyayı tutmuş bir Ataman...

— Alman'a ne kötülük erişirse gerisini kendin düşün demekteyim avanak Osman Usta! Seni elimden, Azrail peygamber çekip alamaz ki nerde kalmış milli şefimiz, ismet İnönü Efendimiz ... '

— Ben sözümdeyim Elvan Ağa. Yalan çıktım mı, nah boynum kıldan ince... Dilersen cellat edersin, dilersen kazığa oturtursun.

— Senin niyetin kazığa oturmak amma, bak bakalım bizim kazık, umduğUn kazıklardan mıdır tekerlek usta!.. Yıkıl!

* * *

— Hey beri bak! Sana seslenmekteyim marangozların yüz karası. .. Hani nerde kaldı lstalingrat'ın Almanları ve de Rus'un bozulmaları ... Bak bu tahsildar gazetede neler okumaktadır bu sabah!

— Gazete!.. Hangi gazete... Ulus gazetesi ise hiç makbul değil. .. Gazete cumhuriyet gazetesi olacak ve de yazıyı Nadir Na-di Bey ya da Erkilet Paşa yazmış olacak. .. Tevhidi Efkar'ın Ali İhsan Paşa'sı da olsa olur ya, ille bizim Cumhuriyet gazetemiz ... Çünkü bu Cumhuriyet Gazetesi'ne Hitler Efendi'miz, özel tel çekmiştir. Cephelerde yaprak oynasa Cumhuriyet gazetemize telsizle haberi ulaşmaktadır.

— Ulaşmaktaymış da, İstalingrat'taki rezilliğin haberi neden yazılı değil Cumhuriyet'te!

— N'olmuş koca Tanrı'ya şükür!.. İstalingrad'daki Pavlos çorbacı, ki Alman'ın birinciye gelen Mareşal Fevzi Çakmak'ıdır, uğraşmaktadır. Evden eve hoplayaraktan, sokak başlarını çeşme yalaklarını ve de mahzen kapılarını tutaraktan çabalamaktadır. Rus direnmekteyse de, güçten düştüğü meydandadır.

— Dur oğlum! Çevirmeyi n'apalım, iki yandan basıp göçer-tip kavuşup çevirmeyi ... '

— Çevirmeye ben önem bile vermem! Çünkü Alaman'ın dört ordusu dört noktadan bu çevirme çemberine yüklenmiştir. Bu sabah delmediyse de, delmesine çok bir şey kalmamıştır. Delmesiyle, koca Tann'ya şükür cebi açacak şaşkın Rus'un ordularım, Rus savaşı başındaki hesabı bölüm bölüm bölüp esir alacaktır. Bak bakalım o zaman Istalingrad'la kurtulmak var mı?

— Ya?

— Üste Moskova’yı verse de kurtuluş yok... Çünkü pes etmenin vakti geçirildi. Bu kez çok uğraştığının cezası göbek yıldızlan görse gerektir. lstalin’in bel kemiği yedi yerden kınlsa gerektir.

— Yahu, ben ne halt edeyim, nerelere gideyim! Ulan oğlum sen sen gel! Çeviren Rus mu Alaman mı? Bu kez tuzağa tutulan hangisi?

— Tuzağa tutulanın hangisi olduğunu belli değil pehlivanlıkta sen hiç kendi oyunuyla yenilen avanak görmedin mi?

— Bana kalırsa bu avanaklık epey zamandır Alaman'a geçti. Herifler fukaraya göz açtırmaz oldular. Okumakta değil misin derbeder. Her gün bu Rus ordusu şu kadar bin meskun mahal ele geçirmekte. Her neyse bu meskun mahal.

— Meskun mahal dedikse bre Elvan Ağa... Bu Rus diyarının soğuğunu kendin bilmez değilsin ya... Başkaca Rus kışının cilvesi de vardır. Bir aya varmaz ... Başkaca her bir Rus bir ağacın dibinde eğleşir. Diyeceğim, bir Rus kulübesi bir köy sayılır. Meskun mahal bildiğimiz köy amma, Türkmen köyü gibi elli evlik değil bir iki yaylacı evi üç evlik kurt avulları.

— Yahu, diyelim İstalingrat'taki Rus kışının cilvesi Mısır önlerindeki bozgunu nerene sokmaktasın namussuz?

— Mısır önlerindeki bozguna ben' bozgun bile demem! Mısır’daki çöl sıcağıdır. Vakitsiz bastırmıştır. Alaman’ın Romel'i soğuk yerin adamı olmakla az biraz bunalmıştır. Fakat bu bunalmaya karşı, yeni yeni oyunları vardır ki tarih kitaplarının yazmadığı oyunları vardır. Oyunlarının yenici olduğu Ingiliz’in aralıksız komutan değiştirmesinden bellidir. Romel’e karşı bu İngiliz, komutan dayandıramaz olmuştur. Şimdi alıp geldiği Montgome-ri bir maskara herif olup Romel Maraşel beni apansız bozup kapar korkusuyla subay rubalarını bile giyinmemekte, bildiğin asker kaputu ile neferleri arasında dolanmaktadır ve de geceleri uykuyu yitirmiştir. Saat başı geldi mi? Bastı mı? Yardı mı, bir ses duydum, Romel Efendi'miz midir?" diyerekten hoplamaktadır.

* * *

— Geçen bu bizim yalancı Ulus gazetemiz bunu böyle yazdı da, sonra neye çıktı? Romel Mareşal İngiliz'i toplayıp geri sürüp bu Elalemeyn çukuruna doldura komadı mıydı? Şu kadar esirini caba alıp?

— Doldura komakla ... Eşek bilem bir düştüğü çukura bir daha düşmez nerede kalmış İngiliz gibi köpoğlu köpek. .. Ben bu senin Alaman'ın gidişatlarını gayet kötü görmekteyim ve de, umudunu Alaman'a bağladığından senin geleceğini de gayet korkulu görmekteyim, demedi deme, avanak marangoz, bu Çorum mahpus damında ağır ceza milleti seni canlı canlı yüzüp derine saman tepse gerektir, başkaca şuram buranı kesip yalan değirmeni bildiği ağzına doldursa gerektir. Gel arkadaş, yol yakınken elin ayağın tutarken iş işten geçirmeyelim, tövbeye çöküp küçükten ve de ahmak Osman Usta'dan akıllı Çorumludan bağış diyelim de... Tatlı cam, Azrail'in pençesine düşmekten kurtaralım!

— Host! Elvan Ağa gibi. .. Oğlum senin eşkıyalık aklın bu savaşa erer mi? Hayır hiç ermez!.. Savaş dediğin cenabete, peygamberimizin ne buyurmuş aynen hiledir buyurmuş. Bir işin bir ucu hileye dayandı mı, hele ki peygamberin kavliyle hileye dayandı mı, o işten kimin yenik kimin kazamk çıkacağını kör şeytan bile bilemez! Çünkü bunlar işin sonundaki hileye bağlıdır ve de papuçlan giyerkenki durumlara bağlıdır.

— Oğlum Osman marangoz, bunun pabucu mapucu kalmadı, benim gördüğüm bu Hitler namusumuzun kaç zamandır kaçmaktan koşum kopmuştur ve de kaçarken topukları omuzlarını dövmekliğe başlamıştır. Gel biz bu işe burada tamam diyelim, şu Çerkez Hoca'yı çağıralım, Çerkez aklıyla Fatiha'yı okunmadan yetişip, bu savaşa alamanın Hitler kralı da, vaktiy-lenin Kayser kralı gibi hapı yutmuştu ve de ayvayı yemiştir sayalım! Başımızın çarelerine bakalım!

— Host! Katiyen kabul etmem! Alman'ımız koca Tann'mıza şükür daha yenilme belirtileri hiç göstermemiştir... Başkaca ...

— Oğlum marangoz, sonra sen bu milletin pençesinden çıkamazsın. Benim gördüğüm, Çorum'un mahpus milletini Alma-n'ın gelip kapılan açacaktır lütfuyla bunca yıl uyuttun! "Alman yenildikten ve de savaş mayna" haberi kapılanınız bir perkitilir-ken beş perkitilmeye başlarsa seni ben bile kurtaramam!

— Boynum kıldan ince demekteyim namussuz Elvan Ağa... Nah yatır kes demekteyim! Ulan size Müslüman diyenin ... Şimdicik ortada, hiçbir belirti yokken bunca kral başı koparmış, ülke çiğnemiş Alamam yenik görmeye başlamak nasıl bir yüreksizlik ve de nasıl bir ödlekliktir. .. Hayır, yürek bozmayacağız Elvan Ağa kardeşim, Hitler kralımızın paraşütçü yiğitlerinin gelmesi eli kulağındadır. Paraşütçü yiğitler ille ki Se Se yiğitleri havadan çekirge yağmuru gibi inse gerektir. Ve de çoğa kalmadan inse gerektir. Sarayını, kralın başına yıkarak yanp çıkamayıp kendisine mahpus veren Musolini yüreksizini dağ başlarındaki mağaralardan çekip aldıkları gibi bu paraşütçü yiğitleri bizim buralarda bir gün sabah ezanlarımız inim inim okunurken gökten rahmet gibi yağaraktan gelip bu zindan kapılarını tepme ile vuraraktan ardına devirip açıp, askeriyenin silah deposundaki muaddel mavzerleri ve de yüzer mermilik meşin fişenklikleri Çorum'un kalleş esnafına yükleyip getirtip her birimize kuşata-caktır. "Haydindi, görelim bakalım, bu Osmanlıya nasıl koyulursunuz da, bir Çorumlu oyunu gösterirsiniz, ardımızdan yetişip Kafkasya'da bizi bulup Rus'u nasıl dalarsınız" diyeceklerdir. Kötü Marangoz Osman lafın burasında her zaman yaptığı gibi, yaşaran gözlerini ellerinin üstüyle silip höykürdü:

— Tek o günü göreydim de, koca Tanrı bu tatlı canı çekip alaydı. Hiç gam değildi.

— Ulan sulugöz! Erkekliği de batırdın ki resmen rezil ettin, marangozların maskarası, yıkıl!

— Ulan gel hele rezil Osman marangoz! Ettin mi bize edeceğini namussuz. Nah, şimdi n'olacak bakalım?

— N'olmuş ağa, koca Tanrı'ya şükür ...

— Ulan n'olmuş kaldı mı? Alaman'ın koca kralı Hitler tatlı canını acı zehir yutaraktan kıyıp, ardından perde çavuşu leşine benzin serpeleyip harradak yakıp cavlağı çekmiş ya... Meydanda cehenneme gidecek şuncacık kemik parçası kalmadığı gün, "n'olmuş koca Tanrı'ya şükür" ne demektir? llle ki Osman Marangoz denilen alçağın sırıtarak voltaya çıkmasına ne biçim bir utanmazlıktır.

— Voltaya çıkarız! Şundan çıkarız ki hak oyunu üçtür Elvan Ağa ... Bu Alman Birinci Dünya Savaşı'nda çok debelenmiş, çok uğraşmış sonunda zora gelip yenik düşmüştü. ikinci Dünya Sa-vaşı'na sıvandı, hakçası gayet yaman hünerler kattı, sonunda Rusla Amerikan'm arasında kalıp ve de Japon'la Türk'ün kancık oyunlarına gelip ...

— Vay ne demek? Suçun birazı da sakın bizdedir demeye getirmektesin?

— Hay hay! Milli Şef İnönü sözünde duraydı ve gizlice ettiği yemini tutaydı, Alaman İstalingrad'a yüklendiğinde biz de Kars'tan yahey diyerekten dalaydık, gör neler olurdu! Bizim buradan daldığımız sırada, kötü çabuk afyoncu Çin'i bitirip öteden cepheleri yararaktan yürüyeydi, Hey yavrum!

— Yahu, sen adamı katil edersin kötü marangoz! Oğlum bu Alaman bu savaşı el avadanlığına güvenerek gerdeğe girmek hesabıyla mı açtı? Senin ilk günlerdeki sözlerin böyle değildi namussuz!

— ilk günlerde, dünya başına çöktü müydü fukara Alama-nın?.. Yumuşaktan olgun incirleri toplamakta, birer birer ağzına ataraktan "oh ne kadar güzel!" diyerekten gövdeye indirmekte değil miydi? Alçak Rus'la, alçak Amerika hesapta var mıydı bakalım? Hayır, hiç yoktu.

— Peki şimdi n'olacak, evin barkın yıkıla sefil Osman... Çorum mahpusu böylece kaldı mı, dıraz dedenin düdüğü hesabı. ..

— Kalmak yok. .. Kalmak hiç yok!.. Bi iş burada biter mi? Hiç bitemez! Yakında Ingiliz-Fransız-Amerika, Çin, Japon bir olup bu Rus'a dalsalar gerektir. Bak bakalım, neler yazmakta Erkilet Paşa Efendi'miz...

— Vay başıma bu Erkilet Paşa'mız her kimse senden utanmaz bir Erkilet Paşa imiş... Yahu, kalemi savurup savuşmasın da bu rezil? Demek böylece bu savaş hiç mi bitmeyecek?

— Yahu, Rus tepelemedikçe bu savaş nasıl bitebilirmiş?.. Bir laf etmeli ki ...

— Bu kez, hangi paraşütçüler gelecek demeye getirmektesin namussuz Osman?

— Bu kez paraşütçü gayet çoktur Elvan Ağa, Bu kez paraşütçü kıyamet gibidir. Eskiden bir Alamanın arslan paraşütçülerimde idi umudum, şimdiyse, nice nice paraşütçüler paraşütlerini sırtlarına bağlayaraktan hazırlanmaktadırlar ki Fino ...

— Fino demek... Emin misin?

— Elbette ...

— Demek bu kez inanıyım mı Osman Marangoz, Bu kez paraşütçü yağmuru sağlam ha?

— Sağlam ki aynen demir kazık. ..

— Yıkıl Allah belanı vere ... “Demir kazık demir kazık!” derken meğer kazığı bize bağlamışsın” mülewes! Yıkıl gözümün görmesin. Sana zararım dokunur!..

— Ne demek? Arslan Alaman’ın arslan paraşütçüleri gökyüzünden melek melaike gibisine... Belki de, Ebabil kuşları gibisine dökülüp bizi kurtarsa iyi idi de, şimdi, zora düşüp yenilince mi kötü oldu, hay anan öle kötü eşkıya reisi Tımansız Hasibe'-nin pis Elvan! N’olmuş? Ayı ayı iken öyle yenilmeyi istemez! Sen bir yüreksiz sefil Elvan iken sen bile yenik düşmeyi belki istemezsin, şuradan buradan şuncacık utanma peydahlayıp yere bakarsın... Alamanın ilk tutumu nasıldı bakalım, ilk tutumları ... nasıldı Polonya’ya vurdukları ... Norveç’e vurup göçerdikleri. .. Dahası bir zorlayışında Felemek'i, Hollanda’yı Belçika'yı silip süpürüp, ardından Majino hattına sokulup birkaç yerden top güllesi gücüyle yarıp fazladan üst başına seğirtip çevirip dalıp Fransa'yı on beş güne bırakmadan haritadan çıkarıp, İngiliz'in sözüm burdan dışarı, haddini bilmeyerekten arka çıkarım sanısıyla yolladığı orduları ossaat bozup Dunkerk’e sürüp çevirip pabuçsuz olaraktan adaya kaçırdığı unutuldu mu? Yazık! Yiğidin hakkı battal olur mu, hayır olamaz! Koca Tanrı buna razı gelir mi? Hayır gelemez! ..

— Yahu Allah lillah aşkına razı gelmez diyerekten biz şimdi yenik düşmüş namussuz Alaman'ı savaşı kazanmış mı sayacağız! Haydi şu sefil Osman Marangoz'a uyup saydık diyelim! Bunu kime yaran olabilir?

— Olur ki ne kadar... Türk razı değildir. Geri duracaksınız, yeniden tutuşacaksınız demek yok mudur? Hani bu meydanın yigitbaşısı? Yiğitbaşılık Fevzi Çakmak mareşalimize, belki de Milli Şefimiz İnönü generalimize düşmez mi? Ya bizim Alaman-la bunca yıllık silah arkadaşlığımız nic'oldu? Bunca zamanların sözü bir etmelerimiz, dostumuza dost hain düşmanlarımıza düşman kesildiklerimiz... Dost dostu yar başında tutacak değil midir? Hitler'i orada bunaltıp tatlı candan etmek var mıydı? Hayır yoktu. Bir işmar çekilecekti. Hakçası bizim oradaki elçi paşamız-dadır suçlar ... Kafasına vurup almalıdır. Çünkü zamanında Hitler fukarasının kulağını büküp "atla Osmanlı mülküne ... Gerisini bana bırak!" denilecek değil miydi? Erkeklik öldüyse başka ... Yiğitlik battal olduysa bilmem!

— Yahu sen bizi ateşe mi vereceksin. Elin kuduz köpeği bize gelip gizleneyim derse neler olur bakalım?

— Hiçbir şey olabilemez! Berlin'den yankesici hırsızı mı gelmektedir. Hayır, resmen Alaman kralı Hitler maraşali gelmektedir. Başkaca, don gömlek gelmekte değildir, dünyayı soyup soğana çevirmiş vurgununu sırtlamış gelmektedir. Evet, arkadaş bu işte çok yaman kazançlar vardı ya, bizim haşa huzurdan köpoğlu köpek milli şefimiz bunu nasıl hesaplayıp keseye atamadı. Ben şaştım!

— Yıkıl Allah belanı vere ... Ben de bu herif bu lafı neden etmektedir ve de neyin üstüne etmektedir diyerekten ...

— Neyin üstüne olur oğlum, siz benim, vatan millet uğrundan başka mesele üstüne konuştuğumu ne zaman gördünüz ki reziller. .. Ulan gülersiniz... Şu namussuz Alaman n'olaydı olaydı, şu savaşı şuncacık kazanaydı, iki aylığına kazanaydı, ben size sorardım.

İÇİNDEKİLER